

MIASTO i GMINA WITNICA

**LOKALNE
BADANIA
SPOŁECZNE**

WSPIERAMY LOKALNĄ POLSKĘ!

Raport z badań ilościowych i jakościowych

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej Gminy Witnica

**Lokalne Badania Społeczne dla Miejsko-Gminnego Ośrodka
Pomocy Społecznej w Witnicy**

MIASTO i GMINA WITNICA

Spis treści:

1. Wprowadzenie i metodologia	3
2. Usługi społeczne w kontekście przeobrażeń polityki społecznej	7
3. Analiza danych zastanych	14
4. Analiza wyników badania ilościowego	34
5. Analiza wyników badania jakościowego	52
6. Rekomendacje i wnioski	86

MIASTO i GMINA WITNICA

1. Wprowadzenie i metodologia

Firma Lokalne Badania Społeczne przeprowadziła badanie ilościowe i jakościowe na zlecenie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy. Głównym celem wspomnianego przedsięwzięcia było przeprowadzenie diagnozy potencjału i potrzeb pod kątem usług społecznych. Zrealizowany został cykl badawczy z zastosowaniem różnych, wzajemnie powiązanych metod i technik badawczych.

Problemy i pytania badawcze:

Głównym celem badania było rozpoznanie potrzeb mieszkańców i zbadanie lokalnego potencjału usługowego, w tym m.in:

- rodzajów usług, na które jest zapotrzebowanie,
- skali zapotrzebowania na poszczególne usługi społeczne,
- stanu zasobów w zakresie świadczenia usług społecznych m.in. przez lokalne organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej i podmioty zatrudnienia socjalnego,
- dodatkowym celem była edukacja kadry MGOPS (docelowo – CUS).

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej stanie się podstawą rozwoju usług społecznych w Gminie Witnica, określenia sposobu ich realizacji oraz możliwości zaangażowania w ten proces różnych interesariuszy: instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, biznesu i – wreszcie – samych mieszkańców. Diagnoza posłuży opracowaniu Planu Wdrażania CUS i Programu Usług Społecznych, jak również będzie podstawą do opracowania Planu Organizowania Społeczności Lokalnej, który powinien uwzględniać wyniki rozpoznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających, uzupełniających usługi społeczne w sposób funkcjonalny. Informacje zintegrowane w raporcie wspomogą również programowanie lokalnych polityk publicznych, wyznaczając priorytetowe kierunki interwencji. Co za tym idzie, diagnoza będzie narzędziem dla władz Gminy i innych

MIASTO i GMINA WITNICA

podmiotów lokalnych, działających na rzecz zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców i skutecznego rozwiązywania problemów społecznych.

Kluczowe pytania badawcze:

- Jakie usługi społeczne są świadczone w Gminie Witnica (m.in. rodzaje usług, usługodawcy, miejsca świadczenia usług, infrastruktura usługowa)?
- Jakich usług społecznych brakuje?
- Jaki jest stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców w obszarze usług społecznych?
- Jakie są zasoby i potencjały mieszkańców, grup społecznych i podmiotów lokalnych?
- Jakie podmioty świadczą usługi społeczne?
- Jakie podmioty mogłyby świadczyć usługi społeczne w przyszłości?
- Jakie są istniejące i możliwe sposoby zaangażowania różnych grup mieszkańców w proces rozwiązywania wspólnych problemów?
- Jakie są oczekiwane zasady i możliwości współpracy między podmiotami publicznymi, społecznymi i komercyjnymi?
- Jaki jest poziom aktywności społecznej i partycypacji mieszkańców?
- Jakie grupy (terytorialne i/lub kategoryjne) powinny zostać objęte pracą metodą OSL (Organizowanie Społeczności Lokalnej)?
- Jakie są kluczowe problemy i wyzwania społeczne?
- Jak postrzegana jest jakość życia w Gminie?

Metody, techniki i narzędzia badawcze (w tym projekty narzędzi badawczych):

Podejście metodologiczne:

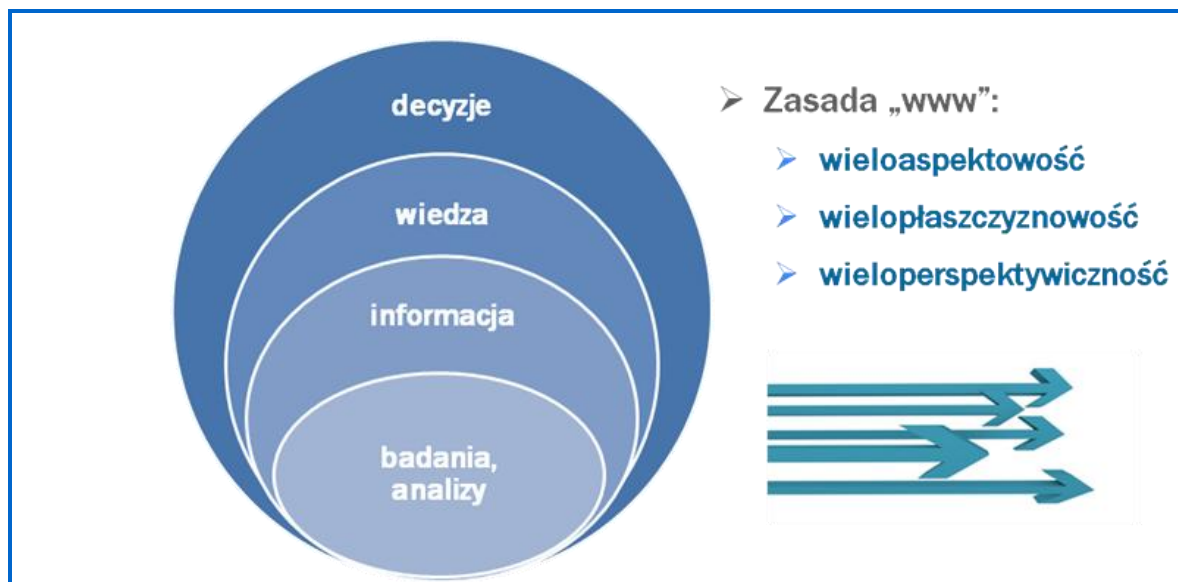
W badaniu zastosowana została **triangulacja metodologiczna**, a więc połączenie różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych). Co istotne, triangulacja dotyczyła nie tylko kwestii związanych z podejściem metodologicznym, ale również powiązaniem różnych źródeł danych oraz

MIASTO i GMINA WITNICA

perspektyw (grup docelowych). Takie podejście pozwoliło na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy, przyczyniając się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji.

Ilustracja 1. Podejście badawcze oparte na zasadzie trzech „w”

Ilustracja 2. Ogólny schemat procesu badawczego

MIASTO i GMINA WITNICA

Uzyskany obraz jest wielowątkowy, wielopłaszczyznowy, a także – ze względu na możliwość zestawienia i porównania opinii różnych grup respondentów – wieloperspektywiczny („zasada WWW”). Innymi słowy, niniejszy projekt badawczy ma charakter kompleksowego, wieloetapowego i rozłożonego w czasie przedsięwzięcia. Badania ilościowe pozwoliły na uzyskanie danych statystycznych, przydatnych do zdiagnozowania sytuacji pod kątem sposobu świadczenia i organizacji usług społecznych w Gminie Witnica. Badania jakościowe dostarczyły bardziej szczegółowych informacji, które pozwoliły na uzyskanie pogłębionej wiedzy, m.in. z perspektywy lokalnych ekspertów, usługodawców, a także (różnych grup) odbiorców usług społecznych.

Nawiązując do powyższych zagadnień, zrealizowane przedsięwzięcie objęło następujące obszary badawcze:

- kapitał społeczny, aktywność, partycypacja, włączanie mieszkańców,
- ocena jakości życia,
- ranking problemów społecznych,
- potencjały i zasoby społeczności lokalnej,
- korzystanie z usług społecznych i poziom satysfakcji,
- ocena jakości pracy dotychczasowych i potencjału usługodawców,
- zapotrzebowanie na usługi społeczne,
- określenie grup docelowych i ich potrzeb,
- kwestia odpłatności usług,
- pakiety usług i sposób ich świadczenia,
- relacje MGOPS/CUS z podmiotami zewnętrznymi i współpraca z usługodawcami,
- komunikacja społeczna, edukacja, upowszechnianie wiedzy.

Metody i etapy badawcze:

- Analiza danych zastanych (desk research),
- Badanie ilościowe, CAWI (Komputerowo Wspomagany Wywiad Internetowy), N=353,

MIASTO i GMINA WITNICA

- Badanie jakościowe: Warsztaty/Zogniskowane Wywiady Grupowe – 2 spotkania z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia CUS:
 - ✓ organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej (potencjalni realizatorzy usług społecznych),
 - ✓ zespół badawczy, w tym przedstawiciele Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy.

Tabela 3. Zrealizowane metody i etapy badawcze

Procedura badawcza	Sposób realizacji
Analiza danych zastanych (desk research)	Analiza dostępnych danych statystycznych oraz dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i opracowań...
Badanie ilościowe: CAWI	N=353
Badanie jakościowe: Warsztaty/Zogniskowane Wywiady Grupowe	2 spotkania z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia CUS: - Organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej (potencjalni realizatorzy usług społecznych), - Zespół badawczy, w tym przedstawiciele Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy
Konsultacje społeczne	

2. Usługi społeczne w kontekście przeobrażeń polityki społecznej

Konieczność rozwoju usług społecznych stanowi odpowiedź na aktualne wyzwania społeczne w Polsce i Unii Europejskiej. Rozwiązania oparte na usługach społecznych (szerzej publicznych) bardziej pasują do postindustrialnej rzeczywistości i nowego modelu społecznego. Dlatego współcześnie termin państwo opiekuńcze (*welfare state*) coraz częściej zastępuje się pojęciem „*social services state*”, bardziej oddającym specyfikę skoncentrowaną na usługach polityki społecznej. W stopniowo wyłaniającym się nowym podejściu do polityki społecznej warto zaznaczyć przynajmniej trzy istotne trendy, które są realnym powodem do inwestowania w sektor usług społecznych.

MIASTO i GMINA WITNICA

- różnorodność instytucjonalna w dostarczaniu i produkcji usług społecznych (*welfare pluralism*):

Odpowiedzialność za realizację zadań i usług społecznych rozkłada się na większą liczbę podmiotów działających w ramach różnych sektorów. Pluralizacja dotyczy szczególnie trzech obszarów – po pierwsze, instytucji realizujących zadania społeczne, po drugie, instrumentów finansowania, po trzecie, sposobów realizacji usług społecznych. Zakłada się, że w celu większej skuteczności działań społecznych administracja publiczna powinna w większym stopniu wykorzystywać aktywne społeczeństwo obywatelskie (np. poprzez tworzenie partnerskich relacji między państwem a organizacjami pozarządowymi). Z kolei na styku rynku i polityki społecznej tworzy się specyficzna forma przedsiębiorczości – ekonomia społeczna.

- ekonomizacja usług społecznych:

Kolejnym ważnym kierunkiem współczesnej polityki społecznej jest postępujący proces jej ekonomizacji. Polega on na powiązaniu różnych aktywizujących działań polityki społecznej z rynkiem pracy. Praca staje się kluczem do rozwiązywania różnorodnych problemów ekskluzji społecznej i ubóstwa, gdyż poprzez działania aktywizujące próbuje się rozwiązywać różnorodne kwestie socjalne dzięki integracji ludzi z rynkiem pracy. Z pewnością odpowiedzią na tę potrzebę są rozwiązania realizowane w duchu ekonomii społecznej.

Ekonomizacja polityki społecznej to także wprowadzanie do niej różnorodnych mechanizmów, które są związane z rozwiązaniami klasycznie rynkowymi. Chodzi tu przede wszystkim o takie procesy jak prywatyzacja i urynkowanie zadań społecznych, wprowadzanie konkurencyjności wśród producentów i dostawców świadczeń społecznych. Pojawia się też zjawisko tzw. quasi rynków w sferze społecznej, na których motywem działania nie musi być chęć zysku; z kolei nabywcy (mieszkańcy korzystający z usług) nie zużywają własnych zasobów; źródłem finansowania pozostają bardzo często środki publiczne.

MIASTO i GMINA WITNICA

- uspołecznienie usług społecznych:

W nowych podejściach do polityki społecznej zauważa się, że do pozytywnej zmiany roli i znaczenia usług społecznych przyczynia się w poważnym stopniu ich uspołecznienie, czyli wykorzystanie potencjału podmiotów ekonomii społecznej. Można nawet stwierdzić, że sektor ekonomii społecznej (rozumiany szeroko czyli łącznie z organizacjami pozarządowymi) jest właściwie niezastąpiony, ze względu na fakt, że szybciej i skuteczniej dociera do odbiorców pomocy, jest bardziej elastyczny, innowacyjny, efektywniejszy finansowo. Ponadto sektor ekonomii społecznej łączy świadczenie usług społecznych z zacieśnianiem więzi społecznych i pogłębiania integracji społecznej, a także ze wzmacnianiem społeczeństwa obywatelskiego.

Kreowanie koncepcji usług socjalnych przez Unię Europejską

Komisja Europejska scharakteryzowała obszar tzw. usług interesu ogólnego w Zielonej Księdze (Green Paper Services on General Interest, 2003) oraz Białej Księdze (White Paper Services on General Interest, 2004) wskazując, że zagadnienia związane z usługami stanowią dla instytucji europejskich niezwykle ważny obszar rozwoju polityki społecznej. Usługi w interesie ogólnym (*Services of General Interest*), obejmują usługi zarówno o charakterze gospodarczym jak i niegospodarczym. Są to usługi, które bez interwencji publicznej nie byłyby świadczone, lub byłyby świadczone na innych warunkach. Realizowanie takich usług na zlecenie władzy publicznej wpływa na ich jakość, oraz umiarkowaną cenę z uwagi na dofinansowanie ze źródeł publicznych.

Z kolei usługi socjalne użyteczności publicznej są istotną częścią Europejskiego Modelu Społecznego. Dokument uzupełniający do komunikatu dotyczącego jednolitego rynku na miarę Europy XXI wieku „Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie” z roku 2007 wskazuje, że usługi socjalne są postrzegane jako środek do osiągnięcia następujących celów:

MIASTO i GMINA WITNICA

- są to usługi zorientowane na osobę, przeznaczone do zaspokajania życiowych potrzeb człowieka, zwłaszcza potrzeb słabszych grup w społeczeństwie,
- zapewniają ochronę przed ogólnymi i szczególnymi zagrożeniami dla życia oraz pomagają w realizacji osobistych wyzwań i w sytuacjach kryzysowych,
- świadczone są również na rzecz rodzin, w kontekście zmiany wzorców rodziny, wspierania ich roli w opiece nad młodymi i starszymi członkami rodziny, jak również nad osobami niepełnosprawnymi, oraz kompensują ewentualny rozpad rodzin,
- są to kluczowe instrumenty ochrony podstawowych praw człowieka i ludzkiej godności; przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia i tworzenia równych szans dla wszystkich.

W realizacji usług społecznych użyteczności publicznej Komisja Europejska przewiduje preferencję dla konkretnych lokalnych realizatorów. Obok dotychczasowych klauzul społecznych pozwalających, by wykonawca do realizacji zamówienia publicznego zatrudnił osoby mające utrudniony dostęp do rynku pracy (art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych) dodatkowo preferowane będzie wsparcie kierowane do lokalnych podmiotów ekonomii społecznej. Usługi tego rodzaju powinny być zorganizowane w następujący sposób:

- zaspokojenie wielorakich potrzeb poszczególnych jednostek wymaga wszechstronności i personalizacji usług socjalnych, które muszą być opracowane i świadczone w sposób zintegrowany; często między odbiorcą usługi i usługodawcą istnieje osobista relacja,
- przy definiowaniu i świadczeniu usługi trzeba uwzględniać różnorodność ich adresatów,
- usługi socjalne świadczone w celu zaspokojenia potrzeb osób należących do słabszych grup społeczeństwa charakteryzuje często asymetryczny stosunek między usługodawcami i beneficjentami, odmienny od relacji mających miejsce między dostawcą handlowym a konsumentem,

MIASTO i GMINA WITNICA

- z uwagi na fakt, że usługi te często osadzone są w (lokalnych) tradycjach kulturowych, wybiera się rozwiązania dostosowane do szczególnych cech lokalnej sytuacji, gwarantujące bliskość między usługodawcą a użytkownikiem, zapewniając jednocześnie równy dostęp do usług na całym terytorium,
- usługodawcy często potrzebują dużej autonomii, by zaspokoić różne i zmieniające się potrzeby socjalne,
- z reguły usługi te opierają się na zasadzie solidarności i w dużym stopniu są one uzależnione od publicznego finansowania, co zapewnia równy dostęp, niezależnie od stanu posiadania czy dochodów,
- usługodawcy nienastawieni na zysk oraz pracownicy wolontariatu często odgrywają ważną rolę w świadczeniu usług socjalnych, wyrażając tym samym postawę obywatelską i przyczyniając się do integracji społecznej, spójności społecznej wspólnot lokalnych oraz do solidarności międzypokoleniowej.

Wprowadzenie usług społecznych jako kategoria obrotu prawnego w Polsce

W 2019 r. po przyjęciu przez Sejm RP ustawy „O realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych” (19.07.2019 r.) nastąpiło uporządkowanie definicyjne i prawne sfery usług społecznych. Do tej pory pojęcie „usługi społeczne” było powszechnie używane w dyskursie naukowym i literaturze przedmiotu, ale było nieobecne w krajowym obrocie prawnym. Wprowadzenie legalnej definicji usług społecznych ma charakter opisowy i polega na wyliczeniu usług zaliczanych do tej kategorii. Definicją, z założenia, objęte zostały wszystkie usługi pomocy społecznej (w tym praca socjalna), ale także inne usługi, a w pierwszej kolejności asystentura rodziny i usługi opiekuńcze dla seniorów.

„Usługi społeczne” jako pojęcie prawne jest kategorią szerszą niż „usługi pomocy społecznej”, ale węższą niż „usługi świadczone w interesie ogólnym” czy „usługi użyteczności publicznej”. Kategorią tą zostały objęte usługi świadczone w bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami. Zakres przedmiotowy pojęcia „usługi społeczne” został powiązany z definicją legalną zawodów pomocowych w ten sposób, że docelowo usługami społecznymi będą usługi świadczone co do zasady przez przedstawicieli zawodów

MIASTO i GMINA WITNICA

pomocowych. Zapisy dotyczące zawodów pomocowych ujęte są w odrębnej ustawie regulującej funkcjonowanie Centrów Usług Społecznych. Celem tego aktu prawnego jest integracja i profesjonalizacja usług społecznych i zarazem zwiększenie elastyczności władz samorządowych w organizacji ich świadczenia na poziomie lokalnym i w konsekwencji zapewnienie mieszkańcom szerszej i łatwiejszej dostępności tychże usług.

Definicja legalna ma charakter opisowo-enumeratywny. Usługi społeczne to:

- działania podejmowane przez Gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych lub ogółu mieszkańców,
- z zakresu 14 obszarów kompetencyjnych Gminy, które zostały wymienione poniżej,
- na podstawie ustaw, których przykłady również zostały przedstawione poniżej,
- są świadczone przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje, jeżeli wymogi w tym zakresie wynikają z przepisów odrębnych.

Usługi społeczne to termin szerszy niż usługi pomocy społecznej, ale węższy niż usługi użyteczności publicznej. Obejmują problematykę z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób z niepełnosprawnością,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,

MIASTO i GMINA WITNICA

- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Usługi społeczne odnoszą się w szczególności do następujących ustaw:

- 1) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 2) ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw,
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- 4) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 5) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- 6) ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym,
- 7) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 8) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- 9) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 10) ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe,
- 11) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 12) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- 13) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- 14) ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie,
- 15) ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji,
- 16) ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- 17) ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny.

MIASTO I GMINA WITNICA

3. Analiza danych zastanych

Gmina Witnica jest gminą miejsko-wiejską położoną w północnej części województwa lubuskiego, w powiecie gorzowskim, w odległości ok. 25 km od Gorzowa Wielkopolskiego i ok. 130 km od Zielonej Góry. Powierzchnia Gminy wynosi 278,25 km², co stanowi 23% powierzchni powiatu. Gmina Witnica sąsiaduje z następującymi gminami: Bogdaniec (powiat gorzowski), Dębno (powiat myśliborski), Kostrzyn Nad Odrą (powiat gorzowski), Krzeszyce (powiat sulęciński), Lubiszyn (powiat gorzowski), Słońsk (powiat sulęciński). W skład Gminy Witnica wchodzi 18 sołectw: Białcz, Białczyk, Boguszyniec, Dąbroszyn, Kamień Mały, Kamień Wielki, Kłopotowo, Krześniczka, Mosina, Mościce, Mościczki, Nowe Dzieduszyce, Nowiny Wielkie, Oksza, Pyrzany, Sosny, Stare Dzieduszyce, Świerkocin¹.

Ilustracja 4. Położenie Gminy Witnica na tle powiatu gorzowskiego²

Tabela 5. Stan ludności gminy na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju³

Jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	38 382 576	38 088 564	37 907 704	37 766 327	37 636 508
LUBUSKIE	1 011 592	993 329	985 487	979 976	975 023
Powiat gorzowski	71 836	72 472	72 905	73 480	73 897
Witnica	12 869	12 313	12 213	12 225	12 145

¹ „Raport o stanie Miasta i Gminy Witnica za rok 2023”, Witnica, 2024, str. 14

² Źródło: Uchwała Nr 106/XVIII/2016 z dnia 28 listopada 2016 r. w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Gorzowskiego na lata 2017-2020”, Gorzów Wielkopolski, 2016, str. 14

³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO i GMINA WITNICA

Sulechów	26 521	26 128	26 026	26 005	25 982
Szprotawa	20 610	19 771	19 479	19 220	18 973
Lubsko	18 404	17 783	17 586	17 404	17 243

W populacji mieszkańców Gminy Witnica w niewielkim stopniu przeważają kobiety, których udział wynosi 51 proc⁴. Wyraźnie widać, że liczba mieszkańców Gminy systematycznie maleje. Powyższe zjawisko jest zgodne z trendem dla jednostek samorządu terytorialnego ujętych w powyższym zestawieniu, województwa lubuskiego i całego kraju.

Tabela 6. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju⁵

Jednostka terytorialna	w wieku przedprodukcyjnym					w wieku produkcyjnym					w wieku poprodukcyjnym				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	18,1	18,4	18,4	18,4	18,2	60,0	59,4	59,1	58,7	58,4	21,9	22,2	22,5	22,9	23,3
LUBUSKIE	18,1	18,3	18,3	18,2	18,0	60,3	59,4	59,0	58,6	58,2	21,6	22,3	22,7	23,2	23,8
Powiat gorzowski	19,3	20,5	20,7	20,5	20,2	62,5	60,9	60,5	60,3	60,2	18,2	18,6	18,8	19,1	19,6
Witnica	18,4	18,7	18,7	18,7	18,1	63,0	61,7	61,4	60,7	60,3	18,5	19,6	19,9	20,6	21,5
Sulechów	17,7	18,2	18,5	18,5	18,4	61,2	59,8	59,1	58,5	58,1	21,1	22,0	22,4	23,0	23,5
Szprotawa	17,1	17,3	17,3	17,0	16,6	60,7	59,4	59,1	58,8	58,4	22,3	23,2	23,6	24,2	25,0
Lubsko	17,0	17,4	17,2	16,8	16,3	60,6	59,8	59,4	58,9	58,7	22,3	22,8	23,5	24,3	24,9

Oprócz spadku liczebności populacji najbardziej istotnym zjawiskiem demograficznym jest zmiana struktury ludności ze względu na wiek. Według danych na koniec 2023 roku 18,1 proc. mieszkańców Gminy Witnica stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym (jest to relatywnie wysoki udział na tle gmin miejsko-wiejskich: Lubsko i Szprotawa, jak i w porównaniu do danych powiatowych, zaś niższy od wartości ogólnokrajowych, regionalnych i dla gminy Sulechów), 60,3 proc. – osoby w wieku produkcyjnym (co jest wynikiem wyższym od wskaźników dla kraju, regionu, powiatu oraz wszystkich analizowanych gmin), natomiast 21,5 proc. – osoby w wieku poprodukcyjnym (stanowiący nieco niższy udział od danych dla kraju, regionu oraz gmin miejsko-wiejskich ujętych w powyższym zestawieniu, natomiast niższym do wyników dla powiatu). W latach 2021-2023 widoczny jest utrzymujący spadek poziomu populacji w wieku

⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁵ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO i GMINA WITNICA

przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Trend ten wskazuje na stopniowe „starzenie się” populacji (zwiększania się liczby seniorów) Gminy Witnica. Również na poziomie ogólnopolskim, powiatowym i regionalnym można mówić o trwałej tendencji „starzenia się” społeczeństwa, która – według wszelkich dostępnych prognoz – ma charakter trwały i będzie kontynuowana w przyszłości.

Pomoc społeczna

W roku 2023 Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy udzielił pomocy i wsparcia 279 osobom. Od 2017 roku liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w Gminie Witnica systematycznie malała, np. w roku 2017 było ich 498, a w roku 2022 - 305. W 2023 roku 244 rodzin skorzystały z pomocy społecznej (423 osób w rodzinach), a liczba ta sukcesywnie malała z roku na rok. W 2023 roku 105 osób skorzystało ze świadczeń niepieniężnych (liczba ww. świadczeń wyniosła 14 472), a 181 osób – ze świadczeń pieniężnych (1 830 świadczeń). Kwota świadczeń pieniężnych w roku 2023 wyniosła 912 457,26 zł⁶.

W 2023 r. do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz ubóstwo. Na kolejnych miejscach w hierarchii przyczyn korzystania z pomocy społecznej znalazły się: potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, bezdomność oraz trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

⁶ „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy, Witnica, 2024, str. 12-34

MIASTO i GMINA WITNICA

Tabela 7. Powody przyznania pomocy społecznej w 2023 r.⁷

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN OGÓŁEM
BEZROBOCIE	124
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	119
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	104
UBÓSTWO	104
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	12
ALKOHOLIZM	8
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	8
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	8
BEZDOMNOŚĆ	7
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIETNOŚCI	4
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	4
SIEROCTWO	1

W ramach wsparcia udzielanego przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizowane są ustawowe świadczenia i usługi m.in. w postaci: pomocy finansowej, usługowej i rzeczowej dla osób potrzebujących, pracy socjalnej, zasiłków celowych, zasiłków okresowych, zasiłków stałych, wydawania posiłków dla dzieci w szkołach, czy wypłacania dodatków mieszkaniowych i energetycznych. MGOPS organizuje również usługi opiekuńcze dla osób doświadczających trudności w codziennym funkcjonowaniu. W roku 2023 z tej formy wsparcia skorzystało 60 mieszkańców Gminy Witnica. Realizowane są również specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, z których w 2023 roku nie skorzystał żaden mieszkaniec Gminy. Prowadzone jest poradnictwo specjalistyczne (28 rodzin w 2023 r.), a także asystentura rodziny (1 asystent w roku 2023, z którego wsparcia skorzystało 18 rodzin). MGOPS obejmuje również wsparciem rodziny z dziećmi poprzez takie formy pomocy, jak np. zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, których odbiorcami było w sumie 186 rodzin (o 44 rodzin mniej niż w roku poprzednim), a łączna kwota

⁷ „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy, Witnica, 2024, str. 23

MIASTO i GMINA WITNICA

przeznaczona na tę formę pomocy wyniosła 842 058,01 zł (w porównaniu do roku poprzedniego zmniejszyła się o 144 912,93 zł), a także świadczenia opiekuńcze w postaci: świadczeń pielęgnacyjnych, zasiłków pielęgnacyjnych i specjalnych zasiłków opiekuńczych⁸.

Ponadto, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy aktywnie wspiera seniorów, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów w ramach następujących programów:

- „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, którego celem było wsparcie niesamodzielnych mieszkańców Gminy Witnica w wykonywaniu codziennych czynności, uczestnictwie w wydarzeniach sportowych i kulturalnych oraz włączenie w życie społeczne. Całkowity koszt realizacji tego zadania w 2023 roku wyniósł 46 165 zł.
- „Korpus Wsparcia Seniora”, w ramach którego realizowano tzw. „opiekę na odległość” poprzez wyposażenie 25 seniorów z gminy Witnica w opaski bezpieczeństwa służące do monitorowania stanu zdrowia. Na realizację tego programu MRPiPS przekazało kwotę 16 767 zł.
- „Opieka Wytchnieniowa”, celem programu było wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez czasowe przejęcie części codziennych obowiązków, umożliwiając im odpoczynek, regenerację lub załatwienie spraw osobistych. Usługą wytchnieniową w 2023 r. zostało objęte 5 rodzin, a całkowity koszt dofinansowania programu wyniósł 48 525 zł⁹.

Poniżej prezentujemy dane na temat korzystania z pomocy społecznej w szerszym kontekście, tj. w ujęciu porównawczym.

⁸ „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy, Witnica, 2024, str. 26-42

⁹ „Raport o stanie Miasta i Gminy Witnica za rok 2023”, Witnica, 2024, str. 157-158

MIASTO I GMINA WITNICA

Tabela 8. Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców¹⁰

jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	463	416	373	344	338
LUBUSKIE	514	479	427	385	370
Powiat gorzowski	530	469	422	371	346
Witnica	585	548	532	464	417
Sulechów	440	415	373	343	362
Szprotawa	684	617	607	542	568
Lubsko	722	643	568	517	464

Dane zamieszczone w powyższej tabeli obejmują zasięg korzystania z pomocy społecznej, a więc udział beneficjentów pomocy społecznej w populacji. Wyraźnie widać, że przedmiotowy wskaźnik dla Gminy Witnica w roku 2023 wyniósł 417, zatem był wyższy od danych dla kraju, województwa lubuskiego, powiatu gorzowskiego oraz gminy Sulechów, natomiast niższy od wartości tego wskaźnika dla gmin: Szprotawa oraz Lubsko. Zestawiając dane za lata 2019-2023, można dostrzec wyraźny trend spadkowy, który jest widoczny w niemal wszystkich porównywanych jednostkach terytorialnych.

Tabela 9. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej¹¹

jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	825 006	762 536	704 117	656 746	639 737
LUBUSKIE	26 935	25 356	23 156	21 192	20 265
Powiat gorzowski	1 932	1 759	1 629	1 520	1 403
Witnica	428	378	370	338	304
Sulechów	550	554	524	492	504
Szprotawa	763	686	676	607	617
Lubsko	698	630	583	531	495

Dane prezentowane w powyższej tabeli zawierają rzeczywistą liczbę gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały z pomocy społecznej. Gospodarstwo domowe korzystające z pomocy społecznej to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w art. 7. ww. ustawy, a w przypadku świadczeń pieniężnych podstawowym warunkiem ich przyznania jest

¹⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO i GMINA WITNICA

kryterium dochodowe. W roku 2023 w Gminie Witnica z różnego rodzaju wsparcia, świadczonego przez pomoc społeczną, skorzystało 304 gospodarstwa domowe. Liczba ta zmniejszyła się w porównaniu z latami poprzednimi. Podobny trend odnotowano również w większości jednostek terytorialnych ujętych w powyższym zestawieniu.

Sytuacja mieszkaniowa

Według stanu na rok 2023 w Gminie Witnica mieszkaniowy zasób gminny stanowiło 256 lokali komunalnych. Jak wynika z dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, na koniec roku 2023 złożono 30 wniosków na mieszkanie komunalne z zasobów gminy, a także zarejestrowano 46 wniosków o mieszkanie socjalne¹².

W uzupełnieniu powyższych informacji warto zaznaczyć, że w roku 2023 w Gminie Witnica dostępnych było 338 mieszkań na 1000 mieszkańców, a więc mniej niż w całej Polsce, województwie lubuskim, powiecie gorzowskim, a także na tle wszystkich gmin miejsko-wiejskich ujętych w poniższym zestawieniu. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Gminie jest niższa w porównaniu do danych ogólnopolskich, regionalnych i powiatowych oraz na tle gmin: Sulechów i Szprotawa, zaś zbliżona do wartości zanotowanej dla Lubuska. Przeciętna liczba osób na jedną izbę jest zbliżona do danych dla analizowanych gmin, powiatu, regionu i kraju. Z kolei przeciętna liczba izb w jednym mieszkaniu jest nieco wyższa od wartości dla kraju, regionu oraz gmin miejsko-wiejskich zamieszczonych w poniższym zestawieniu, natomiast zbliżona do danych powiatowych¹³.

¹² „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy, Witnica, 2024, str. 11

¹³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO i GMINA WITNICA

Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe gminy w 2023 r. na tle wybranych JST, powiatu, województwa i kraju¹⁴

Jednostka terytorialna	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	mieszkania na 1000 mieszkańców	przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	przeciętna liczba osób na 1 izbę
POLSKA	31,6	419,3	3,83	0,62
LUBUSKIE	30,6	415,6	3,86	0,62
Powiat gorzowski	31,5	351,5	4,44	0,64
Witnica	28,3	337,9	4,40	0,67
Sulechów	31,1	415,0	3,87	0,62
Szprotawa	29,5	421,4	3,73	0,64
Lubsko	28,4	395,5	3,83	0,66

Ochrona zdrowia

Poniżej prezentujemy najważniejsze informacje z obszaru ochrony zdrowia. W tabeli zostało zestawione 6 placówek medycznych prowadzących działalność w Gminie Witnica.

Tabela 11. Placówki medyczne prowadzące działalność na terenie Gminy Witnica¹⁵

Lp.	nazwa placówki medycznej	adres placówki medycznej
1	OŚRODEK TERAPEUTYCZNY "SZANSA" S.C. JOANNA WIELOCH-ŁYSKAWA, BARBARA BUŁKA, MARIUSZ KRAWCZYK	66-400 Gorzów Wielkopolski, ul. Mieszka I 57/3
2	NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ - PRZYCHODNIA MEDYCZYNY RODZINNEJ "MEDICUS" SPÓŁKA CYWILNA - RYSZARD ILIASZEWICZ, BEATA ILIASZEWICZ	66-460 Witnica, ul. Piaskowa 4
3	NOWY SZPITAL W KOSTRZYNI NAD ODRĄ SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	66-470 Kostrzyn nad Odrą, ul. Gabriela Narutowicza 6
4	WALDEMAR ŻEJMO	66-460 Witnica, ul. Sikorskiego 70
5	NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ "ESKULAP" S.C. KRYSZYNA I PIOTR WOJKOWSCY	66-460 Witnica, ul. Piaskowa 4
6	RATOWNICTWO MEDYCZNE SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	66-200 Świebodzin, ul. Młyńska 6

Według Banku Danych Lokalnych GUS w roku 2023 w Gminie Witnica nie funkcjonowała żadna przychodnia POZ podległa samorządowi terytorialnemu¹⁶.

¹⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁵ Źródło: Rejestr Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą, <https://rpwdl.ezdrowie.gov.pl/RPM/RegistryList?page=2>, data dostępu: 08.05.2025 r.

¹⁶ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO i GMINA WITNICA

Tabela 12. Liczba przychodni ogółem, praktyki lekarskie, przychodnie na 10 tys. ludności w roku 2023¹⁷

Jednostka terytorialna	przychodnie ogółem	praktyki lekarskie w miastach	praktyki lekarskie na wsi	przychodnie na 10 tys. ludności
POLSKA	23 460	2 342	832	6
LUBUSKIE	621	96	20	6
Powiat gorzowski	37	6	1	5
Witnica	6	2	0	5
Sulechów	13	3	0	5
Szprotawa	10	5	0	5
Lubsko	16	3	0	9

Na podstawie powyższych informacji można stwierdzić, że dostęp do usług z obszaru ochrony zdrowia w Gminie Witnica (mierzony liczbą przychodni w przeliczeniu na populację) jest nieco niższy od średniej dla kraju i regionu, a w szczególności – gminy Lubsko oraz zbliżony do wartości dla powiatu oraz gmin: Sulechów i Szprotawa. Co istotne, na obszarze wiejskim Gminy Witnica nie odnotowano praktyk lekarskich (analogiczna sytuacja występuje we wszystkich gminach miejsko-wiejskich ujętych w zestawieniu).

Powyższe dane (gromadzone przez instytucje statystyki publicznej) ukazują niepełny obraz sytuacji, np. brakuje informacji na temat stanu personelu medycznego (liczby etatów przeliczeniowych lekarza, pielęgniarki lub położnej) w relacji do liczby mieszkańców oraz liczby zadeklarowanych pacjentów do poszczególnych jednostek ochrony zdrowia w przeliczeniu na populację. Ponadto nie wiemy, ilu mieszkańców korzysta z usług medycznych poza terenem Gminy i odwrotnie – ilu mieszkańców sąsiednich jednostek administracyjnych korzysta z usług ochrony zdrowia na terenie Gminy Witnica. Z pewnością obszar ochrony zdrowia powinien zostać objęty osobną analizą.

Tabela 13. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną w roku 2023¹⁸

POLSKA	3 280
LUBUSKIE	3 507
Powiat gorzowski	5 684
Witnica	6 073

¹⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

¹⁸ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO i GMINA WITNICA

Sulechów	3 248
Szprotawa	3 162
Lubsko	2 155

Wyraźnie widać, że mieszkańcy Gminy Witnica mają niski dostęp do placówek aptecznych na tle kraju, regionu, powiatu, a także wszystkich gmin miejsko-wiejskich ujętych w powyższej analizie. Największym nasyceniem placówkami aptecznymi w przeliczeniu na liczbę ludności charakteryzuje się Gmina Lubsko.

Gospodarka i rynek pracy

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje odnośnie sfery gospodarczej, a także kondycji lokalnego rynku pracy w Gminie Witnica. Warto zaznaczyć, że niektóre dane dotyczące drugiej z wymienionych kwestii są zbierane w ujęciu powiatowym.

Tabela 14. Wybrane wskaźniki aktywności gospodarczej mieszkańców w roku 2023¹⁹

Jednostka terytorialna	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców
POLSKA	1 368	973
LUBUSKIE	1 341	955
Powiat gorzowski	1 343	1 081
Witnica	1 244	941
Sulechów	1 272	893
Szprotawa	1 184	853
Lubsko	1 116	715

Powyższe dane pokazują, że liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Witnica jest nieco niższa od danych ogólnokrajowych, regionalnych i powiatowych i wyższa od gmin: Szprotawa oraz Lubsko. Analogiczną sytuację odnotowano również w odniesieniu do liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na populację.

¹⁹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO I GMINA WITNICA

Tabela 15. Stopa bezrobocia rejestrowanego (w proc.)²⁰

Jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	5,2	6,3	5,8	5,2	5,1
LUBUSKIE	4,9	6,3	5,1	4,4	4,3
Powiat gorzowski	3,5	5,3	4,1	3,0	3,3
Powiat zielonogórski	5,9	8,2	8,6	7,4	6,6
Powiat żagański	8,8	9,0	7,1	6,2	5,2
Powiat żarski	5,3	6,8	5,9	5,2	5,0

Ponieważ informacje na temat stopy bezrobocia rejestrowanego zbierane są na poziomie powiatów, nie mamy możliwości zaprezentowania danych dla poszczególnych gmin (w tym dla Gminy Witnica). Powyżej zaprezentowane zostały dane dla powiatu gorzowskiego i trzech powiatów na tle parametrów regionalnych, jak również ogólnopolskich. Stopa bezrobocia dla powiatu gorzowskiego jest zdecydowanie niższa niż na poziomie ogólnopolskim i regionalnym oraz na tle powiatów: zielonogórskiego, żagańskiego i żarskiego. Analizując powyższe dane warto zwrócić uwagę na dynamikę zmian porównywanych wskaźników. Po roku 2019 obserwujemy pogorszenie sytuacji na rynku pracy w ujęciu krajowym, regionalnym i lokalnym. Powyższa tendencja związana jest z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19. Ponowny trend spadkowy stopy bezrobocia rejestrowanego obserwujemy od roku 2021.

Tabela 16. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych²¹

Jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	866 374	1 046 432	895 203	812 301	788 229
LUBUSKIE	18 498	23 674	18 158	15 725	15 379
Powiat gorzowski	947	1 404	970	736	805
Powiat zielonogórski	1 475	2 070	1 986	1 786	1 557
Powiat żagański	1 803	1 828	1 326	1 150	966
Powiat żarski	1 695	2 137	1 701	1 504	1 445

Na koniec roku 2023 w powiecie gorzowskim zarejestrowanych było 805 osób bezrobotnych. W tej grupie było 438 kobiet i 367 mężczyzn. 109 osób nie przekroczyło 25.

²⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO I GMINA WITNICA

roku życia, zaś 237 osób miało co najmniej 50 lat, ponadto odnotowano 238 osób pozostające bez pracy dłużej niż rok, co stanowi prawie 30 proc. bezrobotnych ogółem²².

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Gorzowie Wielkopolskim na koniec marca 2025 r. w powiecie gorzowskim zarejestrowanych było 922 bezrobotnych, w tym 492 kobiet (53 proc. ww. populacji), a także 181 osób z prawem do zasiłku (20 proc. zarejestrowanych bezrobotnych). W grupie zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie gorzowskim najczęściej występują osoby do 30. roku życia (253 osoby, co stanowi 27 proc.), osoby powyżej 50. roku życia (244 osoby, 26 proc.), długotrwale bezrobotni (243 osoby, 26 proc.) oraz osoby do 25. roku życia (139 osób, czyli 15 proc.)²³.

Niektóre z wymienionych grup społecznych określane są mianem pozostających w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czy też defaworyzowanych. W tym miejscu warto doprecyzować pojęcie defaworyzacji. „Grupy wykluczone – inaczej (...) defaworyzowane, grupy będące w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy, czy też grupy problemowe na rynku pracy. Są to grupy osób związanych z tzw. wtórnym (drugorzędnym, pobocznym) rynkiem pracy, gdzie fluktuacja zatrudnienia jest bardzo wysoka, warunki pracy (wynagrodzenie, podnoszenie kwalifikacji itd.) zdecydowanie gorsze, a okresy bezrobocia częstsze (wielokrotne bezrobocie) i/lub dłużej trwające (długotrwale bezrobocie). Do niektórych grup wykluczonych zaliczamy całe grupy społeczne (np. młodzież), a czasem osoby (...) z bardzo specyficznymi problemami (np. opuszczające zakłady karne)...”²⁴.

Aktywność społeczna

Jednym z wyznaczników aktywności społecznej jest liczba organizacji pozarządowych. Według danych GUS liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców Gminy Witnica wynosi 36. Jest to wynik niższy od wartości dla kraju, województwa, powiatu oraz niemal wszystkich gmin ujętych w poniższym zestawieniu (z wyjątkiem gminy Szprotawa).

²² Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²³ Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim, <https://gorzow.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/statystyki-graficzne#/statistics/08610/2>, data dostępu: 23.05.2025 r.

²⁴ Źródło: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/>

MIASTO i GMINA WITNICA

Tabela 17. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców²⁵

Jednostka administracyjna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	38	40	41	43	46
LUBUSKIE	39	41	43	44	48
Powiat gorzowski	36	35	35	36	39
Witnica	30	31	31	32	36
Sulechów	34	36	36	38	41
Szprotawa	25	27	27	27	30
Lubsko	37	38	39	42	45

Lokalny samorząd inicjuje działania wspierające organizacje pozarządowe w oparciu o przyjmowany corocznie „Program Współpracy Gminy Witnica z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”. Należy nadmienić, że przedmiotowy dokument jest poddawany konsultacjom społecznym przed przyjęciem przez Radę Miejską. W 2025 roku zaplanowano przeznaczyć na działania wspierające organizacje pozarządowe co najmniej 700 000 zł. Program współpracy z organizacjami „trzeciego sektora” na 2025 rok obejmował zadania publiczne w zakresie:

1. rozwoju i upowszechniania kultury fizycznej na terenie Gminy,
2. rozwoju turystyki i krajoznawstwa,
3. rozwoju kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, rozwoju twórczości amatorskiej oraz działań i inicjatyw kulturalnych na terenie Gminy,
4. pomocy społecznej, polityki społecznej oraz ochrony zdrowia, w tym również realizacja zadań na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców Gminy oraz realizacja zadań i działalności na rzecz osób niepełnosprawnych i osób w wieku emerytalnym,
5. rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i demokracji lokalnej, zadania tj. inicjatywy mające na celu rozwiązywanie wspólnych problemów społecznych,
6. ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego²⁶.

²⁵ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

²⁶ Źródło: Uchwała Nr VIII/130/2024 Rady Miejskiej w Witnicy z dnia 21 listopada 2024 r. w sprawie uchwalenia rocznego programu współpracy Gminy Witnica z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2025 rok, Witnica, 2024, str. 2-3

MIASTO i GMINA WITNICA

W 2023 roku Rada Miejska w formie wspierania i powierzenia zadań publicznych dofinansowała (w trybie konkursowym lub pozakonkursowym) projekty/zadania na łączną kwotę 334 362 zł. Największą kwotę przeznaczono na realizację zadania w zakresie rozwoju sportu na terenie Gminy Witnica pn. „Działalność Miejskiego Klubu Sportowego Czarni Browar Witnica w roku 2023 r.” (130 000 zł)²⁷.

Kolejnym istotnym wskaźnikiem, na podstawie którego można zdiagnozować poziom kapitału społecznego oraz partycypacji społecznej jest frekwencja wyborcza.

Tabela 18. Frekwencja wyborcza (%)²⁸

Jednostka terytorialna	Wybory samorządowe (wójtów, burmistrzów, prezydentów) (2018) – I tura	Wybory parlamentarne - sejm (2019)	Wybory Prezydenta (2020) – II tura	Wybory parlamentarne - sejm (2023)	Wybory samorządowe (wójtów, burmistrzów, prezydentów) (2024) – I tura
POLSKA	54,90	61,74	68,18	74,38	51,99
LUBUSKIE	52,31	57,20	64,95	71,37	49,24
Powiat gorzowski	52,96	56,86	65,89	72,52	51,22
Witnica	54,40	50,81	61,18	68,22	52,99
Sulechów	52,29	58,67	66,07	71,70	46,64
Szprotawa	49,02	50,54	58,52	65,60	44,83
Lubsko	49,45	50,96	58,31	65,25	46,82

Według danych Państwowej Komisji Wyborczej mieszkańcy Gminy Witnica charakteryzują się przeciętną aktywnością wyborczą. Przede wszystkim zwraca uwagę relatywnie wysoka frekwencja w wyborach samorządowych, zarówno w 2018, jak i w 2024 roku (na tle danych regionalnych i powiatowych, a także w odniesieniu do gmin miejsko-wiejskich uwzględnionych w analizie). Dodajmy, że na wskaźniki w wyborach samorządowych mogą oddziaływać czynniki o charakterze lokalnym (np. sytuacja na miejscowej scenie politycznej). Natomiast w kontekście uczestnictwa w wyborach parlamentarnych w latach 2019 i 2023 oraz prezydenckich (w 2020 r.) mieszkańcy Gminy Witnica wykazali się niższą frekwencją w porównaniu do wskaźników ogólnokrajowych, wojewódzkich i powiatowych oraz gminy Sulechów. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że

²⁷ „Sprawozdanie z Realizacji Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi za rok 2023, Witnica, 2024, str. 5-14

²⁸ Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, <https://pkw.gov.pl/>, data dostępu: 09.05.2025 r.

MIASTO i GMINA WITNICA

zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym czy ogólnopolskim frekwencja w kolejnych wyborach parlamentarnych (2019 i 2023 r.) zdecydowanie wzrosła.

Edukacja

W poniższych tabelach zamieszczamy listę publicznych i niepublicznych placówek edukacyjnych funkcjonujących w Gminie Witnica, przygotowaną na podstawie Systemu Informacji Oświatowej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Tabela 19. Zestawienie placówek edukacyjnych w Gminie Witnica²⁹

LP.	RODZAJ PLACÓWKI	NAZWA	MIJESCOWOŚĆ	ULICA	NR BUDYNKU	STATUS
1	Branżowa szkoła I stopnia	BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA	Witnica	ul. Traugutta	1	publiczna
2	Liceum ogólnokształcące	LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. MIKOŁAJA KOPERNIKA W WITNICY	Witnica	ul. Traugutta	1	publiczna
3	Przedszkole	PRZEDSZKOLE MIEJSKIE „BAJKA” W WITNICY	Witnica	ul. Wiosny Ludów	4	publiczna
4	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA NR 1 IM. LUDZI POJEDNANIA	Witnica	ul. Plac Wolności	7	publiczna
5	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA NR 2 IM. JÓZEFA WYBICKIEGO W WITNICY	Witnica	ul. Wiosny Ludów	14	publiczna
6	Technikum	TECHNIKUM W WITNICY	Witnica	ul. Traugutta	1	publiczna
7	Branżowa szkoła I stopnia	BRANŻOWA SZKOŁA I STOPNIA IM. DEZYDEREGO CHŁAPOWSKIEGO W KAMIENIU MAŁYM	Kamień Mały		89	publiczna
8	Placówka Kształcenia Ustawicznego - bez szkół	CENTRUM KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W KAMIENIU MAŁYM	Kamień Mały		89	publiczna
9	Szkoła podstawowa	NIEPUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA W SOSNACH	Sosny		14	niepubliczna
10	Przedszkole	NIEPUBLICZNE PRZEDSZKOLE "SOSENKI"	Sosny		14	publiczna
11	Przedszkole	PRZEDSZKOLE GMINNE „NA ŚRODKU ŚWIATA” W NOWINACH WIELKICH	Nowiny Wielkie	ul. Wiejska	15	publiczna

²⁹ Źródło: System Informacji Oświatowej, Centrum Informatyczne Edukacji MEN, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, <https://rspo.men.gov.pl/>, data dostępu: 08.05.2025 r.

MIASTO i GMINA WITNICA

12	Punkt przedszkolny	PUNKT PRZEDSZKOLNY "PUCHATEK"	Kamień Wielki	ul. Kościelna	1	niepubliczna
13	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. ORŁA BIAŁEGO W KAMIENIU WIELKIM	Kamień Wielki	ul. Kościelna	1	publiczna
14	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA IMIENIA OLIMPIJCZYKÓW POLSKICH W NOWINACH WIELKICH	Nowiny Wielkie	ul. Wiejska	26	publiczna
15	Szkoła podstawowa	SZKOŁA PODSTAWOWA W DĄBROSZYNIE	Dąbroszyn		22	publiczna
16	Szkoła policealna	SZKOŁA POLICEALNA W KAMIENIU MAŁYM	Kamień Mały		89	publiczna
17	Technikum	TECHNIKUM IM. DEZYDEREGO CHŁAPOWSKIEGO W KAMIENIU MAŁYM	Kamień Mały		89	publiczna

Na terenie Gminy Witnica działalność prowadzi żłobek „Radosny Maluszek” w Witnicy, Witnica, ul. Wiosny Ludów 4³⁰.

Tabela 20. Wyniki egzaminu ósmioklasisty w 2024 roku (proc.)³¹

Jednostka administracyjna	język polski		matematyka		język angielskie	
	liczba zdających	średni wynik	liczba zdających	średni wynik	liczba zdających	średni wynik
LUBUSKIE	3 992	56,18	3 994	42,45	3 749	61,15
Powiat gorzowski	382	62,01	382	44,02	377	60,47
Witnica	30	65,27	59	41,42	59	54,22
Sulechów	111	48,15	111	35,75	111	59,45
Szprotawa	68	36,94	68	30,06	47	53,72
Lubsko	53	45,45	53	36,91	54	55,20

W roku szkolnym 2024 wyniki egzaminów końcowych uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Witnica z języka polskiego były relatywnie wysokie na tle regionu, powiatu oraz wszystkich gmin miejsko-wiejskich ujętych w powyższej tabeli. W przypadku matematyki rezultaty były przeciętne – nieco niższe od wyników regionalnych i powiatowych, zaś wyższe od tych zanotowanych w gminach: Sulechów, Szprotawa i Lubsko.

³⁰ Źródło: <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiaadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow>, data dostępu: 08.05.2025 r.

³¹ Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>, data dostępu: 08.05.2025 r.

MIASTO i GMINA WITNICA

Z kolei średnie wyniki z języka angielskiego okazały się niskie, zarówno na tle województwa lubuskiego i powiatu gorzowskiego, jak i w porównaniu do gmin: Sulechów oraz Lubsko. Warto zauważyć, że spośród analizowanych jednostek terytorialnych najniższe rezultaty egzaminów ósmoklasisty odnotowano w gminie Szprotawa (dotyczy to wszystkich trzech przedmiotów: języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego).

Kultura

Samorządową instytucją odpowiedzialną za organizację życia kulturalnego w Gminie Witnica jest Miejski Dom Kultury w Witnicy (MDK). Instytucja ta dba o umożliwienie mieszkańcom udziału w wydarzeniach kulturalnych, takich jak wystawy, pokazy filmowe, spektakle, koncerty, spotkania literackie oraz imprezy plenerowe, które wzbogacają ofertę kulturalną gminy (w 2023 roku były to m.in. „Lubuskie Konfrontacje Artystyczne”, „Rusz się emerycie!”, „Letnia Biesiada - koncert muzyki biesiadnej” czy „Gminny Dzień Sportu”). Istotną rolę pełni działalność zespołów tanecznych, muzycznych i ludowych (m.in. Zespół „CANTORES” czy Zespół „NOWINIANKI”), a także organizacja warsztatów, klubów i sekcji tematycznych (m.in. zajęcia plastyczne, zajęcia ceramiczne, pracownia LEGO, pracownia Robotyki, Klub Seniora, Uniwersytet Trzeciego Wieku), skierowanych do różnych grup wiekowych. Poprzez wsparcie amatorskiego ruchu artystycznego, MDK stwarza przestrzeń do rozwijania pasji twórczych i zainteresowań mieszkańców. Równocześnie prowadzi działania mające na celu ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, dokumentując oraz popularyzując lokalne wartości historyczne, artystyczne i folklorystyczne³².

Ważnym podmiotem kulturalnym w Gminie jest również Miejska Biblioteka Publiczna w Witnicy. Poprzez systematyczne pozyskiwanie, opracowywanie i zabezpieczanie zbiorów, instytucja zapewnia dostęp do szerokiej oferty literatury, materiałów edukacyjnych i źródeł informacji. Zasoby te są udostępniane zarówno na miejscu, jak i poprzez wypożyczenia indywidualne oraz wymianę między bibliotekami. Biblioteka prowadzi również rozbudowaną działalność informacyjną, bibliograficzną i dokumentacyjną, tworząc specjalistyczne bazy danych. W odpowiedzi na potrzeby mieszkańców organizowane są

³² „Raport o stanie Miasta i Gminy Witnica za rok 2023”, Witnica, 2024, str. 127-130

MIASTO i GMINA WITNICA

różnorodne formy pracy z czytelnikiem – od spotkań promujących literaturę, przez warsztaty edukacyjne, aż po działania przybliżające lokalny dorobek artystyczny i naukowy. Szczególne miejsce zajmuje dokumentowanie życia kulturalnego gminy oraz zbieranie publikacji i materiałów poświęconych regionowi, co przyczynia się do budowania tożsamości lokalnej oraz kształtowania świadomości historycznej społeczności Witnicy³³. Biblioteka prowadzi dwie filie zlokalizowane w Kamieniu Małym oraz w Dąbroszynie, a także dwa punkty biblioteczne znajdujące się w Środowiskowym Domu Samopomocy i w Domu Dziennego Pobytu „Senior-Wigor”³⁴.

Tabela 21. Wybrane wskaźniki dot. usług bibliotecznych w roku 2023³⁵

Jednostka adm.	biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
POLSKA	2,0	4 523	3 303,0	141	18,4
LUBUSKIE	2,4	3 229	3 952,2	113	19,7
Powiat gorzowski	1,9	2 548	2 829,7	80	25,3
Witnica	2,5	2 429	3 457,8	52	19,4
Sulechów	2,3	4 330	2 913,2	146	19,5
Szprotawa	3,2	3 162	4 135,9	191	14,5
Lubsko	1,7	5 748	3 258,1	92	20,3

Wyraźnie widać, że mieszkańcy Gminy Witnica mają relatywnie wysoki dostęp do usług bibliotecznych na tle danych ogólnopolskich, wojewódzkich, powiatowych oraz gmin miejsko-wiejskich: Sulechów i Lubsko. Według Banku Danych Lokalnych GUS w latach 2019-2021 liczba czytelników bibliotek na 1000 mieszkańców w Gminie Witnica stale malała, co z pewnością miało związek z ograniczeniami wprowadzonymi w związku z pandemią COVID-19 – w 2019 roku wskaźnik wynosił 93 czytelników, a w 2021 roku analogiczny wskaźnik wynosił 49 osób. Natomiast w kolejnych latach odnotowywany jest wzrost liczby osób korzystających z ww. usług – w 2022 roku - 55 czytelników, a w 2023 roku - 52 czytelników. Jednocześnie liczba czytelników w Gminie Witnica w przeliczeniu na

³³ Źródło: Uchwała nr LI/257/2013 z dnia 26 września 2013 r. w sprawie nadania Statutu Miejskiej Bibliotece Publicznej w Witnicy, Gorzów Wielkopolski, 2013, str. 1-2

³⁴ „Raport o stanie Miasta i Gminy Witnica za rok 2023”, Witnica, 2024, str. 131

³⁵ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO I GMINA WITNICA

populację jest niższa od wartości dla wszystkich gmin ujętych w analizie oraz od parametrów dla powiatu gorzowskiego, województwa lubuskiego oraz całego kraju. Pomimo nielicznej grupy czytelników, mieszkańcy Gminy Witnica wypożyczają średnio więcej książek na tle mieszkańców gminy Szprotawa oraz całego kraju, co jest wynikiem zbliżonym do danych zanotowanych w gminie Sulechów oraz w województwie lubuskim. Najniższą liczbę wypożyczeń zaobserwowano w gminie Szprotawa³⁶.

Tabela 22. Wybrane wskaźniki dot. usług kulturalnych w roku 2023³⁷

Jednostka administracyjna	liczba uczestników imprez na 1000 ludności	liczba osób na placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlicę)	centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności
POLSKA	888,3	9 501,77	1,1
LUBUSKIE	1 949,8	12 829,25	0,8
Powiat gorzowski	285,6	18 474,25	0,5
Witnica	84,5	12 145,00	0,8
Sulechów	1 573,3	25 982,00	0,4
Szprotawa	318,8	18 973,00	0,5
Lubsko	1 639,2	17 243,00	0,6

W analizie wzięto również pod uwagę wskaźniki dotyczące innych usług kulturalnych, świadczonych przez podmioty lokalne. W powyższej tabeli na uwagę zasługują dane dotyczące liczby uczestników imprez masowych. Są one zdecydowanie niższe od wartości analogicznych wskaźników dla kraju, regionu, powiatu i gmin: Sulechów, Szprotawa oraz Lubsko. Relatywnie wysokie wyniki na tle gmin uwzględnionych w analizie oraz powiatu gorzowskiego zanotowano w przypadku liczby obiektów kulturalnych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wartość przedmiotowego wskaźnika był zbliżona do wartości dla województwa lubuskiego i jednocześnie była najwyższa spośród porównywanych jednostek terytorialnych (z wyjątkiem danych ogólnokrajowych). Co za tym idzie, w Gminie Witnica, województwie lubuskim i w całym kraju najmniejsza liczba osób przypada na placówkę kulturalną. Powyższe dane mogą świadczyć o relatywnie wysokim dostępie mieszkańców

³⁶ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

³⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

MIASTO I GMINA WITNICA

Gminy Witnica do usług kulturalnych, ale również mogą być rezultatem specyficznych rozwiązań organizacyjnych w sferze kultury, przyjętych na poziomie lokalnym

Sport i rekreacja

Sportem i rekreacją w Gminie Witnica w głównej mierze zajmuje się Miejski Dom Kultury w Witnicy (MDK). W ramach swojej działalności instytucja przygotowuje wydarzenia o charakterze ogólnodostępnym, takie jak zawody sportowe, spotkania rekreacyjne oraz różnorodne formy aktywnego spędzania wolnego czasu. W kalendarzu organizacyjnym znajdują się m.in. rajdy piesze i rowerowe, turnieje sportowe oraz spartakiady, które służą integracji społecznej i promocji zdrowego trybu życia. MDK sprawuje nadzór nad infrastrukturą sportową Gminy, zapewniając jej dostępność oraz właściwe funkcjonowanie. Ponadto podejmuje współpracę z lokalnymi klubami sportowymi i stowarzyszeniami turystycznymi, co umożliwia realizację wspólnych przedsięwzięć i wzmacnia ofertę rekreacyjną na terenie Gminy³⁸.

W Gminie Witnica funkcjonuje 10 klubów sportowych, prowadzących działalność obejmującą różne dyscypliny sportowe. 4 spośród nich to uczniowskie kluby sportowe. Ponadto mieszkańcy Gminy mają możliwość uprawiania sportu i rekreacji z wykorzystaniem następujących obiektów:

- orlika lekkoatletycznego,
- kompleksu boisk oraz Stadionu Miejskiego,
- boiska baseballowego,
- kortu tenisowego,
- siłowni zewnętrznych³⁹.

³⁸ Źródło: Uchwała nr LI/258/2013 z dnia 26 września 2013 r. w sprawie nadania Statutu Miejskiego Domu Kultury w Witnicy, Gorzów Wielkopolski, 2013, str. 2

³⁹ „Raport o stanie Miasta i Gminy Witnica za rok 2023”, Witnica, 2024, str. 150

MIASTO I GMINA WITNICA

4. Analiza wyników badania ilościowego

Niniejszy rozdział zawiera omówienie wyników badania ilościowego. Jak już wspomnieliśmy, pomiar został zrealizowany z wykorzystaniem techniki CAWI (Komputerowo Wspomagany Wywiad Internetowy) na kwotowej próbie N=353 mieszkańców Gminy Witnica.

Poniżej prezentujemy kluczowe informacje na temat struktury próby, która była ważona ze względu na płeć, wiek oraz miejsce zamieszkania według podziału na miasto i wieś. Kluczowe parametry społeczno-demograficzne zamieszczone w poniższej tabeli są istotne w kontekście analiz prezentowanych w tej części opracowania.

Tabela 23. Struktura próby (dane w %)

PŁEĆ	
mężczyzna	49
kobieta	51
WIEK	
15-19	7
20-29	13
30-39	16
40-49	20
50-59	16
60 i więcej	28
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	
wieś	47
miasto	53
WYKSZTAŁCENIE	
podstawowe (w tym gimnazjalne)	8
zawodowe	21
średnie	34
wyższe (w tym licencjackie)	37

MIASTO I GMINA WITNICA

SYTUACJA ZAWODOWA	
pracuję na stałe (na etacie)	51
jestem emerytem(ką), rencistą(tką)	20
jestem uczniem, studentem	8
jestem przedsiębiorcą, własna działalność gospodarcza	6
zajmuję się domem (nie pracuję)	5
pracuję dorywczo (na umowę cywilno-prawną)	5
jestem bezrobotnym(a)	3
jestem rolnikiem	1
inna sytuacja	10
POSIADANIE DZIECI	
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 6 lat lub młodsze	17
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 7-15 lat	30
mam przynajmniej 1 dziecko w wieku 16-18 lat	8
nie mam dzieci w wieku poniżej 18 lat	57
SAMOOCENA KONDYCJI EKONOMICZNEJ GOSPODARSTWA DOMOWEGO	
trudna, nie wystarcza nam na wszystkie podstawowe potrzeby	10
średnia, wystarcza nam na podstawowe potrzeby, ale żyjemy skromnie	55
dobra, nie musimy specjalnie oszczędzać, ani niczego sobie odmawiać	35
DOŚWIADCZENIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	
pełnosprawną	88
z niepełnosprawnością ruchową	5
z niepełnosprawnością inną niż ruchowa	7

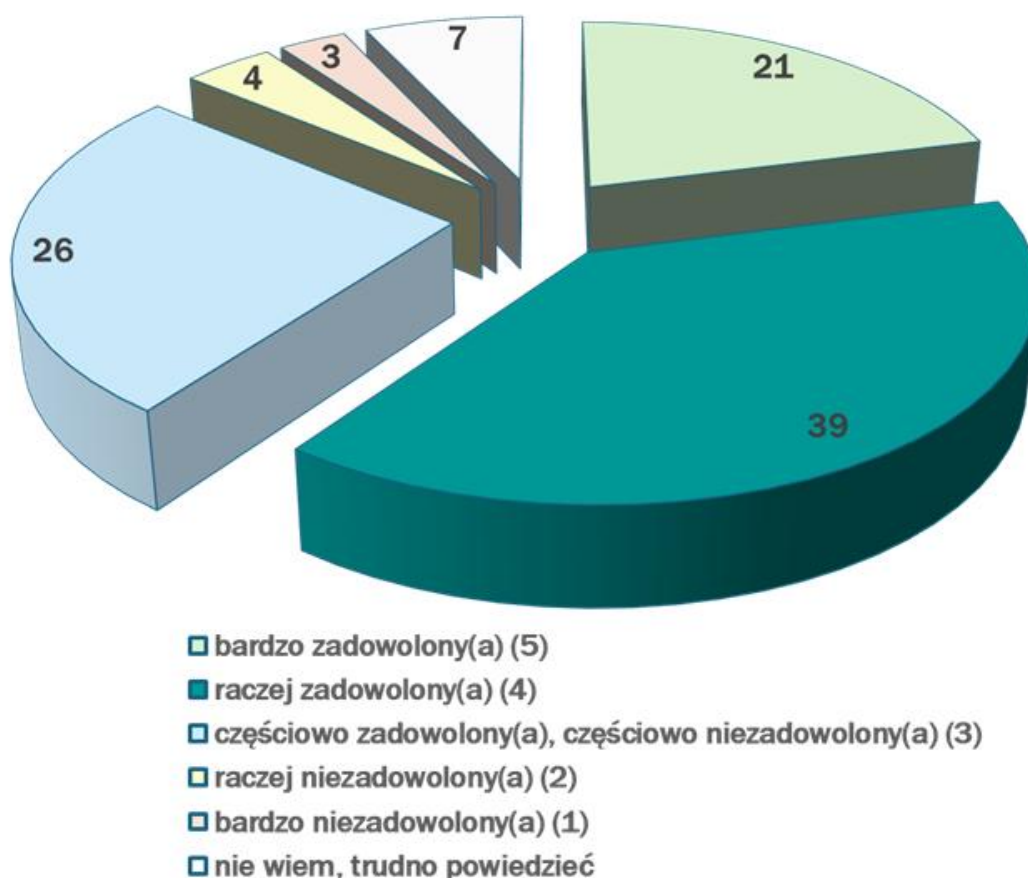
Jak już wspomnieliśmy, w zrealizowanej próbie kontrolowane były parametry płci, wieku oraz miejsca zamieszkania (według podziału na miasto i wieś), pozostałe rozkłady zostały uzyskane w sposób wtórny, na podstawie uzyskanych odpowiedzi respondentów. Po zakończeniu realizacji pomiaru przeprowadzona została statystyczna procedura, zwana wazowaniem danych, polegająca na dostosowaniu (wyrównaniu) struktury zrealizowanej próby (rozkładu podstawowych zmiennych społeczno-demograficznych) do parametrów badanej

MIASTO I GMINA WITNICA

populacji (mieszkańców Gminy Witnica w wieku 15 lub więcej lat). Co istotne, kobiety przeważają nad mężczyznami, a 28 proc. badanych stanowią osoby w wieku 60 lat i starsze. Nieco ponad 1/3 ankietowanych stanowią osoby z wykształceniem wyższym, zaś przeszło 70 proc. ma wykształcenie co najmniej średnie. 51 proc. respondentów pracuje na etacie, natomiast co piąty uczestnik lub uczestniczka pomiaru to emeryt(ka) lub rencist(k)a. W zrealizowanej próbie 12 proc. stanowią osoby z niepełnosprawnościami (na podstawie zebranych deklaracji). 43 proc. badanych deklaruje, że w ich gospodarstwach domowych zamieszkują dzieci lub młodzież poniżej 18. roku życia.

Wykres 24. Poziom zadowolenia z relacji z sąsiadami (dane w %)

Dane na temat poziomu zadowolenia z relacji z sąsiadami zostały zebrane z wykorzystaniem skali pięciostopniowej (1 = „bardzo niezadowolony(a)”, 5 = „bardzo zadowolony(a)”). 60 proc. deklaruje wysoki stopień satysfakcji, zaś uzyskana średnia

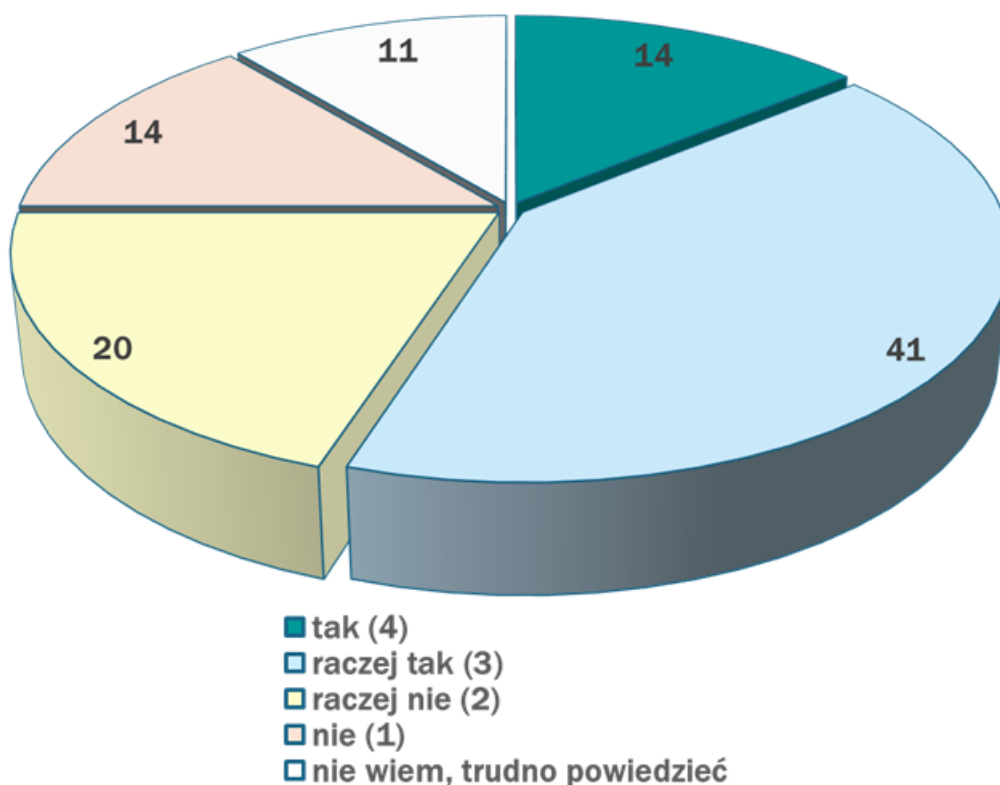

MIASTO I GMINA WITNICA

wynosi 3,76 – jest to rezultat ulokowany poniżej umiarkowanie pozytywnej kategorii odpowiedzi („4”). Szczególnie wysokie rezultaty odnotowano wśród osób o wysokim poziomie poczucia sprawczości (67 proc. w tej grupie respondentów), ankietowanych w wieku 40-49 lat (71 proc.), badanych z wykształceniem wyższym (72 proc.), osób pracujących na etacie (69 proc.), jak również respondentów, którzy pozytywnie postrzegają kondycję ekonomiczną swoich gospodarstw domowych (70 proc.).

Powyższe różnice między zmiennymi są istotne statystycznie na poziomie 95 proc. W uproszczeniu – jest to miara wiarygodności rezultatu, a więc prawdopodobieństwo, z którym można stwierdzić, czy uzyskane wyniki, w tym zaobserwowane związki lub różnice, nie są rezultatem oddziaływania czynników przypadkowych. Analogiczną konwencję zastosowano w dalszej części opracowania.

Wykres 25. Poczucie wpływu na bieg spraw lokalnych w Gminie Witnica (dane w %)

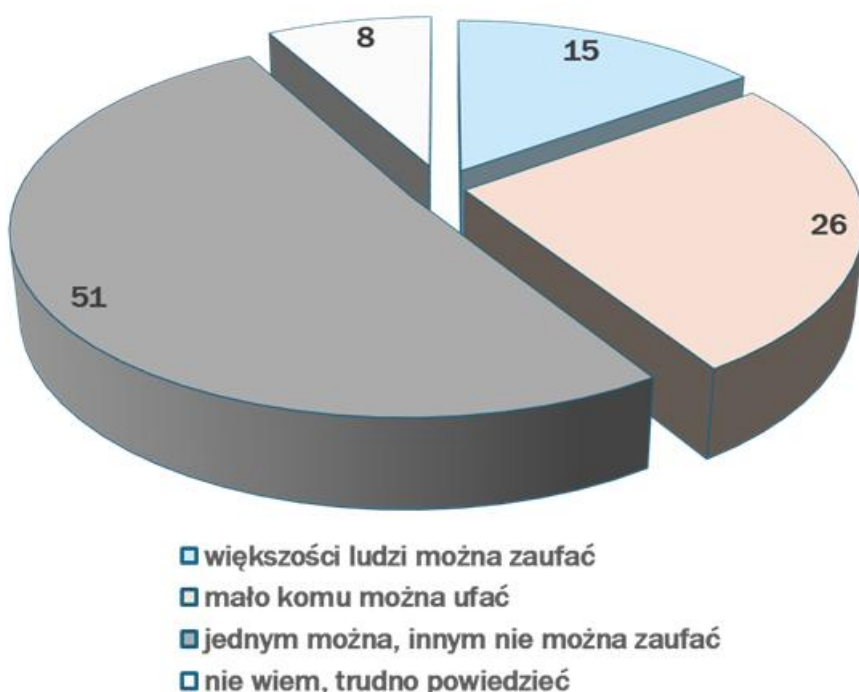

MIASTO I GMINA WITNICA

54 proc. badanych deklaruje wysoki lub bardzo wysoki poziom poczucia sprawczości – jest to **relatywnie wysoki wynik na tle innych podobnych pomiarów**, realizowanych przez firmę LBS. Poczucie wpływu na bieg spraw lokalnych najczęściej wyrażają mieszkańcy wysoko oceniający jakość życia w Gminie (67 proc.), a także osoby nieposiadające dzieci w wieku 18 lat lub młodszych (61 proc.).

Wykres 26. Zaufanie w relacjach z Innymi (dane w %)

Na tle innych badań realizowanych przez firmę LBS, odnotowany poziom zaufania w codziennych relacjach z innymi jest średni, przeciętny⁴⁰. 15 proc. uważa, że większości ludzi można zaufać, a ponad połowa uczestników pomiaru deklaruje, że zaufanie do innych jest uzależnione od uwarunkowań indywidualnych. Niski poziom zaufania do innych deklaruje 26 proc. badanych. Najwyższy poziom zaufania do innych deklarują mieszkańcy

⁴⁰ Tego rodzaju pomiary są realizowane z wykorzystaniem analogicznych narzędzi, jednak znacząco różnią się techniczne szczegóły sposobu realizacji owych pomiarów, zatem ich wyniki nie powinny być zestawiane i porównywane wprost. Jeśli chodzi o przykładowe wyniki: w podwarszawskiej gminie Brwinów 20 proc. badanych uważa, że większości ludzi można zaufać, 13 proc. rozmówców uważa, że mało komu można zaufać. Analogicznie wyniki dla miasta Kobyłka wynoszą – odpowiednio - 12 proc. i 15 proc., dla miasta Jastrzębie-Zdrój: 24 proc. i 27 proc, zaś dla miasta Starachowice: 10 proc. i 34 proc..

MIASTO i GMINA WITNICA

Witnicy (20 proc.) w porównaniu do osób zamieszkujących na obszarach wiejskich (9 proc.). Wysokie rezultaty odnotowano również wśród badanych podejmujących przynajmniej jedną formę aktywności społecznej (17 proc.), respondentów pozytywnie oceniających jakość życia w Gminie (22 proc.), jak również ankietowanych postrzegających sytuację ekonomiczną swoich gospodarstw domowych jako dobrą (24 proc.).

Tabela 27. Podejmowanie różnych form aktywności społecznej (dane w %)

głosowałem(am) we wszystkich lub prawie wszystkich wyborach samorządowych	54
brałem(am) udział w publicznych spotkaniach z przedstawicielami władz lokalnych	29
brałem(am) udział we wspólnych działaniach z sąsiadami	27
działalem(am) lub wspierałem(a) działalność organizacji pozarządowej	23
brałem(am) udział w działaniach społecznych jako wolontariusz(ka)	21
brałem(am) udział w konsultacjach społecznych w sprawach lokalnych	20
zbierałem(am) podpisy pod petycją lub interweniowałem(am) w sprawach lokalnych	16
dyskutowałem(am) o sprawach lokalnych w Internecie	15
nie podejmowałem(am) żadnego z powyższych działań	15
brałem(am) udział w zebraniach spółdzielni lub wspólnoty mieszkaniowej	15
brałem(am) udział w protestach dotyczących spraw lokalnych	9
działalem(am) w organizacji religijnej (np. parafialnej)	8
kandydowałem(am) w wyborach samorządowych (np. do rady gminy)	7
podejmowałem(am) inne działania w sprawach lokalnych (OTHER)	4
nie wiem, trudno powiedzieć	9

Przynajmniej jedną z form aktywności społecznej podejmowało 76 proc. badanych, co – na tle innych badań prowadzonych przez wykonawcę – można uznać za wynik przeciętny. W świetle badań najwyższe odsetki osób aktywnych społecznie odnotowano wśród uczestników pomiaru deklarujących wysoki poziom zaufania w relacjach z innymi (91 proc.), osób z wykształceniem wyższym (93 proc.), osób pracujących na etacie (85 proc.), a także respondentów pozytywnie oceniających kondycję ekonomiczną swoich gospodarstw domowych (85 proc.). Do najczęściej podejmowanych form aktywności społecznej należą: uczestnictwo w wyborach samorządowych, udział w spotkaniach z przedstawicielami władz

MIASTO I GMINA WITNICA

lokalnych, działania sąsiedzkie, aktywne wspieranie organizacji „trzeciego sektora”, jak również udział w konsultacjach społecznych.

Niemal 1/4 badanych deklaruje działanie lub aktywność w sferze pozarządowej. Według pomiarów Centrum Badania Opinii Społecznej w 2021 roku **pracę społeczną w ramach przynajmniej jednej organizacji obywatelskiej deklarowało 40 proc. dorosłych Polaków**, natomiast **16 proc. wykonywało dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz swojej społeczności lokalnej lub osób potrzebujących**. Łącznie osoby zaangażowane społecznie (w ramach „trzeciego sektora” oraz nieformalnie) **stanowiły 45 proc. populacji**⁴¹. Istotnym źródłem danych na ten temat jest również „Diagnoza społeczna” prof. J. Czapińskiego – było to największe w Polsce, cyklicznie realizowane badanie społeczne, którego nie kontynuowano po roku 2015. Według tych cyklicznie powtarzanych na licznej, ogólnopolskiej próbie pomiarów „...w Polsce w 2015 r. członkami „jakichś organizacji, stowarzyszeń, partii, komitetów, rad, grup religijnych, związków lub kół” było 13,4 proc. badanych: 10,3 proc. należało tylko do jednego stowarzyszenia; 2,2 proc. do dwóch, a 1,9 proc. do więcej niż dwóch organizacji. Dopełnieniem pytania o formalne członkostwo było pytanie o rzeczywistą działalność w takich organizacjach (...). 70,8 proc. członków stowarzyszeń mówi, że aktywnie uczestniczy w ich działaniach. Mało ludzi należy do organizacji, ale jeśli już gdzieś należą, to (mówią, że) coś w nich robią. Takich, którzy należą i działają jest w społeczeństwie powyżej 15 r.ż. 9,0 proc...”⁴².

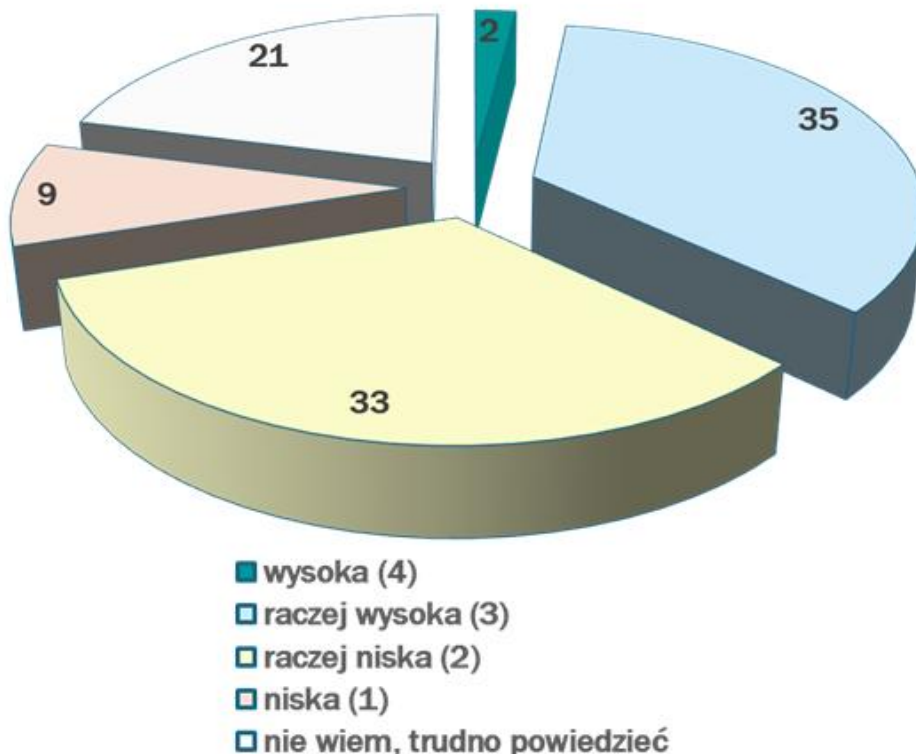
⁴¹ „Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich. Komunikat z badań”, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, marzec 2022

⁴² „Diagnoza Społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków”, Janusz Czapiński, Tomasz Panek (red.), Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, listopad 2015

MIASTO I GMINA WITNICA

Wykres 28. Ocena jakości życia w Gminie Witnica (dane w %)

Pojęcie jakości życia nie jest jednoznacznie zdefiniowane w naukach społecznych. W tym miejscu można przywołać wiele sposobów ujęcia tego terminu, które dość znacznie się różnią (choć nie zawsze są wzajemnie sprzeczne), np. nieco inne podejście do tego zagadnienia prezentują socjologowie, psychologowie, ekonomiści, przedstawiciele nauk medycznych, czy specjaliści z obszaru polityki społecznej. Na potrzeby tego opracowania można przyjąć, że pomiar jakości życia oznacza próbę odpowiedzi na pytanie o poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego, a także ocenę zadowolenia z życia – w różnych aspektach, w tym w odniesieniu do stopnia zaspokojenia potrzeb lokalnych (np. poprzez świadczenie usług publicznych). Z jednej strony może oznaczać próbę poszukiwania możliwie obiektywnych wskaźników jakości życia (tj. na podstawie danych zastanych), z drugiej – odwołanie się do subiektywnych przekonań mieszkańców (mierzonych na podstawie badań deklaracyjnych).

W świetle badań ankietowych 37 proc. badanych uważa, że jakość życia w Gminie Witnica jest wysoka, natomiast 42 proc. formułuje ocenę negatywną. Średnia

MIASTO I GMINA WITNICA

w skali czterostopniowej (1 = „niska jakość życia”, 4 = „wysoka jakość życia”) wynosi 2,38, a więc jest zbliżona do wartości środkowej w czterostopniowej skali („2,5”). Są to przeciętne rezultaty w porównaniu do wyników innych pomiarów. Mieszkańcy Witnicy istotnie częściej podzielają przekonanie o wysokiej jakości życia (49 proc.) niż osoby zamieszkujące na obszarach wiejskich (24 proc.). O wysokiej jakości życia najczęściej przekonani są respondenci mieszkańcy deklarujący wysoki poziom poczucia sprawczości (47 proc.), osoby deklarujące wysoki poziom zaufania do innych (60 proc.), a także oceniające sytuację ekonomiczną swojego gospodarstwa domowego jako dobrą (52 proc.).

Tabela 29. Ocena jakości usług oferowanych przez miejscowe instytucje lub organizacje (dane w %)

JAKOŚĆ LOKALNEJ OFERTY	przedszkola	szkoły podstawowe	szkoły ponadpodstawowe	żłobki	oferta dla seniorów	oferta kulturalna (np. zajęcia, wydarzenia kulturalne)	transport zbiorowy, komunikacja publiczna	pomoc społeczna	wsparcie rodzin w trudnej sytuacji życiowej	wzmacnianie aktywności społecznej mieszkańców	oferta sportowo-rekreacyjna	usługi dla osób z niepełnosprawnościami	oferta spędzania czasu wolnego	usługi dla osób bezrobotnych, aktywizacja zawodowa	praca miejscowej policji	działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia	usługi ochrony zdrowia
bardzo źle (1)	1	2	1	4	5	4	7	6	5	7	4	6	7	6	13	12	19
raczej źle (2)	3	2	3	4	7	8	12	12	10	13	20	12	19	18	17	16	19
średnio, ani źle, ani dobrze (3)	10	16	11	8	14	28	18	15	21	25	27	18	34	16	21	26	26
raczej dobrze (4)	28	28	26	21	27	31	27	19	13	20	19	13	15	18	21	15	13
bardzo dobrze (5)	25	26	19	19	14	11	17	10	9	8	7	8	8	4	7	6	6
nie wiem, trudno powiedzieć	33	27	40	44	34	19	19	37	43	27	23	43	18	38	21	24	16

MIASTO i GMINA WITNICA

ŹLE (1+2)	4	4	4	8	12	12	19	19	15	20	24	19	26	25	30	28	38
DOBRE (4+5)	52	54	45	40	41	41	44	29	22	27	26	21	22	21	28	22	19
Średnia w skali 1-5	4,07	4,02	3,99	3,84	3,57	3,44	3,42	3,23	3,18	3,11	3,07	3,06	2,97	2,9	2,9	2,86	2,62

Ankietowani mieszkańcy oceniali jakość usług społecznych w wyszczególnionych obszarach, posługując się skalą od 1 do 5. Badani mieszkańcy Gminy Witnica formułują relatywnie wysokie oceny jakości usług edukacyjnych (przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych), a także żłobków. Ponadto dość pozytywne opinie formułowano względem oferty dla seniorów, oferty kulturalnej, a także transportu i komunikacji zbiorowej. Najwięcej wątpliwości badanych mieszkańców budzą: jakość usług ochrony zdrowia, działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia, praca miejscowej policji, aktywizacja zawodowa i wspieranie osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy, jak również oferty zagospodarowania czasu wolnego.

Warto zaznaczyć, że jakość oferty przedszkoli jest najwyższa wśród najbardziej zainteresowanych mieszkańców, a więc wśród osób posiadających dzieci w wieku do lat 6 (70 proc. ocen pozytywnych w tej grupie). Podobną zależność obserwujemy w przypadku opinii na temat jakości usług miejscowych szkół podstawowych – tu najwyższą ocenę formułują rodzice dzieci w wieku 7-15 lat (65 proc.). Mieszkańcy Witnicy istotnie częściej wyrażają pozytywną ocenę lokalnej oferty kulturalnej (48 proc.) w porównaniu do osób zamieszkujących na obszarach wiejskich (33 proc.). Analogiczną obserwację można odnieść również do opinii na temat możliwości uprawiania sportu i rekreacji (mieszkańcy miasta – 34 proc. ocen pozytywnych, mieszkańcy wsi w Gminie Witnica – 18 proc.). Usługi dla osób z niepełnosprawnościami zyskują najwyższe oceny wśród badanych z niepełnosprawnością ruchową, natomiast ankietowani z innymi rodzajami niepełnosprawności wyrażają znacznie bardziej krytyczne opinie. Negatywną ocenę jakości usług miejscowej pomocy społecznej najczęściej formułują osoby oceniające kondycję ekonomiczną swoich gospodarstw domowych jako trudną (55 proc. ocen negatywnych w tej grupie), zatem można przyjąć, że w tej grupie jest relatywnie wysoki odsetek osób korzystających ze świadczeń z systemu pomocy społecznej.

MIASTO i GMINA WITNICA

Tabela 30. Korzystanie i ocena jakości usług Instytucji lokalnych w okresie ostatnich dwóch lat

NAZWA INSTYTUCJI	Korzystanie w okresie ostatnich 2 lat (w proc.)	Ocena (średnia w skali 1-5)
Urząd Miasta i Gminy Witnica	77	3,61
zakłady opieki zdrowotnej (przychodnie)	66	2,95
Miejski Dom Kultury w Witnicy	47	3,85
Miejska Biblioteka Publiczna w Witnicy	43	4,3
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy	36	3,76

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem z oferty różnych instytucji lokalnych, jak również oceną jakości tych usług w okresie ostatnich 2 lat, licząc od daty realizacji pomiaru. Respondenci najczęściej korzystali z usług miejscowych placówek ochrony zdrowia, dalej – Urzędu Miasta i Gminy Witnica, jak również z miejscowych placówek medycznych. Osoby, które skorzystały z usług ww. podmiotów odpowiadały na kolejne pytanie o poziom satysfakcji z otrzymanych usług (stąd zróżnicowane podstawy procentowania w przypadku każdego z ww. podmiotów). Wysoko ocenione zostały lokalne instytucje kultury – zwłaszcza biblioteka oraz – w nieco mniejszym stopniu – dom kultury. Dość pozytywne oceny sformułowano również względem jakości usług świadczonych przez MGOPS oraz UMiG. Na ostatnim miejscu w rankingu uplasowały się instytucje ochrony zdrowia, co jest kolejnym potwierdzeniem, że mieszkańcy krytycznie postrzegają tę sferę życia (taka sytuacja występuje oczywiście nie tylko w Gminie Witnica, zatem trudno doszukać się tu jakichś elementów lokalnej specyfiki).

Powyższe zestawienie należy interpretować w sposób umiemy, ponieważ poszczególne podmioty mają swoją specyfikę, świadczą zupełnie inne usługi dla różnych grup odbiorców, a także działają na podstawie różnych regulacji prawnych. Z pewnością powyższe wyniki nie powinny być analizowane wprost – jako ranking jakości pracy różnych instytucji i podmiotów lokalnych.

MIASTO i GMINA WITNICA

Wykres 31. Preferowane działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku (dane w %)

Respondenci mogli wymienić dowolną liczbę kierunków działań, które – ich zdaniem – powinny zostać przeprowadzone w Gminie Witnica w okresie najbliższego roku, licząc od daty realizacji pomiaru. Ankietowani w największym stopniu oczekują poszerzenia oferty i zwiększenia dostępu do usług ochrony zdrowia - tego rodzaju przekonanie najczęściej podzielają osoby w wieku 60 lat i starsze (82 proc.). W świetle uzyskanych wyników do ważnych potrzeb społecznych należy również zaliczyć również tworzenia miejsc spędzania wolnego czasu – podobną opinię częściej wyrażają kobiety (69 proc.) w porównaniu z mężczyznami (53 proc.), ponadto wysokie rezultaty odnotowano w grupie czterdziestolatków (74 proc.), jak również osób zatrudnionych na etacie (75 proc.).

Dodajmy, że powyższy rozkład powinien być interpretowany w sposób umiemy, zwłaszcza, że odniesienie się do części poruszanych zagadnień wymagało wysokiego poziomu refleksyjności, a – w niektórych przypadkach – również wiedzy eksperckiej. Warto

MIASTO i GMINA WITNICA

pamiętać, że powyższe zestawienie jest oparte na deklaracjach i subiektywnych ocenach uczestników badania.

Tabela 32. Korzystanie i ocena jakości usług społecznych, które były świadczone w Gminie Witnica w okresie ostatnich kilku lat

NAZWA USŁUGI	Korzystanie w okresie ostatnich kilku lat	Ocena (średnia w skali 1-5)
dożywianie (np. program rządowy „Posiłek w szkole i w domu”, bank żywności)	14	4,09
poradnictwo i pomoc prawna	12	3,18
poradnictwo i pomoc psychologiczna	11	3,86
usługi teleopieki (opaska SOS monitorująca funkcje życiowe pacjenta, urządzenia do zdalnego badania stanu zdrowia pacjenta, np. EKG, glukometr)	9	3,68
usługi opiekuńcze (wsparcie opiekunki w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej)	8	3,35
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi (np. logopeda, rehabilitant)	7	3,21
wolontariat (np. działania na rzecz innych podejmowane przez uczniów miejscowych szkół)	7	3,82
opieka wytchnieniowa	5	3,81
asystent rodziny	5	3,66
asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością	4	3

W badaniu ankietowym poruszono również zagadnienia związane z korzystaniem z usług społecznych w okresie ostatnich kilku lat, jak również oceną jakości tych usług. W świetle uzyskanych rezultatów respondenci najczęściej korzystali z następujących usług: dożywiania (np. program rządowy „Posiłek w szkole i w domu”, bank żywności), poradnictwa i pomocy prawnej, poradnictwa i pomocy psychologicznej, usług teleopieki (opaska SOS monitorująca funkcje życiowe pacjenta, urządzenia do zdalnego badania stanu zdrowia pacjenta, np. EKG, glukometr) oraz usług opiekuńczych. Osoby, które skorzystały z ww. usług odpowiadały na kolejne pytanie o poziom satysfakcji. Najbardziej rozpowszechnioną i zarazem najwyżej ocenianą usługą są różne formy dożywiania. Spośród pozostałych usług relatywnie wysoko ocenione zostały: poradnictwo i pomoc psychologiczna, wolontariat oraz opieka wytchnieniowa.

MIASTO i GMINA WITNICA

Tabela 33. Zapotrzebowanie na różne usługi społeczne, które dotychczas nie były świadczone w Gminie Witnica (dane w %)

	ta usługa jest potrzebna dla mieszkańców i chciał(a)bym z niej skorzystać	ta usługa jest potrzebna dla mieszkańców, ale osobiście nie chciał(a)bym z niej skorzystać	ta usługa jest niepotrzebna i nie chciał(a)bym z niej skorzystać
rehabilitacja dla dzieci i osób starszych	50	40	10
pakiet sportowy dla dorosłych promujący zdrowy styl życia (np. karnet na zajęcia fitness)	49	37	14
psychiatra i psychoterapeuta dla dzieci	40	51	10
klub młodzieżowy - miejsce spotkań dla młodzieży (różne możliwości spędzania czasu, np. gra w bilard lub lotki)	40	46	14
miejsce aktywności lokalnej (otwarte dla społeczności lokalnej miejsca spotkań sąsiedzkich)	40	41	20
„Złota rączka” dla osób samotnych (pomoc w drobnych naprawach domowych)	33	52	15
warsztaty wzmacniające kompetencje wychowawcze dla rodziców	28	48	24
światlica socjoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży (tzw. ośrodek wsparcia dziennego)	27	51	23
hipoterapia i dogoterapia (terapia z udziałem konia lub psa)	26	45	29
TAXI Senior (usługa transportowa dla osób w wieku 60+ oraz osób z niepełnosprawnością)	25	58	18
mieszkania wspomagane dla osób w wieku 60+	22	52	26

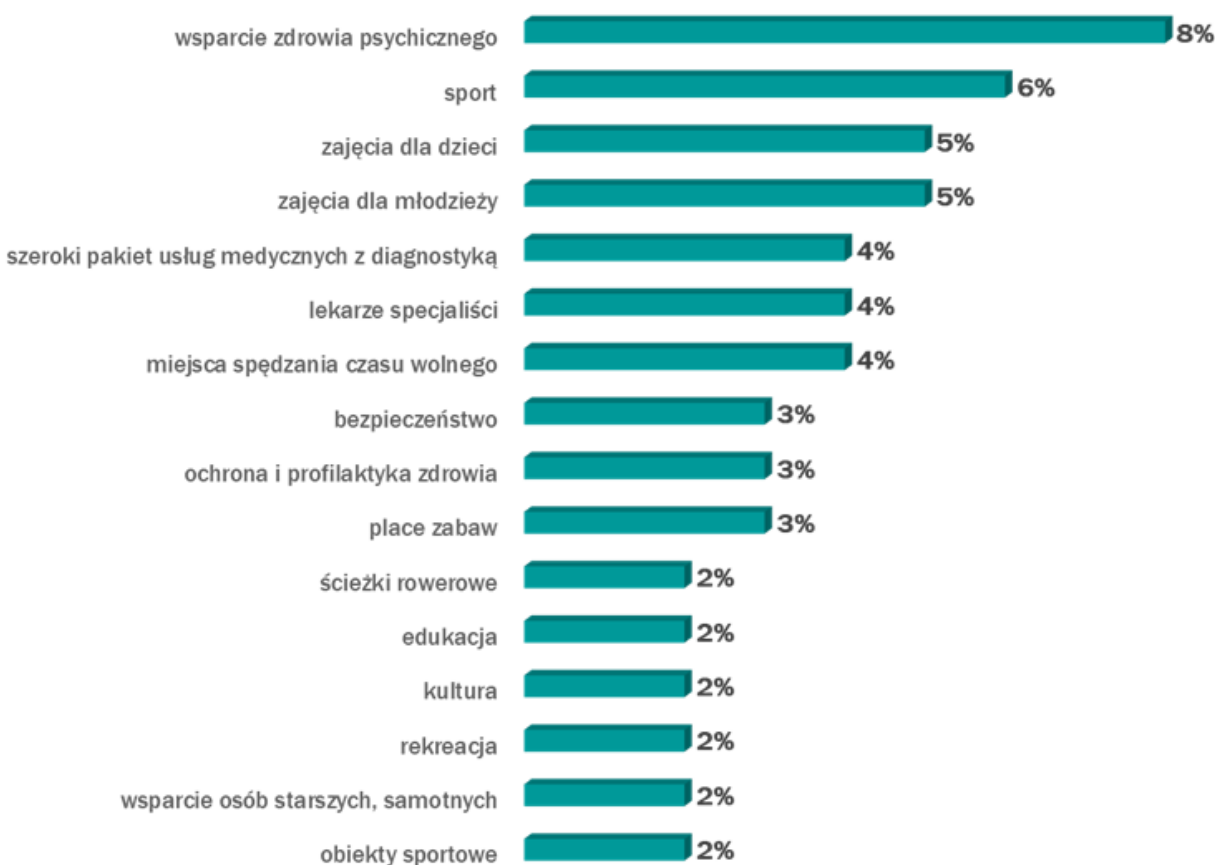
Co do zasady, wszystkie usługi wymienione w powyższej tabeli postrzegane są jako potrzebne dla mieszkańców gminy, choć ankietowani nie zawsze chcieliby skorzystać z nich osobiście. Respondenci najczęściej deklarują chęć skorzystania z usług rehabilitacji dla dzieci i osób starszych, pakietu sportowego dla dorosłych promującego zdrowy styl życia (np. karnet na zajęcia fitness), psychiatry i psychoterapeuty dla dzieci, klubu młodzieżowego - miejsca spotkań dla młodzieży, jak również miejsca aktywności lokalnej (otwartego dla społeczności lokalnej miejsca spotkań sąsiedzkich). Niektóre z usług wymienionych w powyższym zestawieniu – co do zasady – należy zaliczyć do oferty

MIASTO I GMINA WITNICA

o charakterze powszechnym, tj. są one skierowane do szerokich grup odbiorców. Powyższe dane powinny być interpretowane w sposób umiemy – niższa pozycja w rankingu nie oznacza, że dana usługa jest niepotrzebna. Wiele kategorii usług charakteryzuje się wysokim stopniem specjalizacji, ponieważ są skierowane do konkretnych grup odbiorców o precyzyjnie zdefiniowanych potrzebach.

Wykres 34. Brakujące usługi społeczne w Gminie Witnica (dane w %)

Powyższe informacje zostały zebrane na podstawie odpowiedzi na pytanie otwarte, zatem charakteryzują się silnym rozproszeniem i zróżnicowanym poziomem szczegółowości, co wynika ze specyfiki narzędzia. Respondenci wskazywali jakich – ich zdaniem – usług społecznych brakuje mieszkańcom Gminy Witnica. Na etapie pracy z danymi udzielone odpowiedzi zostały zakodowane i przyporządkowane do ogólnych kategorii, które mogą być prezentowane w ujęciu statystycznym. Warto zaznaczyć, że liczna

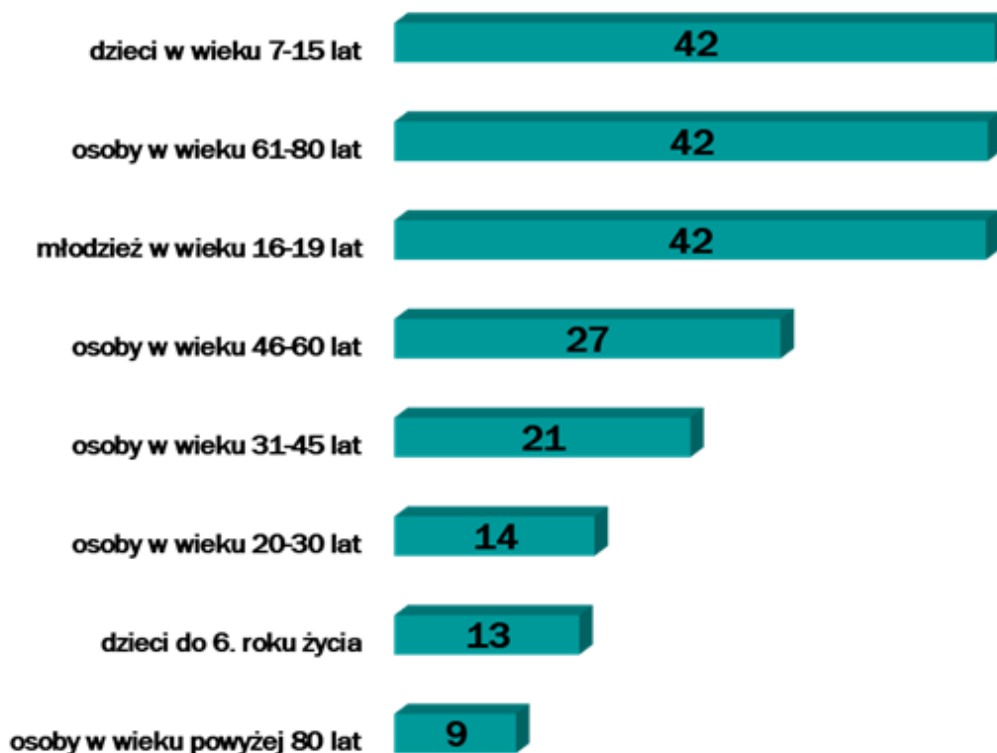

MIASTO I GMINA WITNICA

grupa uczestników pomiaru miała trudności z udzieleniem odpowiedzi na tak postawione pytanie (wysoki odsetek braków danych) lub formułowała oczekiwania niezwiązane z obszarem usług społecznych (np. obejmujące zagadnienia budowy „twardej” infrastruktury, jak drogi, chodniki czy ścieżki rowerowe).

Badani najczęściej wskazują deficyty związane ze wsparciem osób w kryzysie zdrowia psychicznego, jak również możliwościami uprawiania aktywności ruchowej (sportu i rekreacji). Wysoko w hierarchii potrzeb lokują się również szeroko rozumiane usługi dla dzieci i młodzieży, oferta z obszaru ochrony zdrowia (w tym m.in. dostęp do lekarzy specjalistów) oraz oferta czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców.

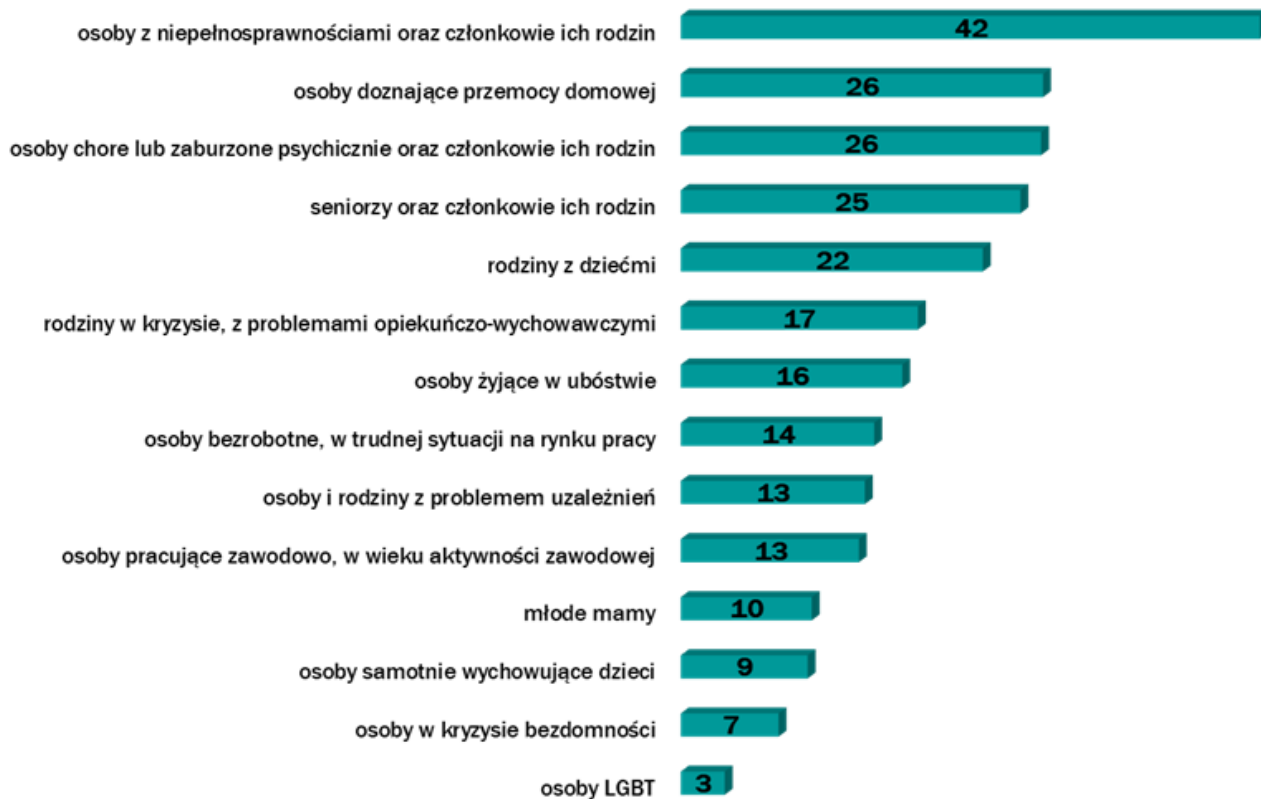
Wykres 35. Grupy wiekowe mieszkańców, do których powinny być kierowane usługi społeczne (dane w %)

MIASTO i GMINA WITNICA

Wykres 36. Grupy kategorialne mieszkańców, do których powinny być kierowane usługi społeczne (dane w %)

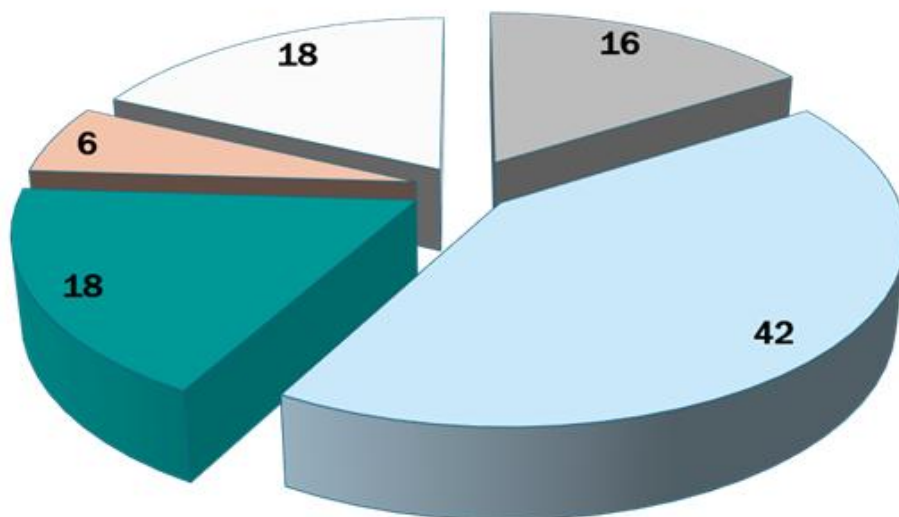

Co do zasady, usługi społeczne powinny być kierowane do społeczności lokalnej, a więc do różnych grup mieszkańców. Respondenci odpowiadali na pytania o preferowane grupy odbiorców, do których w szczególności powinny być adresowane usługi społeczne w Gminie Witnica. Jeśli chodzi o grupy wieku, najczęściej wymieniano w tym kontekście dzieci w wieku 7-15 lat, seniorów w wieku 61-80 lat oraz młodzież w wieku lat 16-19. W przypadku grup kategorialnych badani najczęściej wymieniali osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, osoby doznające przemocy domowej, osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, seniorów i ich rodziny, jak również rodziny z dziećmi. Warto wspomnieć, że odpowiadając na dwa powyższe pytania respondenci mogli wymienić nie więcej, niż 3 najważniejsze odpowiedzi (w każdym pytaniu osobno).

MIASTO i GMINA WITNICA

Wykres 37. Gotowość do ponoszenia opłat za usługi społeczne (dane w %)

- ☐ Korzystał(a)bym tylko z bezpłatnych usług
- ☐ Zapłacił(a)bym za niektóre usługi kwotę do 50 zł za godzinę, jeśli ta opłata byłaby konieczna
- ☐ Zapłacił(a)bym za niektóre usługi kwotę do 100 zł za godzinę, jeśli ta opłata byłaby konieczna
- ☐ W przyszłości nie zamierzam korzystać z usług społecznych
- ☐ nie wiem, trudno powiedzieć

Respondentom zaprezentowano 4 stwierdzenia odnośnie chęci korzystania z odpłatnych lub bezpłatnych usług społecznych, przy założeniu, że opłaty za niektóre usługi byłyby obligatoryjne. Chęć skorzystania z usług społecznych deklaruje 76 proc. ankietowanych. 16 proc. uczestników pomiaru oczekuje dostępu do bezpłatnych usług społecznych (najczęściej osoby, które oceniają sytuację ekonomiczną swoich gospodarstw domowych jako trudną). 60 proc. deklaruje chęć skorzystania z odpłatnych usług społecznych, jeśli byłoby to konieczne, natomiast 42 proc. – za niewielką opłatą. Powyższy rezultat jest zbliżony do wyników innych pomiarów prowadzonych przez firmę LBS, gdzie również odnotowano przyzwolenie na częściowo odpłatną ofertę usług społecznych.

MIASTO I GMINA WITNICA

5. Analiza wyników badania jakościowego

Niniejszy rozdział zawiera omówienie wyników badania jakościowego z przedstawicielami wybranych grup interesariuszy. Ich opinie zostały pozyskane na podstawie 2 warsztatów z elementami Zogniskowanych Wywiadów Grupowych (FGI). Wzięli w nich udział lokalni liderzy, działacze społeczni, przedstawiciele władz samorządowych, miejscowych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.

Mocne strony życia w Gminie Witnica

Kapitał społeczny i lokalna aktywność obywatelska. Jednym z najsilniejszych zasobów Gminy Witnica, wskazywanym przez uczestników badania, jest relatywnie wysoki poziom kapitału społecznego przejawiający się w aktywności oddolnej mieszkańców oraz skutecznej mobilizacji społeczności w sytuacjach wymagających solidarności i wzajemnego wsparcia. Respondenci podkreślają, że w gminie funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych, a mieszkańcy potrafią się jednoczyć, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych lub w obliczu potrzeby pomocy osobom chorym, ubogim lub znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Tego rodzaju aktywność nie jest jedynie przejawem chwilowego zaangażowania, ale odzwierciedla trwały potencjał wspólnotowy – silne poczucie więzi sąsiedzkich i lokalnego zakorzenienia.

Funkcjonowanie oddolnych mechanizmów partycypacji – fundusz sołecki i budżet obywatelski. Za szczególnie pozytywne respondenci uznali mechanizmy wspierające lokalną sprawczość obywatelską, takie jak fundusz sołecki i budżet obywatelski. Oba instrumenty, zdaniem rozmówców, tworzą realne możliwości wpływu mieszkańców na kształtowanie najbliższego otoczenia i zaspokajanie lokalnych potrzeb. Mieszkańcy poszczególnych sołectw zyskują dzięki nim możliwość samodzielnego projektowania i wdrażania inicjatyw odpowiadających na lokalne uwarunkowania, co przekłada się na poczucie odpowiedzialności za wspólnotę i wzrost zaufania do instytucji publicznych.

MIASTO i GMINA WITNICA

Zaangażowanie i współpraca instytucji kultury i sportu. Istotnym elementem wzmacniającym jakość życia w gminie jest oferta kulturalna i sportowa. Respondenci zwrócili uwagę na wysoką aktywność Miejskiego Domu Kultury w Witnicy, który nie tylko organizuje wydarzenia kulturalne skierowane do różnych grup wiekowych, ale również stanowi przestrzeń integracji międzypokoleniowej. Podkreślano również funkcjonowanie licznych klubów sportowych, zarówno w samym mieście, jak i w sołectwach, co umożliwia mieszkańcom – zwłaszcza dzieciom i młodzieży – rozwijanie zainteresowań i utrzymywanie aktywności fizycznej. Klub saneczkowy, piłkarski, działania pasjonatów oraz organizowanie imprez typu festyny czy kino plenerowe – to tylko niektóre z form aktywizujących lokalną społeczność.

Pozytywnie oceniane wsparcie dla osób starszych. W opinii uczestników wywiadu jednym z największych sukcesów samorządu jest oferta wsparcia dla osób starszych – m.in. funkcjonowanie Dziennego Domu Pobytu „Senior+” z możliwością dowozu, a także realizacja usług opiekuńczych. Wskazano także na potrzebę uzupełnienia tej oferty o mieszkania wspomagane i mobilne formy rehabilitacji – co sugeruje zarówno wysoki poziom świadomości potrzeb demograficznych, jak i troskę o jakość życia starzejącej się populacji. Niemniej jednak obecny system pomocy dla seniorów oceniono jako solidny i odpowiadający na podstawowe potrzeby tej grupy.

Estetyka przestrzeni publicznej i rozwój infrastruktury. Kolejnym pozytywnie ocenianym aspektem życia w gminie jest zmieniająca się estetyka przestrzeni publicznej. Respondenci odnotowali poprawę stanu lokalnych dróg, szczególnie na bocznych uliczkach, a także zauważalną dbałość o zieleń miejską. Tereny zielone, place zabaw, a także uporządkowana przestrzeń wiejska i miejska zostały wskazane jako czynniki zwiększające komfort życia codziennego. Choć respondenci są świadomi, że potrzeby infrastrukturalne nie zostały jeszcze w pełni zaspokojone, zauważają pozytywne zmiany dokonujące się w tym zakresie.

Integracja społeczna poprzez wspólne wydarzenia i święta lokalne. Za istotny zasób Gminy Witnica uznano umiejętność organizowania wspólnych wydarzeń, które sprzyjają integracji społecznej. Dni Rodziny, jarmarki, festyny, zbiórki charytatywne – to przestrzenie, które

MIASTO i GMINA WITNICA

umożliwiają mieszkańcom budowanie relacji i wzmacnianie lokalnej tożsamości. Respondenci wielokrotnie odwoływali się do doświadczeń wspólnego działania na rzecz innych, co w ich ocenie stanowi o sile gminnej wspólnoty.

Otwartość władz lokalnych na potrzeby mieszkańców. W wypowiedziach rozmówców pojawiła się również aprobata dla postawy władz gminy – w szczególności burmistrza i przedstawicieli instytucji publicznych – którzy są postrzegani jako osoby otwarte, reagujące na sygnały płynące od mieszkańców, wspierające inicjatywy społeczne i gotowe do dialogu. Taka postawa sprzyja współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi oraz umożliwia skuteczne wdrażanie działań z zakresu polityki społecznej.

Walory turystyczno-przyrodnicze gminy. Respondenci wskazywali również na obecność atrakcyjnych terenów zielonych, jezior, lasów i ośrodków agroturystycznych jako cennych zasobów, które nie tylko zwiększają komfort życia mieszkańców, ale również mogą stanowić fundament rozwoju lokalnej turystyki. Przyrodnicze walory gminy oceniane są jako wyjątkowe, a zarazem niedostatecznie jeszcze wypromowane.

Wybór cytatów:

„Potrafimy się zebrać, jak coś się dzieje. Wystarczy sygnał i wszyscy ruszają z pomocą.”

„Fundusz sołecki daje nam poczucie, że możemy coś sami zrobić – ustawić ławkę, zorganizować festyn.”

„W Domu Kultury ciągle coś się dzieje – dla seniorów, dla dzieci, dla wszystkich.”

„Jest dużo klubów sportowych, dzieciaki mają gdzie się ruszać, są trenerzy, są zajęcia.”

„Senior+ działa bardzo dobrze, ludzie są dowożeni, są zajęcia, jest posiłek – to działa.”

„Gmina się zmienia – drogi boczne poprawione, zieleń zadbane, widać, że coś się dzieje.”

„Na Dniu Rodziny spotykają się wszyscy – z miasta, z wiosek, to integruje.”

„Władze słuchają mieszkańców, widać, że są otwarci i pomagają.”

„Mamy lasy, jeziora, agroturystykę – jest się czym pochwalić, inni mogą nam zazdrościć.”

MIASTO i GMINA WITNICA

„Jak ktoś potrzebuje pomocy, to wszyscy pieką ciasta, robią zbiórki – to się u nas dzieje naprawdę.”

„Pasje ludzi są tu wspierane – są projekty, są możliwości, są liderzy.”

„Oferta dla dzieci – przedszkola, szkoły, świetlice – jest naprawdę dobra.”

„Rehabilitacja może kuleje, ale są pomysły – mobilne usługi, mieszkania wspomagane.”

„Aktywność lokalna? U nas działa kilkadziesiąt stowarzyszeń, to o czymś świadczy.”

„Witnica to nie tylko miejsce do życia, ale społeczność, która się wspiera.”

Słabe strony życia w Gminie Witnica

Niewydolność systemu rehabilitacji i usług zdrowotnych. Respondenci wielokrotnie wskazywali na poważne ograniczenia w zakresie dostępności usług rehabilitacyjnych, szczególnie dla dzieci i seniorów. Brakuje odpowiednich miejsc, specjalistów, a także rozwiązań mobilnych. Wskazywano, że system publiczny (NFZ) jest niewydolny, a prywatne wizyty (np. u psychiatry dziecięcego) są finansowo niedostępne dla większości mieszkańców. Ta luka w dostępie do opieki zdrowotnej staje się szczególnie dotkliwa w kontekście starzejącego się społeczeństwa i narastających problemów zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży.

Problemy wychowawcze i deficyty kompetencji rodzicielskich. Z przeprowadzonych rozmów wynika, że rosnącym problemem w gminie są trudności wychowawcze, w tym brak umiejętności radzenia sobie rodziców z dziećmi, zwłaszcza dorastającymi. Brakuje systemowych rozwiązań wspierających rodziny w zakresie wzmocnienia kompetencji wychowawczych. Respondenci wskazywali także na potrzebę tworzenia klubów młodzieżowych i świetlic socjoterapeutycznych, które mogłyby pełnić funkcje profilaktyczne i kompensacyjne.

Negatywne zjawiska i wyzwania społeczne – uzależnienia, przemoc, wykluczenie. Szczególnie niepokojące są sygnały dotyczące występowania zjawisk patologicznych – uzależnień (w tym od substancji psychoaktywnych, ale też nowych form uzależnień cyfrowych), przemocy domowej oraz bierności części rodzin objętych pomocą społeczną.

MIASTO i GMINA WITNICA

Wskazywano na postawy roszczeniowe i unikanie odpowiedzialności wychowawczej w niektórych środowiskach. Część rodzin zamyka się w izolacji, nie wychodząc z domu, ukrywając problemy i rezygnując z możliwości wsparcia instytucjonalnego.

Niedostateczne wsparcie systemowe dla osób z niepełnosprawnościami. Z wypowiedzi respondentów wyłania się obraz deficytów w opiece nad dziećmi z niepełnosprawnościami. Choć istnieją organizacje, które próbują zapłacić tę lukę, pomoc ta ma raczej charakter rekreacyjny niż systemowy. Rodziny często nie otrzymują kompleksowego wsparcia, co skutkuje wykluczeniem społecznym zarówno dzieci, jak i ich opiekunów. Wskazano także na zjawisko wstydu i izolacji rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami.

Problemy infrastrukturalne – drogi, transport, brak wind w autobusach. Pomimo widocznych inwestycji, nadal istnieją znaczne niedobory w infrastrukturze. Uczestnicy badania podkreślali zły stan niektórych bocznych ulic, niedostateczne skomunikowanie sołectw z centrum oraz brak dostosowania środków transportu publicznego do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami (np. brak wind w autobusach). Potrzeba zapewnienia taksówek dla seniorów została uznana za pilną, chociaż formalnie usługi transportowe nie są usługami społecznymi.

Nierównomierny dostęp do oferty społecznej i kulturalnej. Chociaż gmina oferuje szereg wydarzeń kulturalnych i sportowych, respondenci wskazywali, że dostęp do nich jest nierównomierny – część miejscowości jest pomijana lub odizolowana. Brakuje świetlic wiejskich lub ich potencjał nie jest wykorzystywany. Niewystarczająca informacja o wydarzeniach i usługach, zwłaszcza wśród osób starszych i wykluczonych cyfrowo, pogłębia bariery dostępu.

Trudności organizacji pozarządowych w dostępie do środków finansowych. Pomimo deklarowanego potencjału, organizacje pozarządowe napotykają na liczne bariery związane z finansowaniem działań. Wskazywano na brak odpowiedzi sponsorów, konieczność organizowania zbiorów „na własną rękę”, a także znikome wsparcie ze strony firm lokalnych. Brak stabilnych źródeł finansowania ogranicza możliwości rozwoju

MIASTO I GMINA WITNICA

i profesjonalizacji NGO-sów, mimo ich dużego zaangażowania i gotowości do współpracy z samorządem.

Ograniczona aktywność społeczna w życiu codziennym. Choć mieszkańcy potrafią się zorganizować w sytuacjach nadzwyczajnych (akcjach charytatywnych), to codzienna aktywność obywatelska jest niewystarczająca. Respondenci sami dostrzegają, że potrzebny jest „bodziec”, aby zaangażowanie społeczne nabrało intensywności. Brakuje trwałych mechanizmów wspierania wolontariatu i stałej pracy środowiskowej.

Wybór cytatów:

„Rehabilitacja dla dzieci kuleje. Nie ma gdzie, nie ma komu.”

„Psychiatra dziecięcy? Nawet prywatnie jest trudno. 400–500 zł za wizytę.”

„Rodzice bardzo często nie potrafią sobie poradzić z dorastającym dzieckiem.”

„Mamy dzieci z niepełnosprawnościami, ale wielu rodziców wstydzi się, nie chce wyjść z domu.”

„Patologia w rodzinach – wezmą pieniądze, ale dziecko leży zaniedbane.”

„Brakuje klubów młodzieżowych, świetlic – miejsca, gdzie młodzież mogłaby się spotkać.”

„Boczne ulice przez lata były zaniedbane – dopiero niedawno nasypano gruz.”

„Nie wszyscy seniorzy mogą korzystać z autobusu, bo nie ma wind.”

„Nie wszędzie dochodzi informacja – seniorzy nie wiedzą, co się dzieje w gminie.”

„Wysyłałam 30 listów o pomoc finansową – odpowiedziały może cztery firmy.”

„Niektóre dzieci po prostu nie radzą sobie w dużych szkołach, a nie ma dla nich wsparcia.”

„Ludzie się aktywizują, ale tylko jak jest akcja. Na co dzień to już trudniej.”

„Czasem brakuje stabilności – coś się zrobi raz, a potem wszystko zanika.”

„Mamy stowarzyszenia, ale bez wsparcia finansowego nie jesteśmy w stanie działać szerzej.”

„Transport publiczny jest, ale nie spełnia potrzeb osób z ograniczoną mobilnością.”

MIASTO i GMINA WITNICA

Rola i zadania Centrum Usług Społecznych

CUS jako nowy model integracji usług społecznych. Respondenci traktują CUS jako „obietnicę” nowej jakości w organizowaniu lokalnej polityki społecznej, przekraczającą klasyczne ramy działalności MGOPS. W wypowiedziach wielokrotnie pojawia się przekonanie, że „formuła OPS się wyczerpała” i że CUS ma być narzędziem „unowocześnienia” oraz „przebudowy systemu” pomocy społecznej na bardziej proaktywny, kompleksowy i zindywidualizowany. Wskazano, że nowa instytucja powinna odpowiadać na potrzeby mieszkańców nie tylko poprzez interwencję i świadczenia, ale przede wszystkim poprzez koordynację i rozwój usług środowiskowych.

CUS jako koordynator i animator współpracy z sektorem społecznym. Kluczowym oczekiwaniem wobec CUS jest jego rola jako koordynatora współpracy z podmiotami ekonomii społecznej i organizacjami pozarządowymi. Respondenci wielokrotnie podkreślają, że gmina posiada silny potencjał w postaci ponad 50 organizacji działających w różnych obszarach – jednak brakuje instytucji, która zbierałaby i porządkowałaby tę ofertę oraz inicjowałaby współpracę. W tym kontekście CUS ma pełnić funkcję „punktu kontaktowego”, „platformy informacyjnej” oraz „katalizatora lokalnych działań”.

CUS jako instytucja standaryzująca i zapewniająca jakość usług. Respondenci wskazują, że jednym z kluczowych zadań CUS powinno być określanie standardów usług społecznych – zarówno w zakresie jakości, jak i warunków realizacji. CUS postrzegany jest jako instytucja, która – w odróżnieniu od konkursowego i doraźnego modelu grantowego – będzie operowała w ramach stabilnego systemu zlecania usług, zapewniającego bezpieczeństwo instytucjonalne oraz przewidywalność finansową dla wykonawców usług (NGO, PES). To przejście od modelu dotacyjnego do kontraktowego postrzegane jest jako warunek profesjonalizacji sektora społecznego.

CUS jako odpowiedź na nowe i niezaspokojone potrzeby społeczne. Respondenci postrzegają CUS jako narzędzie do elastycznego reagowania na potrzeby, które dotychczas nie były w pełni adresowane przez OPS. Wymieniono m.in.:

MIASTO i GMINA WITNICA

- usługi mobilnej rehabilitacji,
- taksówki dla seniorów,
- mieszkania wspomagane,
- wsparcie dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami,
- rozwój kompetencji wychowawczych rodziców,
- kluby młodzieżowe,
- usługi w zakresie profilaktyki uzależnień i przemocy.

CUS powinien być instytucją, która nie tylko „działa zadaniowo”, ale także diagnozuje potrzeby, planuje interwencje i inicjuje rozwiązania systemowe w miejsce interwencyjnych.

CUS jako impuls do rozwoju lokalnego sektora usługowego. Z perspektywy respondentów, stworzenie CUS ma również wymiar ekonomiczny – instytucja ta ma przyczynić się do rozwoju lokalnego rynku usług społecznych, tworząc miejsca pracy i wspierając rozwój ekonomii społecznej. Wskazano na potencjalne możliwości realizacji usług takich jak: catering socjalny, transport dedykowany, pakiety sportowe czy usługi „złotej rączki”. CUS ma także wspierać rozwój profesjonalnych kompetencji kadry w organizacjach społecznych.

CUS jako instytucja osadzona w środowisku lokalnym. Wielokrotnie podkreślano, że zadania CUS powinny być realizowane w oparciu o już istniejące zasoby: świetlice wiejskie, szkoły, organizacje społeczne. Unikając tworzenia nowych, kosztownych struktur, CUS powinien działać „blisko ludzi”, w środowisku, w którym funkcjonują odbiorcy usług. W tym sensie ma on stanowić element procesu deinstytucjonalizacji – czyli przenoszenia działań z instytucji do środowiska lokalnego.

Wybór cytatów:

„Formuła OPS się trochę zdezaktualizowała. CUS to dla nas szansa.”

„CUS ma być instytucją, która nie tylko świadczy, ale też koordynuje i planuje.”

„To nie będzie tylko urząd, to ma być miejsce współpracy.”

„Organizacje są, ale brakuje kogoś, kto zbierze ich ofertę i przekaze mieszkańcom.”

MIASTO i GMINA WITNICA

„CUS będzie mógł zlecać usługi, ale w sposób systemowy, stabilny, a nie przez dotacje.”

„Seniorzy nie wszędzie mogą dojechać – CUS powinien zapewnić transport.”

„Chcemy mieć standard usług – to CUS może określać, jak to ma wyglądać.”

„Widzimy potrzebę mobilnych rehabilitantów – CUS może to zorganizować.”

„Nie chodzi tylko o konkursy – chodzi o kontrakty, stabilność i rozwój.”

„CUS ma być punktem kontaktowym – dla mieszkańców, ale też dla NGO-sów.”

„Możemy robić więcej, ale potrzebujemy wsparcia i ram – CUS może to zapewnić.”

„Mamy ponad 50 stowarzyszeń, ale one działają osobno – trzeba to połączyć.”

„Mieszkania wspomagane, złota rączka, taksówka dla seniora – tego dziś nie ma.”

„CUS może pomóc nam przejść z doraźnych działań do systemowych usług.”

„To nie tylko nowa instytucja – to zmiana filozofii działania pomocy społecznej.”

Największe problemy i wyzwania społeczne w Gminie Witnica:

Kryzys zdrowia psychicznego i niewydolność systemu wsparcia. Respondenci wielokrotnie wskazywali na narastający kryzys zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży. Objawia się on trudnościami wychowawczymi, zachowaniami ryzykownymi, brakiem umiejętności radzenia sobie z emocjami oraz uzależnieniami (w tym cyfrowymi). Problemem jest również niedostępność profesjonalnego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego – zarówno ze względu na koszty prywatnych wizyt, jak i niedobór specjalistów w systemie publicznym. To zjawisko uznano za jedno z najpoważniejszych zagrożeń rozwojowych lokalnej społeczności.

Niewystarczające kompetencje wychowawcze w rodzinach. Wielu uczestników badania wskazywało na trudności rodzin w pełnieniu funkcji wychowawczej. Problemy te występują nie tylko w rodzinach dysfunkcyjnych, ale również wśród tych, które na pierwszy rzut oka funkcjonują poprawnie. Brakuje systemowego wsparcia dla rodziców, zwłaszcza w zakresie rozumienia potrzeb dzieci i radzenia sobie z okresem dorastania. Zjawisko to, jeśli nie będzie odpowiednio adresowane, może prowadzić do dalszej eskalacji kryzysów rodzinnych i społecznych.

MIASTO i GMINA WITNICA

Izolacja i wycofanie społeczne osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Za szczególnie trudną sytuację respondenci uznali położenie rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami. Wskazywano, że rodziny te często wycofują się z życia społecznego, odczuwają wstyd, nie mają odwagi prosić o pomoc i pozostają poza systemem wsparcia. Brakuje kompleksowych, zintegrowanych działań wspierających zarówno dzieci, jak i ich opiekunów – zarówno na poziomie edukacyjnym, terapeutycznym, jak i socjalnym.

Uzależnienia, przemoc domowa i bierna postawa beneficjentów pomocy. Wśród najpoważniejszych wyzwań społecznych wymieniono również uzależnienia (w tym alkoholizm i narkomanię), przemoc domową oraz zjawisko „wielopokoleniowego uzależnienia od świadczeń socjalnych”. Respondenci zwracają uwagę, że niektóre rodziny nie wykazują aktywności, oczekując jedynie pomocy materialnej, bez podejmowania prób zmiany swojej sytuacji. Skutkuje to interwencjami, włącznie z odbieraniem dzieci, co – jak podkreślano – stanowi ostateczność, której należałoby zapobiegać wcześniej poprzez działania prewencyjne i edukacyjne.

Braki infrastrukturalne i wykluczenie transportowe. Choć zauważono postępy w poprawie infrastruktury, respondenci podkreślili istnienie poważnych barier w dostępie do usług wynikających z braku odpowiedniego transportu – zwłaszcza dla osób starszych, niepełnosprawnych i mieszkańców odległych sołectw. Obecny transport publiczny nie jest w pełni dostępny (np. brak wind w pojazdach), co ogranicza mobilność i powoduje wtórne wykluczenie społeczne.

Brak systemowych rozwiązań dla młodzieży – edukacja, profilaktyka, integracja. Kolejnym wyzwaniem jest brak dostosowanej oferty dla młodzieży, szczególnie w zakresie działań profilaktycznych i integracyjnych. Brakuje miejsc, w których młodzież mogłaby bezpiecznie spędzać czas wolny, rozwijać kompetencje społeczne i otrzymać wsparcie w sytuacjach kryzysowych. Sugerowano potrzebę utworzenia świetlic socjoterapeutycznych i klubów młodzieżowych jako formy przeciwdziałania marginalizacji młodego pokolenia.

MIASTO i GMINA WITNICA

Niewystarczające wsparcie środowiskowe dla osób starszych. Chociaż funkcjonuje Dzienny Dom Pobytu dla Seniorów, wskazano na istnienie „luki opiekuńczej” – między samodzielnością a koniecznością umieszczenia w domu pomocy społecznej. Respondenci postulowali stworzenie mieszkań wspomaganych oraz rozwój usług środowiskowych jako alternatywy dla instytucjonalizacji. Obecna oferta nie w pełni odpowiada na rosnące potrzeby demograficzne gminy.

Wybór cytatów:

- „Rehabilitacja dla dzieci kuleje – nie ma gdzie, nie ma jak.”
- „Psychiatra dziecięcy? Nie dość, że nie ma, to jeszcze 500 zł prywatnie.”
- „Rodzice nie radzą sobie z dziećmi – brakuje kompetencji, brakuje wsparcia.”
- „Dzieciaki z niepełnosprawnościami są niewidoczne – rodzice się wstydzą, chowają.”
- „Niektóre rodziny tylko biorą zasiłki i nie robią nic – potem jest interwencja.”
- „Jest przemoc, są uzależnienia, ale wszystko wychodzi dopiero, jak się coś stanie.”
- „Na wsi jak ktoś nie ma samochodu, to jest odcięty – nie ma jak dojechać.”
- „Seniorzy nie mogą wejść do autobusu – brak windy i koniec.”
- „Brakuje miejsc dla młodzieży – świetlic, klubów, czegokolwiek.”
- „Ludzie się aktywizują tylko w akcjach – na co dzień już trudniej.”
- „Dla seniorów jest Dzienny Dom, ale co z tymi, co potrzebują trochę więcej pomocy?”
- „Potrzebujemy mieszkań wspomaganych – nie każdy od razu musi iść do DPS-u.”
- „Wielu nie chce się pokazać, bo się wstydzą – zamykają się w domach.”
- „Nie ma kto zaprowadzić dziecka do psychologa – ani czasu, ani pieniędzy.”
- „Trzeba działać wcześniej – nie jak już jest dramat, tylko profilaktycznie.”

Aktywność i zaangażowanie społeczne mieszkańców Gminy Witnica

Silne mechanizmy oddolnej mobilizacji w sytuacjach kryzysowych. Respondenci wskazują, że mieszkańcy Gminy Witnica potrafią skutecznie zorganizować się w sytuacjach nadzwyczajnych – szczególnie wtedy, gdy potrzebna jest pomoc dla osoby chorej, potrzebującej lub do wsparcia działań charytatywnych. Charakterystyczne jest tu działanie

MIASTO i GMINA WITNICA

oparte na emocjonalnym impulsie i osobistym zaangażowaniu – organizowane są zbiórki pieniędzy, wydarzenia, akcje wspólnotowe. Tego rodzaju aktywność ma silny wymiar solidarnościowy i opiera się na wzajemnym zaufaniu w kręgu sąsiedzkim oraz lokalnych struktur nieformalnych.

Rozwinięta aktywność organizacji społecznych i obywatelskich. Silnym atutem Gminy Witnica jest wysoki poziom instytucjonalizacji lokalnej aktywności. Respondenci podkreślają, że na terenie gminy działa ponad 50 organizacji społecznych – stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych – które animują życie społeczne zarówno w centrum, jak i w poszczególnych sołectwach. Organizacje te prowadzą działania na rzecz różnych grup: dzieci, seniorów, rodzin, osób z niepełnosprawnościami. Często to właśnie liderzy lokalni – pełniący zarazem rolę społecznika, organizatora i wolontariusza – są nośnikami energii wspólnotowej.

Aktywność wyrażająca się w organizowaniu wydarzeń lokalnych. Społeczność angażuje się również w organizację licznych wydarzeń o charakterze integracyjnym, kulturalnym i sportowym. Wymieniane są m.in. Dni Rodziny, festyny wiejskie, jarmarki, akcje porządkowe czy wydarzenia plenerowe. Tego rodzaju działania sprzyjają budowaniu tożsamości lokalnej oraz stwarzają przestrzeń do spotkania różnych grup wiekowych i społecznych. W ich organizację często włączają się sołtysi, rady sołeckie oraz liderzy nieformalni.

Niedostateczny poziom codziennej aktywności obywatelskiej. Pomimo powyższych przykładów, respondenci zauważają, że codzienne, systematyczne zaangażowanie obywatelskie mieszkańców jest relatywnie niskie. Ludzie chętnie angażują się w akcje, które mają wyraźny cel i ograniczony czas trwania – trudniej natomiast zmobilizować ich do regularnej aktywności, uczestnictwa w konsultacjach społecznych, czy tworzenia trwałych form współpracy. Istnieje wyraźna potrzeba animowania działań środowiskowych o charakterze ciągłym.

MIASTO I GMINA WITNICA

Deficyty aktywności wybranych grup społecznych. Respondenci wskazali, że aktywność społeczna jest szczególnie niska w niektórych grupach społecznych – np. wśród osób objętych pomocą społeczną, rodzin dysfunkcyjnych, a także młodzieży pozostającej poza systemem edukacji lub aktywizacji. Wskazano też na niewystarczające zaangażowanie części mieszkańców w wiejskich sołectwach, zwłaszcza tam, gdzie nie funkcjonują świetlice, kluby czy lokalne NGO. Brakuje animatorów i liderów, którzy mogliby pobudzić do działania środowiska pasywne.

Potrzeba instytucjonalnego wsparcia i profesjonalizacji działań społecznych. Choć aktywność mieszkańców ma potencjał, respondenci zgodnie uznają, że dla jej utrwalenia i rozwoju potrzebne są konkretne narzędzia – przede wszystkim wsparcie ze strony instytucji publicznych, dostęp do środków finansowych, szkolenia, pomoc w pisaniu projektów. Niejednokrotnie wskazywano, że barierą nie jest brak chęci, ale brak kompetencji organizacyjnych i formalnych. Oczekuje się, że powołanie CUS przyniesie w tym zakresie systemowe wsparcie.

Wybór cytatów:

„Jak trzeba pomóc, to się wszyscy mobilizują – ciasta pieką, loterie robią, przychodzą.”

„Witnica to ponad 50 organizacji – naprawdę jest z czego wybierać.”

„Ludzie działają, jak mają konkretny cel – zbiórka, pomoc, festyn.”

„Sołtysi się angażują – organizują spotkania, animują społeczność.”

„Są u nas kluby sportowe, seniorskie, dziecięce – każdy może się odnaleźć.”

„Problem jest taki, że poza akcjami – to na co dzień bywa pusto.”

„Mamy świetnych liderów – tylko często są przemęczeni, wszystko na ich barkach.”

„W niektórych wsiach to nic się nie dzieje – nie ma kto pociągnąć ludzi.”

„Ludzie czasem by chcieli, ale nie wiedzą jak, gdzie, z kim.”

„Bez wsparcia instytucji – ciężko działać. Potrzebne są szkolenia, pieniądze, pomoc.”

„Czasem mamy pomysły, ale nie ma jak ich sformalizować.”

„Pomoc społeczna? Tam beneficjenci rzadko się angażują – raczej czekają, niż działają.”

„Trudno aktywizować młodzież – nie mają miejsca, liderów, zachęty.”

MIASTO i GMINA WITNICA

„Dobrze, że są Dni Rodziny – wtedy ludzie się integrują, pokazują, co robią.”

„Potrzebny jest ktoś, kto by to wszystko ogarnął – CUS może być takim miejscem.”

Współpraca międzyinstytucjonalna i międzysektorowa

Pozytywne relacje instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi. Respondenci podkreślają, że Gmina Witnica charakteryzuje się stosunkowo dobrym klimatem dla współpracy samorządu z organizacjami społecznymi. Instytucje publiczne, w tym sam Urząd Gminy oraz jednostki organizacyjne (szkoły, OPS), są otwarte na współpracę, a dialog międzysektorowy ma miejsce zarówno w wymiarze formalnym (konsultacje, konkursy), jak i nieformalnym (relacje osobiste, spotkania robocze). W szczególności zaznaczano pozytywną postawę burmistrza oraz kierownictwa lokalnych instytucji, które wspierają inicjatywy społeczne i dostrzegają znaczenie aktywności oddolnej.

Silny potencjał organizacji społecznych jako partnerów lokalnych. W wypowiedziach uczestników wyraźnie zaznacza się obecność aktywnych organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej, które wnoszą istotny wkład w budowanie oferty społecznej, edukacyjnej i kulturalnej. Wskazano m.in. na organizacje działające na rzecz dzieci, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, na kluby sportowe i grupy nieformalne. Podkreślano również, że wielu liderów społecznych to osoby o dużym doświadczeniu i zaangażowaniu, które chętnie podejmują współpracę z instytucjami publicznymi.

Braki w systemowym, skoordynowanym podejściu do współpracy. Pomimo pozytywnych przykładów, respondenci dostrzegają brak systemowych mechanizmów integrujących działania różnych podmiotów. Współpraca ma często charakter incydentalny i opiera się na indywidualnych kontaktach. Brakuje platformy wymiany informacji, wspólnego planowania działań czy strategicznego podejścia do rozwoju usług społecznych. Wskazano również, że część organizacji działa w oderwaniu od innych, a ich inicjatywy są niewidoczne dla mieszkańców oraz słabo komunikowane.

MIASTO I GMINA WITNICA

Trudności organizacyjne i bariera w dostępie do środków finansowych. Respondenci podkreślali, że chociaż istnieje wola współpracy, to organizacje społeczne napotykają trudności związane z brakiem stabilnych źródeł finansowania, ograniczonymi zasobami kadrowymi i niskim poziomem profesjonalizacji. Współpraca z samorządem często opiera się na formie konkursowej, która nie daje gwarancji ciągłości działań. Z kolei przedsiębiorcy rzadko włączają się w inicjatywy społeczne – brakuje kultury sponsoringu i zaangażowania sektora biznesowego w działania na rzecz społeczności lokalnej.

Brak przestrzeni i struktury do strategicznej współpracy międzysektorowej. Z rozmów wynika potrzeba powołania instytucji (lub funkcji), która pełniłaby rolę integratora i animatora współpracy między podmiotami – zarówno publicznymi, jak i społecznymi oraz prywatnymi. Respondenci wskazali, że Centrum Usług Społecznych może i powinno pełnić taką funkcję, tworząc przestrzeń do sieciowania organizacji, wspierania partnerstw i wspólnego planowania rozwoju usług. CUS powinien być miejscem, w którym spotykają się różne sektory i współdzielą odpowiedzialność za jakość życia w gminie.

Wybór cytatów:

„Mamy otwartość ze strony urzędu – burmistrz naprawdę słucha, chce współpracować.”

„Jest kilkadziesiąt organizacji – każda robi coś ważnego, ale brakuje koordynacji.”

„Z OPS-em i szkołami współpraca układa się dobrze – znamy się, dzwonic, działamy.”

„Brakuje nam przestrzeni, gdzie wszyscy mogliby się spotkać i zaplanować wspólnie działania.”

„Wszystko zależy od ludzi – jak ktoś zna kierownika czy burmistrza, to coś się uda.”

„Nie mamy stałego wsparcia – raz się wygra projekt, a potem nie wiadomo, co dalej.”

„Sponsorzy? Trudno, naprawdę trudno – wysyłam dziesiątki próśb, a odpowiedzi brak.”

„Jest potencjał, ale potrzebny jest ktoś, kto to wszystko zbierze do kupy.”

„Brakuje nam platformy wymiany informacji – nie wiemy, co robią inni.”

„Ludzie działają, ale każdy trochę po swojemu – bez wspólnej strategii.”

„CUS mógłby być takim miejscem – łącznikiem między NGO, urzędem, mieszkańcami.”

„Nie chodzi o to, żeby urząd wszystko robił – ale żeby wspierał tych, co chcą działać.”

MIASTO I GMINA WITNICA

„Są liderzy, są pomysły, ale nie ma struktury, która by to utrwaliła.”

„Brakuje stałego finansowania, które pozwalałoby na ciągłość działań społecznych.”

„Współpraca jest – ale za mało jest systemu, za dużo improwizacji.”

Realizatorzy usług społecznych w Gminie Witnica

Lokalne organizacje pozarządowe jako główni realizatorzy usług społecznych. W wypowiedziach respondentów szczególnie mocno wybrzmiewa rola lokalnych organizacji pozarządowych, które stanowią najważniejsze uzupełnienie i partnera instytucji samorządowych w obszarze usług społecznych. Wskazano, że w gminie działa około 50 aktywnych stowarzyszeń i fundacji, których działalność obejmuje wsparcie dla dzieci, młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, a także organizowanie wydarzeń integracyjnych, sportowych i kulturalnych. Wiele z tych organizacji realizuje działania o charakterze środowiskowym, integracyjnym i edukacyjnym, często we współpracy z OPS, szkołami lub sołectwami.

Instytucje publiczne – MGOPS, szkoły, Dom Kultury, Dzienny Dom Pobytu. Wśród instytucjonalnych realizatorów usług społecznych respondenci wymieniają przede wszystkim MGOPS, który pełni funkcje administracyjne i interwencyjne, ale także animacyjne – we współpracy z organizacjami społecznymi. Dużą rolę odgrywają również placówki oświatowe (szkoły, przedszkola), które organizują wsparcie edukacyjne i wychowawcze, często angażując lokalnych partnerów. Miejski Dom Kultury odpowiada za ofertę kulturalną i wydarzenia integracyjne, zaś Dzienny Dom Pobytu dla Seniorów zapewnia opiekę i aktywizację osób starszych. Wszystkie te jednostki są istotnymi elementami lokalnego systemu usług społecznych.

Nieformalni liderzy lokalni jako animatorska siła społeczna. Respondenci wskazywali również na istotną rolę nieformalnych liderów – osób aktywnych społecznie, często działających jako sołtysi, członkowie rad sołeckich, animatorzy czy wolontariusze. To właśnie oni inicjują liczne działania oddolne, angażują mieszkańców i tworzą przestrzeń wsparcia, które formalnie nie są uznawane za „usługi społeczne”, ale de facto pełnią taką

MIASTO i GMINA WITNICA

funkcję. Ich rola, choć trudna do ujęcia w systemowych ramach, jest kluczowa dla lokalnej spójności społecznej.

Brak realizatorów usług specjalistycznych – rehabilitacja, profilaktyka, wsparcie psychologiczne. Najczęściej wskazywaną luką w systemie lokalnych realizatorów usług społecznych jest brak podmiotów świadczących usługi specjalistyczne. Wymieniono m.in. brak mobilnych rehabilitantów, psychologów, terapeutów, specjalistów ds. uzależnień, mediatorów rodzinnych czy doradców zawodowych. Brakuje także placówek i osób zajmujących się profilaktyką przemocy, wsparciem rodziców w kryzysie wychowawczym, pomocą dzieciom z trudnościami emocjonalnymi. Ten deficyt dotyczy szczególnie mieszkańców wsi i mniejszych miejscowości.

Brak instytucji wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów. Wśród obszarów szczególnie niedostatecznie obsłużonych wymieniono brak profesjonalnych form wsparcia dla dzieci i dorosłych z niepełnosprawnościami. Organizacje działające na tym polu (np. grupy nieformalne lub rekreacyjne) nie są w stanie zapewnić kompleksowej pomocy terapeutycznej, edukacyjnej i integracyjnej. Rodziny często zostają same z problemem, izolując się społecznie i rezygnując z ubiegania się o dostęp do usług, które i tak nie istnieją w lokalnym zasięgu.

Brak realizatorów usług dla młodzieży i rodzin z problemami wychowawczymi. Respondenci sygnalizują poważny brak klubów młodzieżowych, świetlic socjoterapeutycznych oraz placówek oferujących wsparcie rodzinom borykającym się z trudnościami wychowawczymi. Obecne instytucje nie posiadają zasobów kadrowych ani strukturalnych, by odpowiadać na tego typu wyzwania. Istnieje potrzeba uruchomienia podmiotów, które mogłyby pełnić funkcję wsparcia środowiskowego, profilaktycznego i rozwojowego dla młodego pokolenia.

Wybór cytatów:

„Jest dużo organizacji – ponad 50 – i one robią robotę. Zastępują czasem instytucje.”

„OPS współpracuje z nami – dzwonimy, robimy razem, pomagają.”

MIASTO i GMINA WITNICA

- „Dom Kultury działa super – dla dzieci, dla seniorów, dla wszystkich.”
- „Mamy świetnych sołtysów – sami organizują, mobilizują ludzi.”
- „Senior+ to dobra sprawa – ale tylko dla tych, którzy są w stanie się ruszyć.”
- „Nie mamy rehabilitacji – ani dla dzieci, ani dla starszych. Kuleje to.”
- „Psychologa nie ma – a potrzeba ogromna, szczególnie dla młodych.”
- „Rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością nie mają gdzie pójść – nie ma wsparcia.”
- „Są grupy rekreacyjne, ale to nie to samo co terapia.”
- „Brakuje świetlic socjoterapeutycznych – dzieci nie mają się gdzie podziać.”
- „Rodzice nie radzą sobie, a nie ma kto im pomóc. Nie ma doradców.”
- „Klubów młodzieżowych praktycznie nie ma – a potrzeba ogromna.”
- „Nikt nie pracuje z rodzinami przemocowymi – tylko interwencje.”
- „Chcielibyśmy zatrudnić specjalistów, ale nie ma ani ludzi, ani środków.”
- „Działamy dużo – ale nie możemy robić wszystkiego za instytucje.”

Realizowane usługi społeczne i zaspokojone potrzeby mieszkańców

Usługi opiekuńcze i wsparcie dla osób starszych. Respondenci pozytywnie oceniają funkcjonowanie usług skierowanych do osób starszych. Przykładem dobrze działającej instytucji jest Dzienny Dom Pobytu „Senior+”, który oferuje nie tylko opiekę dzienną, ale również zajęcia aktywizujące, transport oraz wyżywienie. Usługa ta zaspokaja potrzeby seniorów w zakresie kontaktu społecznego, bezpieczeństwa i codziennego wsparcia. Dodatkowo, w gminie funkcjonują również usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania – głównie przez OPS – chociaż wskazano, że są one ograniczone zasobowo.

Wsparcie instytucjonalne dla dzieci i młodzieży. W ramach systemu edukacji funkcjonują szkoły i przedszkola zapewniające podstawowe wsparcie wychowawcze i opiekuńcze dla dzieci. Współpracują one z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi liderami przy realizacji projektów edukacyjnych, sportowych i profilaktycznych. W gminie działają również kluby sportowe, które pełnią funkcje integracyjne i wychowawcze, dając dzieciom i młodzieży możliwość uczestnictwa w zorganizowanych zajęciach. W tym zakresie potrzeby

MIASTO I GMINA WITNICA

młodych mieszkańców są częściowo zaspokojone, choć – jak wskazano w innych częściach wywiadu – brakuje instytucjonalnego wsparcia socjoterapeutycznego.

Organizacja życia kulturalnego i integracji międzypokoleniowej. Gmina oferuje szeroką ofertę wydarzeń kulturalnych i integracyjnych, organizowanych m.in. przez Miejski Dom Kultury oraz lokalne stowarzyszenia. Przykładem są Dni Rodziny, festyny, pikniki, kino plenerowe czy jarmarki. Tego rodzaju wydarzenia zaspokajają potrzebę wspólnotowości, przynależności oraz integracji różnych grup mieszkańców. Działania te są dobrze oceniane przez respondentów i stanowią istotny element usług społecznych o charakterze środowiskowym.

Zaspokojenie potrzeb poprzez fundusz sołecki i budżet obywatelski. Respondenci wskazali również, że mechanizmy takie jak fundusz sołecki oraz budżet obywatelski pozwalają mieszkańcom na realizowanie drobnych, ale istotnych inicjatyw lokalnych – np. wyposażenie świetlic, zakup sprzętu sportowego, organizacja wydarzeń. Te działania umożliwiają bezpośrednie uczestnictwo mieszkańców w procesie decyzyjnym i odpowiadają na lokalne potrzeby społeczności.

Wsparcie rodzin i środowisk wykluczonych. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje standardowe zadania w zakresie pomocy materialnej, świadczeń, interwencji kryzysowych i pracy socjalnej. Pomoc ta trafia głównie do rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, bezrobotnych lub borykających się z kryzysami. Choć charakter tej pomocy bywa oceniany jako interwencyjny, stanowi ona ważne ogniwo zabezpieczające podstawowe potrzeby egzystencjalne najbardziej defaworyzowanych grup mieszkańców.

Działalność NGO i inicjatywy oddolne jako uzupełnienie usług publicznych. Organizacje pozarządowe w gminie odgrywają istotną rolę w realizacji usług społecznych, szczególnie tych skierowanych do dzieci, młodzieży, seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Ich działania obejmują organizację zajęć, wsparcia środowiskowego, integracji i aktywizacji lokalnej. Część usług (np. oferta dla seniorów czy dzieci z niepełnosprawnościami)

MIASTO I GMINA WITNICA

realizowana jest właśnie dzięki oddolnym inicjatywom, które skutecznie wypełniają luki w systemie publicznym.

Wybór cytatów:

- „Senior+ to bardzo potrzebne miejsce – mają tam ciepły posiłek, zajęcia, są dowożeni.”
- „W Domu Kultury zawsze coś się dzieje – dla dzieci, dorosłych, seniorów.”
- „Mamy szkoły, przedszkola, świetlice – podstawowe potrzeby dzieci są zaspokojone.”
- „Fundusz sołecki daje nam możliwość samodzielnego działania – to ogromna wartość.”
- „MGOPS działa sprawnie – szczególnie w zakresie pomocy materialnej i interwencji.”
- „Organizacje robią dużo – dla seniorów, dla dzieci z niepełnosprawnościami.”
- „Na festynie spotykają się wszyscy – z miasta i ze wsi, to łączy.”
- „Są kluby sportowe – dzieciaki mają gdzie się ruszać, mają zajęcia.”
- „Jest zaangażowanie – burmistrz wspiera działania lokalne.”
- „W niektórych sołectwach świetlice działają bardzo dobrze – są zajęcia, spotkania.”
- „Dostajemy pomoc – zasiłki, obiady, pracownik socjalny się interesuje.”
- „Z funduszu kupiliśmy sprzęt do kuchni – teraz możemy robić spotkania.”
- „Organizacje wspierają dzieci z niepełnosprawnościami – choć bardziej rekreacyjnie.”
- „Są działania dla młodzieży – sport, wyjazdy, warsztaty.”
- „Na jarmarkach widać, że ludzie chcą być razem – to też forma usługi społecznej.”

Niezaspokojone potrzeby i oczekiwane usługi społeczne w Gminie Witnica

Rehabilitacja i specjalistyczne wsparcie zdrowotne dla dzieci i seniorów. Jednym z najczęściej powracających tematów w wypowiedziach respondentów jest brak dostępnej i jakościowej rehabilitacji – zarówno dla dzieci z niepełnosprawnościami, jak i dla osób starszych. Uczestnicy badania wskazują, że obecny system (głównie NFZ) nie pokrywa rzeczywistych potrzeb lokalnej społeczności. Koszty prywatnych usług są wysokie, a dostępność specjalistów – ograniczona. Mieszkańcy oczekują wprowadzenia **mobilnych usług rehabilitacyjnych**, które mogłyby być realizowane w miejscu zamieszkania.

MIASTO i GMINA WITNICA

Wsparcie zdrowia psychicznego i usługi psychologiczne dla dzieci i rodzin. Kolejną niezaspokojoną potrzebą jest systemowe wsparcie psychologiczne, zwłaszcza w odniesieniu do dzieci i młodzieży przeżywających kryzysy emocjonalne, problemy wychowawcze lub przemoc domową. Wskazano, że brakuje **psychiatry dziecięcego**, psychologa szkolnego, a także punktu poradnictwa rodzinnego. Potrzebna jest również **profilaktyka zaburzeń psychicznych** oraz edukacja dla rodziców w zakresie rozpoznawania i reagowania na potrzeby emocjonalne dzieci.

Wsparcie dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami. Respondenci wskazują na szczególnie trudną sytuację rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami. Oczekiwana usługą jest **kompleksowe wsparcie środowiskowe**, obejmujące pomoc psychologiczną, doradztwo, asystenta rodziny, rehabilitację, a także działania przeciwdziałające izolacji i wykluczeniu. Podkreślono potrzebę powołania lokalnego centrum wsparcia, które mogłoby zapewniać również formy opieki wytchnieniowej.

Usługi dla osób niesamodzielnych – luka między samodzielnością a DPS. W opinii respondentów obecny system nie oferuje odpowiednich form wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych, które nie kwalifikują się do domu pomocy społecznej, ale nie radzą sobie z codziennym funkcjonowaniem. Potrzebą pilną jest stworzenie **mieszkań wspomaganych** oraz rozwinięcie **mobilnych usług opiekuńczych**, np. opiekuna środowiskowego, pomocy sąsiedzkiej, transportu dla seniorów.

Brak wsparcia wychowawczego i usług dla rodzin w kryzysie. Wielu uczestników badania wskazywało, że rodzice – zwłaszcza z tzw. rodzin wysokiego ryzyka – nie posiadają kompetencji wychowawczych, nie wiedzą, jak reagować na problemy dzieci, nie potrafią podejmować dialogu. Oczekiwany rozwiązaniem są **kluby rodzicielskie**, **warsztaty wychowawcze**, a także dostępność specjalistów wspierających rodzinę – psychologów, pedagogów, terapeutów rodzinnych.

Potrzeba działań socjoterapeutycznych i wsparcia dla młodzieży. Mieszkańcy gminy oczekują również rozwoju usług dla młodzieży, szczególnie tej z grup zagrożonych

MIASTO I GMINA WITNICA

wykluczeniem. Brakuje **światlic socjoterapeutycznych, klubów młodzieżowych, edukatorów ulicznych** oraz **programów profilaktycznych** przeciwdziałających uzależnieniom, przemocy, przestępczości. Respondenci podkreślają, że młodzież potrzebuje przestrzeni, liderów i ofert alternatywnych wobec destrukcyjnych wzorców środowiskowych.

Transport i usługi „taksówki społecznej” dla osób z ograniczoną mobilnością. Wśród oczekiwań mieszkańców pojawił się także **temat transportu społecznego** – czyli usług umożliwiających osobom starszym, z niepełnosprawnościami, samotnym czy ubogim dojazd do instytucji publicznych, ośrodków zdrowia czy wydarzeń lokalnych. Wskazano brak „taksówki społecznej” lub gminnego systemu dowozu, co skutkuje faktycznym wykluczeniem komunikacyjnym.

Usługi wspierające aktywizację zawodową i społeczną. Respondenci dostrzegają potrzebę wprowadzenia usług wspierających osoby bierne zawodowo, długotrwale bezrobotne lub opuszczające instytucje pomocowe. Oczekuje się usług **doradztwa zawodowego, treningów umiejętności społecznych, wsparcia środowiskowego** w reintegracji społecznej i zawodowej, a także budowy partnerstw z instytucjami rynku pracy i ekonomii społecznej.

Wybór cytatów:

„Dziecko potrzebuje rehabilitacji, a terminy w NFZ? Za rok, za dwa.”

„Psychiatra dziecięcy? Nawet prywatnie trudno – a koszt ogromny.”

„Rodziny z niepełnosprawnymi dziećmi zostają same – nie ma wsparcia, nie ma systemu.”

„Seniorzy nie są jeszcze do DPS-u, ale już sobie nie radzą – nie ma mieszkań wspomaganych.”

„Brakuje opiekunów środowiskowych – takich co pomogą, a nie tylko papierowo.”

„Rodzice nie wiedzą, jak sobie radzić – przydałyby się warsztaty, grupy wsparcia.”

„Młodzież potrzebuje przestrzeni – klubów, światlic, gdzie ktoś się nimi zajmie.”

„Nie mamy światlic socjoterapeutycznych – dzieci zostają same, bez pomocy.”

„Senior nie dojedzie na badanie – nie ma kto zawieźć, a autobus nie podjeżdża.”

„Przydałyby się taka taksówka społeczna – minimum, ale jakie ułatwienie.”

MIASTO I GMINA WITNICA

„Brakuje działań dla rodzin z przemocą – reagujemy dopiero, jak jest dramat.”

„Nie ma doradztwa zawodowego – a są ludzie, którzy chcieliby, ale nie wiedzą jak wrócić na rynek.”

„Potrzeba mobilnych specjalistów – psycholog, terapeuta, rehabilitant.”

„Usługi dla dzieci z autyzmem? Brak. Rodzice muszą jeździć po województwie.”

„Bez transportu i wsparcia środowiskowego ludzie się zamykają – to spiralnie rośnie.”

Pożądane kierunki interwencji w Gminie Witnica

Rozwój zintegrowanych, środowiskowych usług dla seniorów i osób niesamodzielnych. Respondenci zgodnie wskazywali na potrzebę przesunięcia akcentów w polityce społecznej z opieki instytucjonalnej na formy środowiskowe. Za kluczowe uznano uruchomienie **mieszkań wspomaganych, mobilnych usług opiekuńczych, usług „złotej rączki”,** a także systemu **transportu społecznego** („taksówka dla seniora”). Działania te mają zapobiegać izolacji, umożliwiać starszym osobom pozostanie w środowisku oraz ograniczać konieczność umieszczania ich w domach pomocy społecznej.

Tworzenie wsparcia systemowego dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami. Jednym z głównych obszarów interwencji powinna być budowa zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami. Wskazywano na potrzebę powołania lokalnego **centrum wsparcia** (stacjonarnego lub mobilnego), które oferowałoby **rehabilitację, wsparcie psychologiczne, terapię, opiekę wytchnieniową, asystenta rodziny, edukację i integrację.** Interwencja powinna obejmować nie tylko dzieci, ale również opiekunów, w tym działania przeciwdziałające izolacji społecznej i wzmocnienie zasobów rodzinnych.

Budowa systemu profilaktyki zdrowia psychicznego i edukacji emocjonalnej. Kolejnym pożądanym kierunkiem interwencji jest wdrożenie zorganizowanego systemu profilaktyki zdrowia psychicznego – zwłaszcza dzieci i młodzieży. Respondenci postulowali m.in.:

- zatrudnienie **psychologów i terapeutów środowiskowych,**

MIASTO i GMINA WITNICA

- działania **profilaktyczne w szkołach**,
- utworzenie **punktu konsultacyjnego** dla rodziców,
- edukację w zakresie higieny psychicznej i emocjonalnej.

Brak interwencji w tym obszarze pogłębiać będzie narastający kryzys zdrowia psychicznego i skutkować długofalowymi konsekwencjami społecznymi.

Wzmocnienie kompetencji wychowawczych i tworzenie klubów rodzicielskich. Respondenci wskazali na konieczność **rozwój usług wspierających rodziców**, szczególnie w zakresie kompetencji wychowawczych, komunikacji z dziećmi i przeciwdziałania kryzysom rodzinnym. Wskazano potrzebę tworzenia **klubów rodzicielskich, grup wsparcia, warsztatów**, a także dostępności specjalistów – psychologów rodzinnych i mediatorów. Działania te powinny mieć charakter edukacyjny i prewencyjny, odpowiadający na współczesne wyzwania społeczne.

Rozwój oferty dla młodzieży – socjoterapia, integracja, przestrzeń. Ważnym kierunkiem interwencji powinno być **stworzenie bezpiecznych przestrzeni dla młodzieży**, które stanowiłyby alternatywę dla zachowań ryzykownych, samotności i wykluczenia. Wskazano potrzebę uruchomienia:

- **świetlic socjoterapeutycznych,**
- **klubów młodzieżowych,**
- **programów edukacyjnych i profilaktycznych,**
- **wsparcia edukatorów ulicznych.**

Oczekuje się, że działania te nie tylko zapobiegą rozpowszechnieniu negatywnych zjawisk społecznych wśród młodzieży, ale także pozwolą na rozwijanie pozytywnych wzorców społecznych.

Profesjonalizacja współpracy międzysektorowej i stabilizacja usług społecznych. Za niezbędny kierunek interwencji uznano również **stworzenie systemu zlecania usług**

MIASTO I GMINA WITNICA

społecznych w sposób profesjonalny, stabilny i transparentny. Odejście od doraźnych konkursów dotacyjnych na rzecz kontraktowania usług w oparciu o standardy jakości pozwoli NGO i PES na trwałe funkcjonowanie i rozwój. Konieczne jest również **sieciowanie organizacji**, rozwój partnerstw i wspólnego planowania usług – w czym szczególną rolę powinno odegrać nowo tworzone **Centrum Usług Społecznych**.

Wybór cytatów:

„Trzeba w końcu stworzyć mieszkania wspomagane – wiele osób nie kwalifikuje się do DPS, ale sobie nie radzi.”

„Potrzebujemy mobilnych rehabilitantów – dzieci, seniorzy, nie mogą czekać miesiącami.”

„Rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi są same – centrum wsparcia to byłoby coś.”

„Psycholog w szkole to absolutna konieczność – dzieci są w kryzysie.”

„Przydałby się punkt konsultacyjny dla rodziców – miejsce, gdzie mogą zapytać, poszukać pomocy.”

„Kluby rodzicielskie, grupy wsparcia – to by naprawdę pomogło rodzinom.”

„Niech ktoś się zajmie młodzieżą – świetlice, zajęcia, edukatorzy, socjoterapia.”

„Brakuje przestrzeni dla młodych – bezpiecznej, atrakcyjnej, dla nich.”

„Dzieciak z problemami nie ma gdzie pójść – to się kończy źle.”

„Potrzebna taksówka dla seniora – niby proste, ale jak potrzebne.”

„Bez systemu zlecania usług organizacje nie dadzą rady – konkursy to za mało.”

„Zlecanie usług z budżetem i standardem – to byłby skok jakościowy.”

„CUS ma być nie tylko urzędem – ma łączyć, planować, rozwijać.”

„Brakuje strategii współpracy – każdy działa osobno, nie wiemy, co robią inni.”

„Dla młodzieży i rodzin potrzebne są systemowe, trwałe działania – nie akcje raz do roku.”

Bariery wdrażania Centrum Usług Społecznych

Ograniczone zasoby kadrowe i infrastrukturalne. Respondenci wielokrotnie podkreślali, że jednym z głównych zagrożeń dla skutecznego wdrażania CUS są **niedobory kadrowe** – zarówno w sektorze publicznym, jak i w organizacjach pozarządowych. Brakuje osób

MIASTO I GMINA WITNICA

o odpowiednich kompetencjach w zakresie koordynacji usług, animacji środowiskowej, wsparcia rodzin czy świadczenia usług specjalistycznych (np. psychologów, terapeutów, rehabilitantów). Równocześnie wskazywano na **brak dedykowanej przestrzeni lokalowej**, która mogłaby być siedzibą CUS lub miejscem prowadzenia zleconych usług – szczególnie poza miastem.

Brak stabilnego finansowania i przewidywalności budżetowej. Za istotną barierę uznano **niepewność co do finansowania usług społecznych w nowym modelu**, zwłaszcza w kontekście konieczności zlecania zadań partnerom zewnętrznym. Obawy te dotyczą zarówno organizacji pozarządowych, jak i samorządu, który może nie być w stanie zabezpieczyć środków na kontraktowanie usług w sposób ciągły. Respondenci wyrażali wątpliwości, czy środki z Funduszu Solidarnościowego będą wystarczające i długoterminowe, oraz czy uda się przekroczyć dotychczasowy, dotacyjny model współpracy.

Niski poziom profesjonalizacji trzeciego sektora. Choć w gminie działa ponad 50 organizacji społecznych, respondenci zauważyli, że wiele z nich ma charakter wolontariacki, nieposiadający wykwalifikowanej kadry, procedur ani doświadczenia w realizacji usług kontraktowanych. Utrudnia to pełnienie roli profesjonalnego wykonawcy usług społecznych, szczególnie w zakresie wymagającym standaryzacji, rozliczalności i działań długofalowych. Wskazywano, że bez wsparcia organizacyjnego i merytorycznego wiele lokalnych NGO nie będzie w stanie wejść w relację usługodawcy wobec CUS.

Brak spójnego systemu informacji i komunikacji o usługach. Respondenci wskazali, że istotną barierą wdrożeniową może być **niewydolność systemu informacyjnego** – zarówno w kontekście informowania mieszkańców o dostępnych usługach, jak i komunikacji między instytucjami i organizacjami. Obecnie brakuje platformy wymiany danych, wspólnej bazy wiedzy o ofercie usługowej oraz narzędzi komunikacyjnych, które umożliwiłyby szybką koordynację działań. Może to skutkować brakiem przejrzystości, dublowaniem działań lub wykluczeniem informacyjnym grup szczególnie wrażliwych (np. seniorów, osób wykluczonych cyfrowo).

MIASTO I GMINA WITNICA

Kulturowe opory przed zmianą modelu pomocy. Nie bez znaczenia pozostaje **przywiązanie części kadry i instytucji do dotychczasowego modelu działania OPS**, który opiera się na świadczeniach, interwencji i administrowaniu pomocą. Wprowadzenie CUS wymaga zmiany mentalności – przejścia od modelu reaktywnego do proaktywnego, środowiskowego i wielosektorowego. Dla części pracowników oraz odbiorców może to stanowić barierę, jeśli nie zostanie poprzedzone odpowiednią edukacją, wsparciem wdrożeniowym i szkoleniami.

Niedostatek mechanizmów partnerskich i koordynujących. Choć respondenci pozytywnie oceniali otwartość samorządu, zwracali uwagę na **brak stałych mechanizmów koordynacji działań między podmiotami** – NGO, OPS, szkołami, domem kultury, sołectwami. Obecna współpraca jest incydentalna i często zależna od osobistych relacji. Bez strukturalnych form współpracy (np. forów usługodawców, komisji usług społecznych, wspólnych planów działania) CUS może mieć trudność z pełnieniem roli rzeczywistego integratora lokalnego systemu usług.

Wybór cytatów:

„Nie mamy ludzi do pracy – brakuje specjalistów, brakuje koordynatorów, brakuje kadry.”

„Organizacje działają świetnie, ale często to wolontariat – bez struktur, bez księgowości.”

„Skąd pewność, że będzie na to budżet? Dziś jest, a za rok?”

„Nie mamy miejsca, żeby to wszystko robić – gdzie ma działać to CUS?”

„Bez systemu zlecania usług na stałe – to wszystko rozpadnie się po pierwszym projekcie.”

„Niektórzy w OPS-ie są przyzwyczajeni do tego, że pomagają po staremu – zlecanie usług to nowość.”

„Brakuje wspólnej bazy – kto, co robi, dla kogo, gdzie i kiedy.”

„Mieszkańcy często nie wiedzą, co im przysługuje – nie ma informacji.”

„Jest dobra wola, ale nie ma procedur, nie ma strategii, nie ma platformy współpracy.”

„Potrzebujemy kogoś, kto poprowadzi organizację przez ten proces – krok po kroku.”

„Bez wsparcia dla NGO – one się nie przebijają, nie podołają usługom kontraktowanym.”

„Nie chodzi tylko o narzędzia, ale o zmianę myślenia – to jest największa bariera.”

„Wszystko teraz zależy od relacji – a powinno zależeć od procedur.”

MIASTO i GMINA WITNICA

„Brakuje systematyczności – coś się dzieje, a potem cisza na pół roku.”

„CUS to dobry pomysł, ale trzeba to zbudować od podstaw – i nie wszyscy są na to gotowi.”

Potencjał środowisk lokalnych w Gminie Witnica

Kapitał ludzki i zaangażowani liderzy lokalni. W wypowiedziach respondentów wielokrotnie akcentowano znaczenie **aktywnych osób – sołtysów, działaczy, wolontariuszy, liderów NGO**, którzy stanowią podstawę lokalnych sieci wsparcia. To właśnie ci liderzy animują życie społeczne w sołectwach, organizują wydarzenia, aktywizują sąsiadów i podejmują inicjatywy społeczne. Są oni nośnikami „miękkiej infrastruktury społecznej” – relacji zaufania, współpracy i gotowości do działania. Ich potencjał jest nie tylko organizacyjny, ale też emocjonalny – oparty na zakorzenieniu i identyfikacji z lokalną wspólnotą.

Silna obecność organizacji społecznych i klubów oddolnych. Gmina Witnica może pochwalić się bogatym krajobrazem **organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i klubów sportowych**, które odgrywają istotną rolę w zapewnianiu usług środowiskowych. Stowarzyszenia działające w obszarach takich jak seniorzy, dzieci, osoby z niepełnosprawnościami, sport, kultura czy edukacja stanowią uzupełnienie działań instytucjonalnych. Respondenci wskazują, że choć organizacje te działają często przy ograniczonych zasobach, ich gotowość do współpracy i liczba zrealizowanych inicjatyw świadczą o dużym potencjale społecznym.

Zasoby infrastrukturalne – świetlice wiejskie, placówki, szkoły. Środowiska lokalne dysponują również **zasobami infrastrukturalnymi**, które mogą być wykorzystywane do rozwoju usług społecznych: świetlice, szkoły, sale wiejskie, przestrzenie wokół remiz OSP. Choć ich stan techniczny bywa zróżnicowany, to sama dostępność lokalowa umożliwia wdrażanie działań środowiskowych, edukacyjnych i integracyjnych. W niektórych sołectwach świetlice są już aktywnie wykorzystywane, a tam, gdzie pozostają nieużywane, respondenci widzą potencjał do ich reaktywacji.

MIASTO I GMINA WITNICA

Doświadczenie w organizowaniu wydarzeń i działań integracyjnych. Wielu respondentów wskazywało, że mieszkańcy potrafią się organizować, zwłaszcza wokół **konkretnych celów** – festynów, wydarzeń charytatywnych, zbiórek, jarmarków, akcji pomocowych. Tego rodzaju doświadczenie – choć często nieregularne i nieformalizowane – stanowi fundament gotowości do działań szerszych, systemowych. Społeczność lokalna posiada zdolność mobilizacji, wykazuje gotowość do pracy wspólnej i współodpowiedzialności, co może być podstawą budowy sieci usług środowiskowych.

Klimat współpracy i otwartość władz lokalnych. Za dodatkowy potencjał środowisk lokalnych uznano **sprzyjający klimat instytucjonalny**. Burmistrz, urzędnicy oraz kierownicy jednostek organizacyjnych postrzegani są jako partnerzy, a nie hierarchiczni zarządcy. Otwarta postawa władz lokalnych, gotowość do dialogu i wspierania inicjatyw społecznych sprzyjają współpracy międzysektorowej. To warunek konieczny do wzmacniania środowisk lokalnych i ich podmiotowego udziału w tworzeniu polityki społecznej.

Potencjał niewykorzystany – osoby bierne i przestrzenie nieaktywne. Respondenci zwracali uwagę, że choć wiele środowisk działa aktywnie, to wciąż istnieją obszary niewykorzystanego potencjału. Dotyczy to zarówno **osób biernych zawodowo, wykluczonych lub nieaktywnych społecznie**, jak i **przestrzeni publicznych**, które mogłyby być miejscem działań animacyjnych. Wskazano, że uruchomienie tych zasobów wymaga systematycznego wsparcia – m.in. animatorów, dostępnych funduszy i koordynacji działań.

Wybór cytatów:

„Mamy świetnych liderów – w każdej wsi znajdzie się ktoś, kto ciągnie społeczność.”

„Działa ponad 50 organizacji – w zasadzie każda grupa wiekowa ma kogoś, kto coś robi.”

„Świetlice są – niektóre działają bardzo dobrze, inne czekają na impuls.”

„Jak jest potrzeba, to ludzie się organizują – czy to festyn, czy pomoc dla chorego dziecka.”

„Mamy kluby sportowe, pasjonatów – to są nasi społecznicy.”

„Domy kultury, szkoły – one mogą być centrami aktywności społecznej.”

„Władze są otwarte – nie blokują, wspierają, zapraszają do działania.”

MIASTO I GMINA WITNICA

„Są miejsca – trzeba je tylko uruchomić, wyposażyć, dać im życie.”

„Działamy bez pieniędzy, często z potrzeby serca – ale działamy.”

„Znamy się – to pomaga. Łatwiej współpracować, jak się ufa ludziom.”

„Są też osoby nieaktywne – ale nie z braku chęci, tylko z braku impulsu.”

„Brakuje animatorów – ktoś musi dać sygnał, pociągnąć ludzi.”

„W niektórych miejscach mamy przestrzeń, które stoją puste – można je wykorzystać.”

„Mamy doświadczenie – robiliśmy festyny, zbiórki, pikniki – potrafimy.”

„To jest nasz kapitał – ludzie, którzy chcą coś robić dla innych.”

Wizja Centrum Usług Społecznych w Gminie Witnica

CUS jako koordynator systemu zintegrowanych usług społecznych. W ujęciu strategicznym CUS jawi się respondentom jako **centrum zarządzania lokalnym systemem usług społecznych**, które nie tylko świadczy własne działania, lecz przede wszystkim integruje i koordynuje usługi realizowane przez różne podmioty – OPS, szkoły, instytucje kultury, NGO, PES, liderów lokalnych. CUS ma być instytucją sieciującą, zarządzającą przepływem informacji, zasobów i potrzeb, działającą na poziomie operacyjnym, programowym i strategicznym. W tym sensie wykracza poza schemat klasycznej instytucji opieki społecznej.

CUS jako integrator międzysektorowej współpracy. Wizja strategiczna zakłada, że CUS pełnić będzie rolę **integratora współpracy międzysektorowej**: publicznej, społecznej i prywatnej. Oznacza to konieczność wypracowania stałych mechanizmów partnerstwa, wspólnego planowania, uzgadniania ról i zadań pomiędzy instytucjami. CUS nie tylko ma „łączyć ludzi”, ale także tworzyć **trwałą strukturę współpracy**, np. w formie forów, zespołów roboczych, procedur współdziałania i zlecania usług. W tej wizji CUS przekształca się w lokalną platformę zarządzania wspólnym dobrem społecznym.

CUS jako impuls modernizacyjny i nowa filozofia usług społecznych. Respondenci postrzegają CUS jako **punkt zwrotny w transformacji lokalnej polityki społecznej** – przejście od interwencyjnego, pasywnego i zadaniowego modelu pomocy do proaktywnego,

MIASTO I GMINA WITNICA

środowiskowego i relacyjnego podejścia. Wskazują, że CUS nie powinien być „nowym OPS-em”, lecz instytucją o zmienionej filozofii działania: stawiającą w centrum osobę, relację, współdziałanie i rozwiązywanie problemów u źródła. Strategicznie, CUS ma przeddefiniować relacje między usługodawcą a mieszkańcem – jako proces współuczestnictwa, a nie jednostronnej opieki.

CUS jako instytucja planowania strategicznego i diagnozy społecznej. Zgodnie z wizją respondentów, CUS powinien być także ośrodkiem analizy potrzeb społecznych i planowania rozwoju usług w odpowiedzi na lokalne uwarunkowania. Powinien dysponować narzędziami diagnozy, gromadzić dane, tworzyć mapy potrzeb i ryzyk, prowadzić konsultacje społeczne. W tym sensie CUS staje się nie tylko wykonawcą usług, ale również podmiotem **strategicznego zarządzania rozwojem społecznym gminy**.

CUS jako operator zlecania usług w modelu kontraktowym. Kluczowym elementem wizji strategicznej CUS jest jego rola jako **operatora systemu zlecania usług społecznych**. Odejście od konkursowego modelu dotacyjnego na rzecz profesjonalnych kontraktów, w oparciu o standardy jakości, procedury monitorowania i stabilność finansową – to oczekiwany kierunek rozwoju. CUS ma zatem pełnić funkcję instytucji zamawiającej usługi u podmiotów zewnętrznych (NGO, PES), zapewniając ciągłość i profesjonalizację lokalnego systemu wsparcia.

CUS jako instytucja bliska ludziom – środowiskowa i elastyczna. Wizja CUS w ujęciu strategicznym nie zakłada budowy zamkniętego urzędu, lecz **instytucji zakorzenionej w środowisku lokalnym**, wykorzystującej świetlice, szkoły, sołectwa, organizacje jako punkty świadczenia usług. Ma to być CUS działający „bliżej ludzi” – elastyczny, mobilny, uwzględniający zróżnicowanie potrzeb wsi i miasta. Tylko takie rozwiązanie umożliwi efektywną deinstytucjonalizację usług i ich dystrybucję w sposób sprawiedliwy terytorialnie.

Wybór cytatów:

„To nie ma być nowy OPS – to ma być coś innego, coś co łączy ludzi i działania.”

MIASTO i GMINA WITNICA

- „CUS powinien zbierać wszystko w jedno miejsce – kto, co, dla kogo, jak.”
- „On nie musi wszystkiego robić – ale musi wiedzieć, co się dzieje i kto co robi.”
- „Potrzebujemy instytucji, która będzie planować, nie tylko reagować.”
- „CUS może być miejscem, gdzie spotyka się samorząd, NGO, szkoły, mieszkańcy.”
- „Zlecanie usług musi być systemowe – nie jednorazowe konkursy, tylko kontrakty.”
- „To zmiana filozofii – zasiłki to nie wszystko. Trzeba budować relacje i rozwiązania.”
- „CUS to nie biuro – to narzędzie do pracy w terenie, ze środowiskiem.”
- „Bez diagnozy, bez danych, bez strategii – wszystko będzie na chybił trafił.”
- „CUS powinien słuchać – mieszkańców, organizacji, instytucji – i tworzyć plan.”
- „W tym modelu wszyscy są współodpowiedzialni – nie ma, że tylko OPS.”
- „CUS może zamawiać usługi – ale musi wiedzieć, czego naprawę potrzeba.”
- „Chcemy, żeby usługi były tam, gdzie są ludzie – nie tylko w mieście.”
- „Potrzeba stabilności – CUS ma zapewnić ciągłość działań, a nie tylko projekty.”
- „To jest szansa – ale tylko wtedy, jeśli to będzie przemyślane i wspólne.”

Rekomendacje strategiczne dla wdrażania CUS w Gminie Witnica

Tworzenie lokalnego systemu zintegrowanych, środowiskowych usług społecznych. Wdrażając CUS, należy odejść od modelu instytucjonalno-reaktywnego na rzecz **zintegrowanego modelu środowiskowego**, opartego na działaniach prowadzonych w społecznościach lokalnych. Rekomenduje się:

- wykorzystanie świetlic, szkół, remiz, placówek edukacyjnych jako lokalnych punktów świadczenia usług,
- wdrażanie mobilnych form wsparcia: rehabilitacji, opieki domowej, transportu socjalnego,
- rozwój usług wspierających samodzielność (mieszkania wspomagane, opieka sąsiedzka).

MIASTO i GMINA WITNICA

Budowa trwałych partnerstw międzysektorowych. CUS powinien działać jako **platforma współpracy i sieciowania** instytucji, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, szkół, placówek kultury, sołectw i mieszkańców. W tym celu rekomenduje się:

- powołanie międzysektorowej grupy doradczej (forum, zespół CUS),
- opracowanie wspólnych planów działania z udziałem wszystkich partnerów,
- tworzenie wspólnej bazy usługodawców, potrzeb i zasobów.

Profesjonalizacja i stabilizacja systemu zlecania usług społecznych. CUS powinien być operatorem systemu zlecania usług w trybie kontraktowym. Wymaga to:

- opracowania lokalnych standardów usług społecznych (jakości, procedur, efektów),
- wdrożenia trybu kontraktowania z NGO i PES z minimum rocznym finansowaniem,
- stworzenia systemu monitoringu i ewaluacji jakości usług.

Wzmocnienie potencjału organizacyjnego lokalnych NGO i liderów społecznych. Aby NGO mogły pełnić funkcję usługodawców, potrzebują wsparcia strukturalnego. Rekomenduje się:

- organizację szkoleń z zakresu księgowości, prawa, pisania ofert, rozliczania projektów,
- utworzenie punktu doradczego dla NGO w strukturze CUS,
- zapewnienie mini-grantów i systemowego wsparcia w pierwszej fazie kontraktowania.

Stworzenie elastycznego modelu finansowania opartego o różnorodne źródła. Wdrażanie CUS wymaga zabezpieczenia finansowego i zdywersyfikowania źródeł środków. Rekomenduje się:

- wykorzystanie środków z budżetu Gminy,
- uruchomienie funduszu lokalnego współfinansowania zadań (gmina + partnerzy),

MIASTO i GMINA WITNICA

- aplikowanie o środki europejskie i fundusze krajowe (programy społeczne, zdrowotne, edukacyjne).

Systematyczne diagnozowanie potrzeb i planowanie strategiczne. CUS powinien pełnić funkcję lokalnego centrum analizy potrzeb społecznych. Rekomenduje się:

- prowadzenie regularnych diagnoz (jakościowych i ilościowych),
- wdrożenie systemu rejestracji i mapowania potrzeb, usług, problemów,
- wykorzystanie diagnoz do cyklicznej aktualizacji gminnej strategii rozwoju usług.

Wdrożenie strategii komunikacji społecznej i edukacji mieszkańców. Warunkiem skuteczności CUS jest zrozumienie jego roli przez mieszkańców i partnerów. Rekomenduje się:

- uruchomienie kampanii informacyjnej o funkcji CUS i ofercie usług,
- edukację w zakresie korzystania z usług, samopomocy, współodpowiedzialności,
- włączenie mieszkańców w projektowanie i ocenę działań (partycypacja społeczna).

Wybór cytatów:

„To ma być blisko ludzi – nie biuro, tylko centrum, które zna lokalność.”

„Niech usługi będą w świetlicy, w szkole, w klubie – tam, gdzie są ludzie.”

„Brakuje struktury współpracy – CUS może być tym łącznikiem.”

„Potrzebujemy kogoś, kto zbierze wszystko razem – zasoby, potrzeby, pomysły.”

„Konkursy są nieprzewidywalne – kontrakty dałyby nam spokój i ciągłość.”

„Organizacje działają, ale bez wsparcia nie podołają formalnościom.”

„Minigranty i punkt doradczy? To byłoby idealne na początek.”

„Nie tylko Fundusz Solidarnościowy – szukajmy środków w różnych źródłach.”

„CUS powinien mieć diagnozę – bo inaczej skąd wiedzieć, co naprawdę potrzebne.”

„Mapowanie usług i potrzeb? Tak, to dałoby jasność, gdzie są dziury w systemie.”

„Bez strategii nie będzie synergii – każdy będzie robił swoje.”

„Ludzie nie wiedzą, co to CUS – trzeba im to spokojnie wytłumaczyć.”

MIASTO i GMINA WITNICA

„Edukacja mieszkańców to podstawa – inaczej będą tylko oczekiwać, nie współtworzyć.”

„Potrzebujemy partnerstwa – nie tylko instytucje, ale mieszkańcy, organizacje, liderzy.”

„CUS to szansa – ale tylko wtedy, gdy pójdziemy razem i z planem.”

7. Rekomendacje i wnioski

Niniejszy rozdział zawiera podsumowanie całości materiału, zebranego podczas realizacji wszystkich etapów badawczych. Poniżej przedstawiamy wnioski i rekomendacje z badania z uwzględnieniem proponowanych kierunków działań, a także sposobu ich wdrożenia.

Kluczowym czynnikiem rozwoju usług społecznych jest zapewnienie ich finansowania w dłuższej perspektywie (przez Gminę oraz – w ramach istniejących możliwości - ze środków zewnętrznych). Wyzwaniem jest zapewnienie stabilnych warunków współpracy z nowo powstającym CUS, w tym opłacalności ekonomicznej realizacji usług społecznych. Ze względu na niewystarczający potencjał lokalnych podmiotów potrzebne są działania na rzecz zbudowania trwałego, profesjonalnego rynku usług społecznych. W przyszłości CUS będzie zlecać usługi społeczne (organizacjom pozarządowym, podmiotom ekonomii społecznej, czy przedsiębiorcom), a także tworzyć długofalowe, stabilne rozwiązania na rzecz wzmocnienia rynku usług społecznych. Zapewnienie odpowiednich warunków współpracy powinno korespondować z systemem wsparcia usługodawców. W tym kontekście szczególnie ważne jest:

- zapewnienie opłacalnych ekonomicznie warunków realizacji usług społecznych (np. adekwatnych stawek),
- preferowanie zlecania usług w ramach zamówień publicznych lub – w mniejszym stopniu – stosowanie trybu konkursowego,
- stosowanie aspektów i klauzul społecznych,
- dłuższa perspektywa czasowa: stosowanie wieloletnich umów na realizację usług społecznych (np. trzyletnich),
- prowadzenie ustawicznej diagnozy potrzeb pod kątem usług społecznych, tworzenie i profilowanie lokalnych podmiotów pod kątem zaspokojenia ww. potrzeb,

MIASTO i GMINA WITNICA

- utworzenie systemu wsparcia usługodawców na poziomie lokalnym przez CUS: budowanie partnerskich relacji, wymiana informacji, edukacja, wzmocnienie potencjału PES/PS, monitorowanie jakości świadczonych usług.

Nawiązując do poprzedniego wątku, rekomenduje się **utworzenie przez przyszły CUS systemu skutecznej koordynacji usług oraz współpracy z usługodawcami**. Sieciowanie różnych podmiotów jest jednym z wyzwań, przed którym staje nowa instytucja, tym bardziej, że owa sieć obejmie podmioty zaliczane do różnych sektorów (publicznego, pozarządowego, komercyjnego), charakteryzujące się odmienną logiką działania i tzw. kulturą organizacyjną. Warto wspomnieć, że Centrum będzie ważnym punktem odniesienia dla wielu innych lokalnych instytucji organizujących usługi społeczne, jak np. placówki kulturalne czy edukacyjne (co oczywiście nie jest równoznaczne z przejmowaniem ich zadań przez CUS).

Lokalny rynek usług społecznych – podobnie, jak w całej Polsce – pozostaje na relatywnie wczesnym stadium rozwoju. Część potencjalnych usługodawców (np. organizacje pozarządowe) realizuje cenne przedsięwzięcia dla miejscowej społeczności, jednak w dużym stopniu nie są oni przygotowani (np. pod względem organizacyjnym i świadomościowym) do profesjonalnego funkcjonowania w modelu usług społecznych (np. nie prowadzą działalności gospodarczej, realizują zadania publiczne zlecane przez administrację w trybie konkursowym lub podejmują tradycyjnie rozumiane działania społeczne, nie definiując ich w kategoriach świadczenia usług). Tworzenie rynku usług społecznych w Gminie Witnica to również szeroko rozumiana aktywizacja społeczna, jak również zapewnienie wysokiej jakości życia i możliwości zaspokojenia potrzeb społecznych.

Rekomenduje się **utworzenie systemu wsparcia usługodawców przez przyszły CUS**. Między innymi proponuje się wyodrębnienie komórki organizacyjnej (lub oddelegowanie osoby) w ramach CUS, która pomagałaby realizatorom usług np. w sprawach proceduralno-administracyjnych, ale również merytorycznych (w tym związanych z zapewnieniem wysokiej jakości usług). Rolą CUS jest tworzenie profesjonalnego rynku usług społecznych, zatem konieczne jest przygotowanie nowotworzonych oraz już funkcjonujących podmiotów jako potencjalnych wykonawców, gotowych do funkcjonowania w modelu usług

MIASTO i GMINA WITNICA

społecznych. Konieczne jest również podjęcie działań informacyjnych i edukacyjnych, ponieważ **powstawanie rynku usług społecznych sprzyjać będzie ekonomizacji i profesjonalizacji sektora usługodawców w Gminie Witnica**. Tworzenie rynku usługodawców to również inwestowanie w lokalnych liderów, stymulowanie powstawania nowych organizacji społecznych, promowanie wolontariatu, czy usług sąsiedzkich.

Choć obszar ten nie był bezpośrednim przedmiotem badania, z kontekstu pozyskanych informacji można wyprowadzić wniosek, że **poziom wiedzy (różnych grup) mieszkańców Gminy na temat idei utworzenia CUS jest niewystarczający**. Kluczowym wyzwaniem jest również budowanie wizerunku nowej instytucji w oderwaniu od skojarzeń z MGOPS i negatywnego stereotypu pomocy społecznej. Skuteczne wypełnianie roli CUS wiąże się z koniecznością dotarcia z informacją do mieszkańców i zbudowania skutecznej strategii komunikacyjnej. Na podstawie badań można również sformułować wniosek, że przepływ informacji na temat dostępnej oferty jest niewystarczający – **przedstawiciele różnych grup odbiorców deklarowali, że nie czują się wystarczająco poinformowani na temat możliwości skorzystania z usług społecznych w Gminie**, informacja jest rozproszona oraz brakuje wiodącego źródła wiedzy w tym obszarze. Jednocześnie proces tworzenia CUS generuje daleko idące oczekiwania różnych grup mieszkańców, co również wymaga uporządkowania sfery przepływu informacji. Pożądane jest **opracowanie precyzyjnego Planu Komunikacji CUS ze społecznością lokalną**, obejmującego m.in. określenie kluczowych kanałów (nośników) informacji, jak np. lokalne media, w tym społecznościowe, ogłoszenia i ulotki, czy bezpośrednie spotkania z mieszkańcami. Tego rodzaju strategia komunikacyjna powinna być oparta o dywersyfikację różnych kanałów, czy nośników (w taki sposób, aby skutecznie docierać do grup mieszkańców o różnych potrzebach i deficytach). Chodzi tu o wykorzystanie mediów elektronicznych, ale również tradycyjnych, a także uwzględnienie roli osób, czy instytucji, ważnych dla społeczności lokalnej (np. parafii, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, itp.). Proponuje się rozważenie **innowacyjnego podejścia do komunikacji społecznej**, np. przeprowadzenie eksperymentu społecznego polegającego na wypracowaniu autorskich rozwiązań dopasowanych do lokalnej specyfiki, jak **rozproszone sieci komunikacyjne, oparte o zasoby lokalne** (lokalnych liderów, radnych, relacje sąsiedzkie, miejscowe podmioty, jak ośrodki kultury, świetlice, czy

MIASTO i GMINA WITNICA

placówki edukacyjne, a także sieci cyfrowe). Konieczne jest również wypracowanie skutecznej puli argumentów, a więc korzyści płynących z powstania CUS (dla mieszkańców – lokalnej społeczności oraz dla Gminy jako jednostki samorządu terytorialnego). Z pewnością warto prowadzić **wizerunkowe kampanie społeczne**, a także szeroko rozumiane działania edukacyjne w tym obszarze.

Ponadto **rekomenduje się utworzenie platformy usług społecznych w Gminie Witnica**, rozumianej jako narzędzie informatyczne zarządzania usługami (np. powiązania pracy koordynatorów usług społecznych i pracowników socjalnych) i zarazem kompleksowe źródło wiedzy oraz instrument kojarzenia przedstawicieli strony podaźowej i popytowej (usługodawców i usługobiorców).

W kontekście społecznych aspektów rozwoju Gminy **kluczowe znaczenie mają długoterminowe trendy i perspektywy demograficzne**. Od wielu lat w Gminie Witnica zmniejsza się liczba mieszkańców, a także zmienia się struktura populacji ze względu na wiek (rośnie odsetek seniorów). **Usługi społeczne w Gminie Witnica powinny odpowiadać na wyzwania związane z trendami demograficznymi**. Z tego powodu konieczne jest prowadzenie przemyślanej polityki wsparcia i tworzenie kompleksowej oferty usług społecznych dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, czy innych osób niesamodzielnych. Jednocześnie pożądane jest tworzenie atrakcyjnej oferty usług dla innych grup mieszkańców, w tym m.in. rodzin z dziećmi oraz dzieci i młodzieży, co sprzyjać będzie szeroko rozumianemu rozwojowi społecznemu oraz zapewnieniu wysokiej jakości życia w Gminie (a w ten sposób, przy umiejętnie prowadzonej polityce możliwe będzie ograniczenie zjawiska depopulacji).

W kontekście budowania lokalnego rynku usług społecznych kluczowe są następujące informacje z badania:

- najbardziej oczekiwane przez mieszkańców działania w sferze społecznej w okresie najbliższego roku to: poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług ochrony zdrowia, tworzenie miejsc spędzania czasu wolnego (dla różnych grup mieszkańców), jak również terapia i pomoc psychologiczna oraz psychiatryczna,

MIASTO i GMINA WITNICA

- w okresie ostatnich kilku lat respondenci najczęściej korzystali z następujących usług: dożywiania (np. program rządowy „Posiłek w szkole i w domu”, bank żywności), poradnictwa i pomocy prawnej, poradnictwa i pomocy psychologicznej, usług teleopieki (opaska SOS monitorująca funkcje życiowe pacjenta, urządzenia do zdalnego badania stanu zdrowia pacjenta, np. EKG, glukometr) oraz usług opiekuńczych,
- najbardziej rozpowszechnioną i zarazem najwyżej ocenianą usługą są różne formy dożywiania,
- spośród pozostałych usług relatywnie wysoko ocenione zostały: poradnictwo i pomoc psychologiczna, wolontariat oraz opieka wychnieniowa,
- w opinii mieszkańców najbardziej potrzebne są następujące usługi społeczne: rehabilitacja dla dzieci i osób starszych, pakiet sportowy dla dorosłych promujący zdrowy styl życia (np. karnet na zajęcia fitness), psychiatra i psychoterapeuta dla dzieci, klub młodzieżowy - miejsce spotkań dla młodzieży, jak również miejsce aktywności lokalnej (otwarte dla społeczności lokalnej miejsca spotkań sąsiedzkich),
- nieco niżej w hierarchii potrzeb lokują się inne usługi, które również należy uznać za pożądane, choć liczna grupa mieszkańców nie zamierza korzystać z nich osobiście (np. adresowane do różnych grup mieszkańców o specjalnych potrzebach),
- jako najbardziej deficytowe obszary usług społecznych badani mieszkańcy wskazują (udzielając odpowiedzi na pytanie otwarte): deficyty związane ze wsparciem osób w kryzysie zdrowia psychicznego, ograniczone możliwości uprawiania aktywności ruchowej (sportu i rekreacji), usługi dla dzieci i młodzieży, ofertę z obszaru ochrony zdrowia (w tym m.in. dostęp do lekarzy specjalistów) oraz ofertę czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców,
- zdaniem uczestników pomiaru usługi społeczne w Gminie Witnica powinny być kierowane przede wszystkim do dzieci w wieku 7-15 lat, seniorów w wieku 61-80 lat oraz młodzieży w wieku lat 16-19,
- w przypadku grup kategoryalnych badani najczęściej wymieniali osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, osoby doznające przemocy domowej, osoby

MIASTO I GMINA WITNICA

w kryzysie zdrowia psychicznego, seniorów i ich rodziny, jak również rodziny z dziećmi,

- niniejszy raport zawiera również informacje uzyskane w ramach jakościowej części badania, w której zbadano potrzeby niektórych grup, wskazanych jako zagrożone wykluczeniem lub wymagające wsparcia, a więc – co za tym idzie – kluczowe obszary interwencji w „Regionalnym Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2023-2026”.

Powstające Centrum Usług Społecznych w Gminie Witnica powinno pełnić rolę **koordynatora i współtwórcy lokalnego rynku usług, podmiotu sieclującego JST, PES, NGO, biznes i różne grupy mieszkańców**. Funkcją CUS będzie również zapewnienie odpowiedniej jakości usług (we współpracy z usługodawcami). W dłuższej perspektywie CUS mógłby pełnić rolę głównej instytucji, odpowiedzialnej za monitorowanie i diagnozowanie procesów społecznych w Gminie. Innymi słowy, **CUS mógłby stać się kluczowym podmiotem wspomagania rozwoju Gminy**, tworzącym systemowe rozwiązania w obszarze gromadzenia wiedzy na potrzeby programowania lokalnych polityk publicznych i podejmowania kluczowych decyzji przez władze samorządowe. Co za tym idzie, proponuje się **silne zaakcentowanie roli CUS jako głównej instytucji eksperckiej**, tworzącej systemowe rozwiązania w obszarze gromadzenia wiedzy, prowadzącej badania i analizy społeczne i tym samym wspomagającej rozwój miasta. W ten sposób możliwe będzie podejmowanie ważnych decyzji i programowanie lokalnych polityk publicznych w paradygmacie zarządzania opartego na dowodach. Aby CUS mógł skutecznie wypełniać tę rolę, konieczne jest wyposażenie pracowników w odpowiednie kompetencje w obszarze prowadzenia diagnoz lokalnych, m.in. poprzez szkolenia, czy inne formy edukacyjne w obszarze gromadzenia i przetwarzania danych oraz prowadzenie badań i analiz społecznych. Rolą CUS mogłaby również być koordynacja procesów rozwojowych, w tym np. tworzenia dokumentów strategicznych i programowych (np. w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, jak również innych obszarach szeroko rozumianej polityki społecznej Gminy).

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed nowo powstającym CUS jest **konieczność świadczenia usług dla lokalnej społeczności, a więc dla wszystkich grup**

MIASTO I GMINA WITNICA

mieszkańców. Oznacza to, że Centrum będzie adresować swoje działania nie tylko do odbiorców pomocy społecznej, na czym skupiał się dotychczasowy MGOPS. Proponuje się organizację obsługi mieszkańców zgodnie z ideą „jednego okienka”, w jednym budynku, bez stygmatyzowania i podziału na klientów pomocy oraz usług społecznych.

W świetle uzyskanych wyników rekomenduje się prowadzenie polityki opartej na zrównoważonym rozwoju usług społecznych na całym obszarze gminy, a więc **tworzenie zdecentralizowanego rynku usług**, w oparciu o sołectwa oraz rozproszone miejsca aktywności lokalnej, jak np. sale czy świetlice wiejskie. Tego rodzaju podejście wymaga świadczenia (w miarę możliwości) istotnej puli usług w społecznościach lokalnych, bez konieczności czasochłonnych dojazdów. Oznacza to również bardziej efektywne wykorzystanie istniejącej sieci sal wiejskich. Przypomnijmy, że respondenci podczas badań jakościowych wspominali, że tego rodzaju infrastruktura nie jest optymalnie zagospodarowana. W związku z powyższym zaleca się tworzenie lokalnych miejsc spotkań, otwartych dla społeczności (różnych grup mieszkańców) i partycypacyjnie zarządzanych. W tym kontekście ważne jest również zapewnienie profesjonalnej animacji społecznej, która powinna być realizowana w ramach Organizowania Społeczności Lokalnej.

Proces tworzenia CUS wymaga również daleko idącej zmiany w samej instytucji. Jak pokazują wyniki badań jakościowych, w zespole MGOPS (podobnie, jak we wszystkich podobnych instytucjach w różnych regionach kraju) istnieją wyzwania, związane z koniecznością zmiany sposobu myślenia (przejścia od funkcjonowania w paradygmacie pomocy społecznej do modelu usługowego). Rekomenduje się **podjęcie działań, zmierzających do zmiany tego stanu rzeczy.** Przełamanie tych barier oznacza konieczność wdrożenia procesu zmiany, polegającej na przygotowaniu pracowników CUS do funkcjonowania w modelu usługowym, tym bardziej, że Centrum będzie „instytucją pierwszego kontaktu” dla wielu mieszkańców Gminy. Proponuje się skonstruowanie wielowymiarowego i interdyscyplinarnego **systemu wsparcia zespołu CUS**, z zastosowaniem różnych metod i technik (np. warsztatów, szkoleń, wizyt studyjnych, usług doradczych, superwizji, działań na rzecz zapobiegania wypaleniu zawodowemu).

Jak pokazują badania, wśród ankietowanych mieszkańców Gminy Witnica istnieje przyzwolenie na tworzenie (częściowo) odpłatnej oferty usług społecznych (na średnim

MIASTO i GMINA WITNICA

poziomie – na tle podobnych pomiarów, realizowanych w innych gminach). 60 proc. badanych chciałoby korzystać z usług odpłatnych (jeśli byłaby taka konieczność), natomiast 16 proc. deklaruje chęć skorzystania z usług nieodpłatnych (najczęściej są to osoby znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej). **Zaleca się budowanie modelu opartego na częściowo odpłatnych usługach społecznych.** Odpłatność nie może jednak pozostawać w sprzeczności z ich powszechnością i dostępnością dla jak najszerszych grup mieszkańców. **Pobieranie opłat za usługi nie jest tożsame z budowaniem komercyjnego modelu ich świadczenia.** Owe opłaty powinny być dodatkowym, a nie wiodącym źródłem finansowania lokalnego systemu usług. Środki pobierane od odbiorców powinny służyć zapewnieniu większej dostępności usług, natomiast z całą pewnością nie mogą być czynnikiem wpływającym na standard, czy jakość ich świadczenia (co byłoby działaniem wątpliwym etycznie). Osobną kwestią pozostaje oczywiście ustalenie odpowiedniej wysokości opłat, być może warto rozważyć ustanowienie systemu zniżek dla osób, czy rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej.

Jak już wspomnieliśmy, **oferta usług społecznych oraz sposób ich świadczenia muszą być dopasowane do precyzyjnie zdiagnozowanych potrzeb odbiorców.** Na podstawie zrealizowanych badań można dodać, że wspomniana oferta powinna być wielowymiarowa i kompleksowa. W dużym stopniu chodzi o zaspokojenie różnych kategorii potrzeb: niższego i wyższego rzędu. **Rekomenduje się zapewnienie możliwości tworzenia dopasowanych do indywidualnych potrzeb odbiorców, możliwie rozbudowanych pakietów usług społecznych.** Kompleksowość oferty oznacza również zaspokajanie zróżnicowanych oczekiwań (różnych grup) odbiorców. Tego rodzaju pakiety usług powinny być szerokie i zaspokajać różne kategorie potrzeb odbiorców (podstawowe i bardziej zaawansowane). Warto podkreślić, że dotyczy to wszystkich grup odbiorców, w tym klientów pomocy społecznej, którzy – oprócz świadczeń z systemu pomocy społecznej – mogliby otrzymywać w pakiecie np. usługę edukacyjną lub kulturalną. Niniejszy raport zawiera wiele szczegółowych wskazówek, które mogą posłużyć do skonstruowania optymalnych pakietów usług, dopasowanych do zdiagnozowanych potrzeb różnych grup odbiorców. Jednocześnie warto zaznaczyć, że tworzenie pakietów usług nie może być obligatoryjne i – co do zasady – musi wynikać z indywidualnej diagnozy potrzeb danego mieszkańca.

MIASTO i GMINA WITNICA

Bardzo istotnym wyzwaniem jest włączanie mieszkańców w proces projektowania i organizacji usług społecznych, tym bardziej, że – w większości badanych obszarów – aktywność i kapitał społeczny pozostają na średnim, przeciętnym poziomie (w odniesieniu do wyników innych podobnych pomiarów). Z pewnością można jednak mówić o potencjale społecznego zaangażowania – w Gminie Witnica funkcjonują organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, liderzy lokalni i grupy nieformalne, co stanowi podstawę do planowania działań w obszarze aktywizacji społecznej. Zgodnie z ideą centrów usług społecznych, owe **usługi powinny zostać uspołecznione, a więc obudowane działaniami na rzecz integracji oraz aktywnością mieszkańców**. Tworzenie profesjonalnego rynku usług i sieci usługodawców nie może pozostawać w sprzeczności z misją i wrażliwością społeczną. W tym kontekście szczególnie istotną rolę pełnić będą Organizatorzy Społeczności Lokalnej, działający na rzecz zmotywowania i włączania (różnych grup) mieszkańców. Konieczne jest prowadzenie systematycznych mikro-diagnoz (w ujęciu przestrzennym lub kategoryalnym) i ich praktyczne zastosowanie, tj. prowadzenie działań animacyjnych, dopasowanych do precyzyjnie zidentyfikowanych potrzeb. Proponuje się również wzmocnienie innych instrumentów „uspołeczniania” usług społecznych, jak np. wolontariatu, działań sąsiedzkich, czy innych rozwiązań o charakterze wzajemnościowym (w ten sposób mogą być zaspokajane potrzeby różnych grup odbiorców, jak np. seniorzy, czy osoby z niepełnosprawnościami).

W kontekście planowanych działań w ramach Organizowania Społeczności Lokalnej należy zwrócić uwagę na kilka następujących informacji, płynących z badań. W Gminie Witnica odnotowano przeciętny poziom zaufania w relacjach z innymi (15 proc. ankietowanych uważa, że „większości ludzi można zaufać”, pozytywnie oceniane są relacje sąsiedzkie (60 proc. ocen pozytywnych), ponadto mieszkańcy podejmują różne formy aktywności społecznej (76 proc. podejmuje przynajmniej jedną z nich). Są to wyniki zbliżone do rezultatów innych pomiarów realizowanych w podobnych gminach. Na relatywnie wysokim poziomie pozostaje natomiast poziom poczucia sprawczości (54 proc. badanych deklaruje wysoki poziom poczucia wpływu na bieg spraw lokalnych, 34 proc. – niski).

MIASTO i GMINA WITNICA

W nawiązaniu do powyższych rezultatów warto zwrócić uwagę na fakt, że działania OSL w nowo powstającym CUS powinny być realizowane na dwóch poziomach: strategiczno-programowym, jak również w formie bezpośredniej pracy animacyjnej z mieszkańcami (grupami, społecznościami). Działania strategiczno-programowe będą wynikać m.in. z niniejszej diagnozy. Dzięki temu badaniu rozpoznane i zmapowane zostały różnego typu społeczności: terytorialne (osiedla mieszkaniowe) lub kategoryjne, mające wspólne interesy lub tożsamość. Na tej podstawie możliwe będzie podjęcie decyzji o wyborze społeczności, z którymi OSL-owiec będzie pracował w najbliższym czasie, a także do jakich społeczności będą kierowane działania animacyjne. W ramach działań strategiczno-programowych zostanie opracowany Plan OSL, będący częścią Planu Wdrażania CUS. Wspomniany plan powinien zostać przygotowany w oparciu o metodykę pracy środowiskowej, w nawiązaniu do kluczowych polskich (CAL, OSL) i zagranicznych (metoda ABCD) podejść w zakresie rozwijania potencjału społeczności lokalnych. W Planie OSL kluczowe będą następujące elementy: wartości i budowanie więzi, planowanie zmiany społecznej, zasadnicze komponenty merytoryczne (diagnoza, aktywizacja, integracja, edukacja), jak również wskazanie głównych aktorów OSL.